

VANTAAN KAUPUNKI ARVIOINTIKERTOMUS 2020

TARKASTUSLAUTAKUNTA 27.4.2021

Sisällysluettelo

1	KAUPUNKISTRATEGIA JA JOHTO.....	12
1.1	Toiminnan ja talouden arviointi	12
1.1.1	Vuoden 2020 sitovien tavoitteiden toteutuminen	12
1.1.2	Tarkastuslautakunnan arvioita vuoden 2020 tavoitteiden toteutumisesta	15
1.1.3	Kaupunginvaltuuston konserniyhtiöille asettamien tavoitteiden toteutuminen.....	20
1.2	Emokaupungin ja koko konsernin talous	22
1.2.1	Emokaupungin talous ja tilinpäätös	22
1.2.2	Koko kaupunkikonsernin talous.....	28
1.2.3	Suurten kaupunkien vertailua	32
1.2.4	Investoinnit.....	34
1.3	Muu kaupunkistrategia ja johto	36
1.3.1	Vantaan valmiussuunnittelu ja toiminta koronakriisissä	36
1.3.2	Hankinta	43
1.3.3	Tietohallinto.....	45
1.3.4	Henkilöstöpalvelut	49
2	KASVATUS JA OPPIMINEN	57
2.1	Varhaiskasvatus.....	57
2.2	Perusopetus.....	63
2.3	Lukiokoulutus	71
2.4	Ammatillinen opetus	79
3	KAUPUNKIKULTTUURI	86
3.1	Musiikkiopisto.....	86
3.2	Kuvataidekoulu.....	92
3.3	Aikuisopisto.....	97
4	KAUPUNKIYMPÄRISTÖ	101
4.1	Kadut ja puistot palvelualue, pysäköinninvalvonta.....	101
5	SIDONNAISUUSILMOITUKSET	107
5.1	Kuntalain 84 pykälän mukaiset sidonnaisuusilmoitukset.....	107
5.2	Vapaaehtoiset sidonnaisuusilmoitukset	108
6	SISÄISEN VALVONNAN JA RISKIENHALLINNAN RAPORTOINNIN KEHITTYMINEN KUNTAKENTÄLLÄ – KUNTALAIN OSITTAISUUDISTUKSEN VAIKUTUKSET.....	109
7	VANTTI OY	112
8	ARVIOINTIKERTOMUSHAVAINTOJEN SEURANTA.....	116
9	TARKASTUSLAUTAKUNTA	121
9.1	Tarkastuslautakunnan toiminta	122
10	TARKASTUSLAUTAKUNNAN ESYTYS KAUPUNGINVALTUUSTOLLE.....	124

Vantaan kaupunki

05/2021

Tarkastuslautakunta/ulkoisen tarkastus

Kansikuva: Kukkiva tuomi, Pekka Turtiainen

TIIVISTELMÄ:

1. Kaupunginhallituksen raportoinnin mukaan vuoden 2020 sitovista strategisista tavoitteista oli toteutunut täysin 16, osittain 12 ja 6 tavoitetta ei toteutunut lainkaan. Tarkastuslautakunta oli eri mieltä yhden tavoitteen toteumasta, yhden tavoitteen osalta huomautettiin tavoitteen mittarista ja yhtä tavoitetta ei voitu arvioida. Koronakriisin vuoksi hyvinvointia edistäviä tavoitteita jäi toteutumatta ja terveys- ja sosiaalipalveluihin on syntynyt hoito- ja palveluvelkaa, joka kasvattaa palvelutarpeita tulevina vuosina. Tarkastuslautakunta pitää erittäin tärkeänä, että heti koronakriisin hellittäessä aletaan nopeasti toimiin, joilla nyt syntynyttä hoito- ja palvelutarpeevajetta aletaan purkamaan.
2. Vantaan kaupunki teki hyvän taloudellisen tuloksen vuonna 2020. Merkittävä taustatekijä hyvään tulokseen oli valtiolta saadut koronatuot, ja koronapandemian negatiiviset vaikutukset talouteen jäivät myös pelättyä pienemmiksi. Vantaalla on edelleen merkittävä velkataakka, joskin velkamäärä pystyttiin vuonna 2020 pienentämään.
3. Valmiussuunnittelu on Vantaalla hyvin organisoitu ja toimialat on vastuutettu ja ohjeistettu valmiussuunnitteluun. Koronapandemia osoitti valmiussuunnittelun ja kriisivalmiuden tärkeyden. Vantaa pystyi nopeasti sopeuttamaan toimintaansa koronapandemian aiheuttamassa poikkeustilanteessa toimimiseen. Koronapandemia nosti esille asioita, joihin kriisitilanteessa pitää kiinnittää huomiota ja saadut kokemukset vahvistivat kaupungin kykyä toimia kriisin jatkuessa.
4. Vastuullisuusnäkökohdat ovat nousseet viime vuosina voimakkaasti esiin osana hankintojen valmistelua ja ne tulee huomioida jatkossakin. Hankintojen näkökulmasta koronaviruspandemia aiheutti lisätöitä etenkin suojarusteiden hankintojen ja ateria- ja puhtauspalveluiden järjestämisessä.
5. Kaupungin tietohallinnon järjestämistapa muuttui merkittävästi joulukuussa 2019. Suurin osa tietohallinnon henkilöstöstä siirtyi liikkeenluovutuksena palveluntarjoajan palvelukseen. Jatkossa Vantaan oma henkilöstö ohjaa ja valvoo toimintaa ja palveluntarjoaja toteuttaa. Keskeinen parannus aiempaan on resursoinnin joustavuus, mikä on erityisen tärkeää investointien osalta.

6. Vantaan hr-palvelut keskitettiin vuoden 2020 alusta. Keskittämisen myötä luotua sähköistä palvelukanavaa käytettiin runsaasti vuonna 2020. Henkilöstöpalveluihin kehitetään edelleen automatiikkaa ja robotiikkaa hyödyntäviä ratkaisuja. Kunta10-tulokset olivat Vantaalla hyvällä tasolla vertailussa muihin kyselyyn osallistuneisiin kaupunkeihin. Kyselyssä Vantaalla ilmenneisiin kehittämiskohteisiin on lähdetty suunnittelemaan toimenpiteitä ja myös käynnissä olevassa henkilöstön laatuhankkeessa on käynnistetty kehittämisprosesseja.
7. Vantaan varhaiskasvatuksessa on kehitetty sähköistä asiointipalvelua ja tiedolla johtamista. Koronavuosi pudotti tuloja ja vei henkilökuntaa väliaikaisesti sosiaali- ja terveydenhuollon toimialalle. Henkilöstörakenne varhaiskasvatuksessa muuttuu tulevana vuosina ja sen myötä varhaiskasvatuksen opettajien tarve tulee kasvamaan.
8. Perusopetuksen strategiassa painotetaan oppilaan taitoja, hyvinvointia ja työelämätaitojen ja oppilaanohjauksen kehittämistä. Kiusaamiseen puuttumista kehitetään. Lähitulevaisuuden haasteena on vastata etäkoulunkäynnin aiheuttamiin heikentyneisiin oppimistuloksiin ja kasvaneeseen tuen tarpeeseen.
9. Uuden lukiolain vaatimusten mukaisesti Vantaan lukiokoulutuksessa on tehostettu lisäresursoinneilla erityisopetusta ja opiskelijoiden jälkiohjausta. Koronapandemian vuoksi lukiot olivat suuren osan vuodesta etäopetuksessa ja vaikka etäopetus on sujunutkin hyvin, niin poikkeustilanteen vaikutukset opiskelijoiden opiskeluun ja laajemminkin opiskelijoiden hyvinvointiin selviävät tarkemmin vasta kun asiasta saadaan lisää tietoa. Vantaan lukiokoulutuksen aloituspaikkoja on viime vuosina lisätty maltillisesti, sillä Vantaan lukiot alkavat jo nyt olla tilakapasiteettinsa ylärajoilla.
10. Vantaan ammattiopisto Varia on kehittänyt toimintaprosessejaan ammatillista koulutusta koskevan lakimuutoksen edellyttämällä tavalla. Varia on jatkuvasti tehnyt toimenpiteitä opiskelijoiden opintojen keskeyttämisten vähentämiseksi, mutta keskeyttämiset lisääntyivät taas vuonna 2020. Varia joutui vuonna 2020 ko-

ronapandemiasta johtuvan poikkeustilan vuoksi järjestämään pitkiä jaksoja opetuksesta etäopetuksena. Etäopetuksella saattoi olla vaikutuksia keskeyttämisten lisääntymiseen ja poikkeustilanteesta saatujen kokemusten karttuessa voidaan myös paremmin laajemmin arvioida, miten poikkeusolot vaikuttivat opiskelijoiden opiskeluun.

11. Koronapandemia aiheutti vuonna 2020 Vantaa musiikkiopistolle laskua oppilasmääriin ja sitä kautta taloudellisia menetyksiä. Vaikka menetyksiä pystyttiinkin hillitsemään muuttamalla opetusta nopealla aikataululla etäopetukseksi, niin varsinkin opiston monipuolinen konserttitoiminta väheni poikkeuksellisen tilanteen vuoksi.
12. Vantaan kuvataidekoulun toimintaa ohjasi vuonna 2020 vahvasti toiminnan sopeuttaminen koronapandemian poikkeustilanteeseen. Opetus jouduttiin nopealla aikataululla muuttamaan etäopetukseksi ja oppilasmäärät ja opetustuntien määrät laskivat.
13. Vaikka Vantaan aikuisopiston kurssien ja opiskelijoiden määrät laskivat koronapandemian aiheuttamissa poikkeusoloissa, opisto pystyi kuitenkin etäopetusta lisäämällä toimimaan kohtuullisen hyvin vuonna 2020. Jatkossa opistolla on entistä paremmat valmiudet etäopetukseen ja kurssitarjonnassa onkin nyt selvästi enemmän etä- ja monimuotokursseja. Aikuisopisto järjestää suomen kielen koulutusta ja aikuisten peruskoulutusta maahanmuuttajille. Tällä on tärkeä merkitys maahanmuuttajien kotouttamisessa.
14. Pysäköinninvalvonnan tarkoituksena on taata kaikille sujuva, annettujen pysäköinti-aikojen puitteissa vaihtuva pysäköintimahdollisuus ja osaltaan pysäköinninvalvonnalla myös ylläpidetään liikenneturvallisuutta. Pysäköintiin liittyvänä asiana merkittävää oli kotihoidon pysäköintitunnusten käyttöönotto. Tunnusten avulla kuntalaisille kotiin palveluja toimittavien työntekijöiden pysäköintiongelmien helpotuvat ja palvelujen toimittaminen näin sujuvoituu.
15. Vantaan Tilapalvelut Vantti Oy:n tulevaisuuteen tuovat epävarmuutta kaupungin keittiöiden toimintamallin uudistaminen ja tuleva hyvinvointialue, jolle yhtiö ei voi

tarjota palveluitaan samaan tapaan kuin nykyiselle sosiaali- ja terveystoimelle. Koronaviruspandemia koetteli yhtiön taloutta, jota sopeutettiin henkilöstön lomautuksilla.

16. Tarkastuslautakunta valvoo kuntalain 84 §:ssä tarkoitetun sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja huolehtii sidonnaisuusrekisterin julkisten tietojen julkaisemisesta kunnan verkkosivuilla.

Mikäli Vantaa päättää jatkaa edellä mainittujen sidonnaisuusilmoitusten lisäksi vapaaehtoisten ilmoitusten käytäntöä, tulee siihen liittyvästä menettelystä, ilmoitettavista sidonnaisuuksista ja rekisterinpitäjästä ottaa määräykset hallintosääntöön. Vapaaehtoisten sidonnaisuusilmoitusten kerääminen kuuluu valtuuston toimialaan eivätkä ne ole lakisääteisiin ilmoituksiin perustuvia.

17. Sisäisen valvonnan ja riskien hallinnan informaation sisältö on helpompi ilmaista, kun selonteon runko kertoo jo sen, mistä asioista tulisi raportoida ja missä järjestyksessä. Kun raportoinnissa hyödynnetään täsmällisemmin yleisohjetta ja COSO-malleja (Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission, sisäisen valvonnan malli) voidaan varmistua kaikkien oleellisten asioiden raportoinnista. Lisäksi riskienhallinnan alla esitettävä riskikartoitus voitaisiin esittää kuviona, jolloin lukija saa laajemman kuvan riskienhallinnan tilasta kuin pelkän tekstin perusteella. Informaation tulisi liittyä pääsääntöisesti kyseisen vuoden asioihin, mutta edellisten vuosien kehitysehdotusten toteutumisia tulisi arvioida ja tulevat kehitysehdotukset tulisi kohdistaa seuraavalle taloussuunnittelukaudelle. Kun informaatio kerrotaan avoimesti lain edellyttämällä tavalla, se lisää läpinäkyvyyttä sekä kuntalaisiin että valtuutettuihin päin.

SAMMANDRAG

1. Enligt stadsstyrelsens rapportering förverkligades 16 av de bindande strategiska målen för 2020 helt, 12 delvis och sex mål inte alls. Revisionsnämnden var av annan åsikt när det gällde utfallet för ett av målen, för ett måls del anmärktes det på målets mätare och ett av målen kunde inte utvärderas. På grund av coronakrisen förblev mål som främjar välbefinnandet oförverkligade och inom social- och hälsovårdsservicen har det uppkommit en vård- och serviceskuld som ökar servicebehovet under de kommande åren. Revisionsnämnden anser det vara ytterst viktigt att man snabbt skrider till åtgärder som syftar till att minska på vård- och serviceskulden när coronakrisen börjar ge med sig.
2. Vanda stad gjorde ett gott ekonomiskt resultat år 2020. En betydande bakgrundsfaktor till det goda resultatet var de coronastöd som man fått av staten och att coronapandemins negativa effekter på ekonomin förblev mindre än vad man hade befarat. Vanda har fortfarande en betydande skuldbörda, även om skuldmängden kunde minskas år 2020.
3. Vanda har en välorganiserad beredskapsplanering och man har gett verksamhetsområdena ansvar och anvisningar för beredskapsplaneringen. Coronapandemin visade vikten av beredskapsplanering och krisberedskap. Vanda kunde snabbt anpassa sin verksamhet så att den fungerade i de undantagsförhållanden som orsakades av coronapandemin. Coronapandemin lyfte fram saker som man måste fästa uppmärksamhet vid i krissituationer och de erfarenheter man fått stärkte stadens förmåga att verka ifall krisen fortsätter.
4. Ansvarsfullhetsperspektiv har lyfts fram kraftigt som en del av beredningen av upphandlingar under de senaste åren och det kommer att beaktas också i fortsättningen. Ur upphandlingarnas perspektiv orsakade coronaviruspandemin tilläggssarbete särskilt vad gäller anskaffningen av skyddsutrustning och organisationen av måltids- och rengöringstjänsterna.
5. Stadens sätt att ordna IT-administrationen ändrades betydligt i december 2019. Största delen av IT-administrationens personal överfördes i serviceleverantörens tjänst vid affärsöverlåtelse. I fortsättningen styrs och övervakas verksamheten av

Vandas egen personal medan verksamheten genomförs av serviceleverantören. En viktig förbättring jämfört med tidigare är flexibiliteten i resurseringen, vilket är särskilt viktigt för investeringarnas del.

6. Vandas hr-tjänster centraliserades från och med början av 2020. Den elektroniska servicekanal som skapats i och med centraliseringen användes i stor utsträckning år 2020. Vid personalservicen vidareutvecklas sådana lösningar som utnyttjar automatik och robotik. Resultaten i Kommun10 låg på en god nivå i Vanda vid en jämförelse med de andra städer som deltog i enkäten. I fråga om de utvecklingsobjekt som framkommit i enkäten när det gäller Vanda har man börjat planera åtgärder och även i det pågående kvalitetsprojekt som gäller personalen har utvecklingsprocesser inletts.
7. Inom småbarnspedagogiken i Vanda har man utvecklat den elektroniska kundservicen och kunskapsledningen. Coronaåret bidrog till att inkomsterna minskade och personal tillfälligt flyttades över till verksamhetsområdet för social- och hälsovård. Personalstrukturen inom småbarnspedagogiken kommer att ändras under de kommande åren och därigenom ökar behovet av lärare inom småbarnspedagogiken.
8. I strategin för den grundläggande utbildningen betonas elevens färdigheter, välbefinnande och utvecklingen av arbetslivsfärdigheterna och elevhandledningen. Ingreppet i mobbning utvecklas. Inom den nära framtiden är det en utmaning att svara på de försämrade inlärningsresultaten och ökade behovet av stöd som uppstått under perioderna med distansskola.
9. Enligt kraven i den nya gymnasielagen har specialundervisningen och efterhandledningen för studerande effektiviserats inom Vandas gymnasieutbildning med hjälp av tilläggsresurser. På grund av coronapandemin ordnades gymnasieundervisningen på distans en stor del av året, och även om distansundervisningen har fungerat bra, kan man se vilka verkningar undantagsperioden haft på elevernas studier och även i större omfattning på deras välmående, först när man fått mer information om saken. Inom gymnasieutbildningen i Vanda har man utökat antalet

nybörjarplatser endast måttligt under de senaste åren, eftersom utrymmeskapaciteten i Vandas gymnasier redan nu börjar vara nära maximigränsen.

10. Vanda yrkesinstitut Varia har utvecklat sina verksamhetsprocesser på det sätt som lagändringen om yrkesutbildningen förutsätter. Varia har på kontinuerlig basis vidtagit åtgärder för att minska antalet avbrutna studier bland de studerande, men antalet avbrutna studier ökade igen år 2020. Varia var tvungen att ordna undervisningen på distans under långa perioder på grund av undantagsförhållandena som orsakades av coronapandemin. Distansundervisningen kan ha inverkat på ökningen av antalet avbrutna studier, men först när man fått information om erfarenheterna från undantagsperioden kan man också bättre och i större omfattning bedöma hur undantagsförhållandena påverkat elevernas studier.
11. Coronapandemin ledde till att antalet studerande vid Vanda musikinstitut minskade år 2020, vilket också innebar ekonomiska förluster. Även om förlusterna kunde hållas i styr genom att övergå till distansundervisning med snabb tidtabell, minskade den mångsidiga konsertverksamheten vid musikinstitutet på grund av coronasituationen.
12. Vanda konstskolas verksamhet år 2020 styrdes kraftigt av det faktum att verksamheten måste anpassas till undantagsförhållandena som coronapandemin orsakade. Undervisningen måste i snabb takt ändras till distansundervisning och antalet elever och undervisningstimmar minskade.
13. Även om antalet kurser och studerande vid Vanda vuxeninstitut minskade under undantagsförhållandena som orsakades av coronapandemin, lyckades institutet ändå fortsätta med sin verksamhet relativt bra år 2020 genom att öka distansundervisningen. I fortsättningen har institutet ännu bättre förutsättningar för distansundervisning och i kursutbudet finns nu betydligt fler distanskurser och fler-formskurser än tidigare. Vuxenutbildningsinstitutet ordnar undervisning i finska och grundläggande utbildning för invandrare. Detta har en stor betydelse för integrationen av invandrare.

14. Parkeringsövervakningens mål är att garantera alla smidiga parkeringsmöjligheter, vilka varierar inom ramen för de angivna parkeringstiderna, och parkeringsövervakningen bidrar för sin del också till att upprätthålla trafiksäkerheten. En beaktansvärd sak i anslutning till parkeringen var att hemvårdens parkeringstillstånd infördes. Tillstånden underlättar parkeringen för de anställda inom hemvården och gör att leveransen av service i hemmet till kommuninvånarna blir smidigare.
15. Osäkerhetsfaktorer för Vantaan Tilapalvelut Vantti Oy:s framtid är förnyandet av verksamhetsmodellen för stadens kök och det framtida välfärdsområdet till vilket bolaget inte kan erbjuda sina tjänster på samma sätt som till det nuvarande social- och hälsovårdsväsendet. Coronapandemin var en hård prövning för bolagets ekonomi som anpassades genom permitteringar av personalen.
16. Revisionsnämnden övervakar enligt 84 § i kommunallagen att skyldigheten att redogöra för bindningar iakttas, och ser till att offentliga uppgifter i registret över bindningar publiceras på kommunens webbplats.

Om Vanda beslutar att vid sidan om ovan nämnda redogörelser för bindningar även fortsätta med praxisen gällande frivilliga redogörelser, ska bestämmelser om förfarandet i anslutning till detta, de bindningar som ska redogöras och den registeransvariga införas i förvaltningsstadgan. Insamling av frivilliga redogörelser för bindningar hör till stadsfullmäktiges verksamhetsområde och grundar sig inte på lagstadgade redogörelser.

17. Den interna kontrollens och riskhanteringens informationsinnehåll är lättare att formulera om det redan i redogörelsens ram framgår vilka frågor som bör rapporteras och i vilken ordning. När man vid rapporteringen använder allmänna anvisningar och COSO-modeller (Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission, modell för intern kontroll) mer preciserat kan man försäkra sig om att alla väsentliga frågor rapporteras. Vidare kunde den riskkartläggning som presenteras under riskhanteringen framställas i figurform, varvid läsaren får en mer bredare bild av riskhanteringens läge än om den enbart återges i textform. Informationen bör i huvudsak anknyta sig till frågor för året i fråga, men förverkligandet av utvecklingsförslag från tidigare år bör utvärderas och framtida

utvecklingsförslag bör riktas in på nästa ekonomiplaneperiod. När informationen rapporteras öppet, på ett sätt som förutsätts i lagen, ökar transparensen både för kommuninvånarna och fullmäktigeledamöterna.

1 KAUPUNKISTRATEGIA JA JOHTO

Kuva: Vantaan kaupungintalo, kuvaaja Pekka Turtiainen

1.1 Toiminnan ja talouden arviointi

1.1.1 Vuoden 2020 sitovien tavoitteiden toteutuminen

	Tilinpäätös 2020			Tarkastuslautakunnan näkemys				
	Kaupunginhallituksen raportointi			Toteutumisesta eri mieltä tai muu huomautus	Syy			
	Täysin	Osittain	Ei lainkaan		Raportointi	Mittarointi	Ei voida arvioida	Muu syy
1. Turvaamme talouden tasapainon								
1.1 Hallittu käyttötalouden menokehitys		x						
1.2 Onnistunut varainhankinta ja rahoitusriskien hallinta	x							

1.3 Kaupunki saa myyntivoittoa vuonna 2020 vähintään 30 miljoonaa euroa	x							
1.4 Kaupunkia rakennetaan ensisijaisesti kaupungin maalle		x						
3. Pidämme konsernin talouden hallinnassa								
3.1 Konserniohje uudistetaan ja kaupungin omistajapolitiikka yhtiöissä/kuntayhtymissä linjataan	x							
4. Vahvistamme resurssiviisaasti nykyistä kaupunkirakennetta								
4.1 Vantaa on hiilineutraali vuonna 2030		x		x		x		
4.2 Ekologiset viheryttydet säilyvät	x							
4.3 Joukkoliikenteen käyttö kasvaa			x					
4.4 Pyöräilyn kulkumuutosuus kasvaa	x							
4.5 Vantaan ratikan yksityiskohtainen suunnittelu käynnistyy	x							
5. Hyödynnämme rohkeasti kaupunkikeskusten kehittämismahdollisuudet								
5.1 Asuntokaavoituksen kohdistuminen asemanseudulle ja joukkoliikenne vyöhykkeelle	x							
6. Vantaan kaupunkiympäristöt ja asunnot ovat kansainvälisesti kilpailukykyisiä								
6.1 MAL-tavoitteet toteutuvat ja uusi MAL-sopimusesitys valmistuu	x							
7. Kaupungin työllisyystilanne kehittyy parhaiten pääkaupunkiseudulla								
7.1 Työttömyys Vantaalla laskee			x					

7.2. Kunnan ja monialaisen yhteispalvelun järjestämissä aktivointitoimenpiteissä olevien määrä nousee		x						
9. Yrityksille on monipuolisia ja vetovoimaisia työpaikka-alueita								
9.1 Vantaa on pääkaupunki-seudun nopeimmin kasvava yritys ympäristö		x		x			x	
9.2 Vehkalan ja Aviapoliksen työpaikka-alueet kehittyvät	x			x				
10. Vantaa tunnetaan tapahtumien kaupunkina								
10.1 Suurten tapahtumien määrä pysyy vähintään nykytasolla			x					
12. Hyvinvointierot vähenevät								
12.1 Tasoitetaan hyvinvointieroja ottamalla resurssien jakoperusteissa vahvemmin huomioon palvelujen käyttäjien erityiset tarpeet	x							
12.2 Kiusaaminen vähenee ja siihen puututaan välittömästi	x							
12.3 Lastensuojeluilmoituksen jälkeisellä nopeasti tarvottavalla tuella saadaan vähennettyä huostaanottojen määrää			x					
12.4 Nykyistä suurempi osa ikääntyneistä asuu toimintakykyisinä kotona	x							
12.5 Myönteisen erityiskohtelun toimintaohjelmaa toteutetaan		x						
12.6 Asunnottomuus vähenee		x						
12.7 Keskeyttäneiden määrä ammatillisessa koulutuksessa vähenee			x					

13. Suomen monikulttuurisin kaupunki hoitaa myös kotouttamisen parhaiten								
13.1 Kotoutumisen onnistuminen Vantaalla varmistetaan		x						
15. Kaupungin tilojen sisäilma paranee								
15.1 Sisäilmatilanne paranee kouluissa, päiväkodeissa ja muissa kaupungin tiloissa	x							
16. Vantaan palvelut ovat laadukkaita, kustannustehokkaita ja vastaavat asukkaiden tarpeisiin								
16.1 Yksilölliset ja tarvelähtöiset opintopolut käytössä	x							
16.2 Terveysasemien vastaanotolle pääsy nopeutuu			x					
16.3 IT-ulkoistus tuottaa lisäarvoa kaupungille ja laadukkaampaa palvelua toimialojen käyttäjille	x							
19. Johtaminen uudistuu muutoksissa								
19.1 Tikkurilan toimitilahanke etenee		x						
19.2 Hallittu Uusi Vantaa organisaatiomuutos	x							
20. Henkilöstön voimavarat vahvistuvat								
20.1 Henkilöstön itsensäjohtamistaidot kasvavat ja esimiesten valmentavan johtamisen taidot kehittyvät		x						
20.2 Sairauspoissaoloja ennaltaehkäistään ja niistä raportoidaan		x						
20.3 Vantaa käynnistää henkilöstöjohtamisen laatuhankkeen hyödyntäen tässä ulkopuolista konsultaatiota ja asiantuntemusta.		x						

1.1.2 Tarkastuslautakunnan arvioita vuoden 2020 tavoitteiden toteutumisesta

Tavoitteet, joista huomautettavaa (4.1, 9.1, 9.2,)**Sitova tavoite 4.1 Vantaa on hiilineutraali vuonna 2030**

Arviointikriteeri	Tilinpäätöksen raportointi	Tarkastuslautakunnan arvio
Kokonais- ja asukaskoh- taiset päästöt vähenevät 7 % Vuoden 2020 aikana on to- teutettu investoinnit, joilla kaupungin omien ja tytäryh- teisöjen kiinteistöjen energi- ankulutus laskee 2 % vuo- den 2019 tasosta (inves- tointia seuraavan 12 kk ai- kana) Kaupunki luopuu merkittä- vimmissä kohteissa öljy- lämmityksestä. Lämmitysöl- jyn käyttö tasolla 1300 MWh/12 kk investoinnista (ei realisoidu kokonaan ka- lenterivuoden aikana)	Tavoite toteutui osittain.	Tavoite toteutui osittain. Huomautettavaa mittaroin- nissa.

Tavoitteen kolmesta osiosta kasvihuonekaasupäästöjen tavoiteltu vähennys toteutui vertailtaessa vuosien 2018 ja 2019 päästöjä. Lämmitysöljyn käytön vähentämistä koskeva tavoite ei toteutunut. Kaupungin omien ja tytäryhtiöiden energiankulutusta koskevassa tavoiteosiossa ei annettu lähtö- eikä tavoitearvoja. Raportoinnissa vain todetaan energiankulutuksen laskeneen 2 prosenttia ja tavoitteen toteutuneen tehtyjen toimenpiteiden johdosta. Arvioinnin kannalta tärkeää olisi ollut tietää kaupungin omien ja tytäryhteisöjen kiinteistöjen energiankulutuksen vertailuarvo vuodelta 2019 ja vastaavasti toteutunut energiankulutus vuonna 2020.

Sitova tavoite 9.1 Vantaa on pääkaupunkiseudun nopeimmin kasvava yritys ympäristö

Arviointikriteeri	Tilinpäätöksen raportointi	Tarkastuslautakunnan arvio
Yritysten ja työpaikkojen lu- kumäärän kasvu 0 %	Tavoite toteutui osittain.	Tavoitetta ei voi arvioida.

Toteumaluku vuonna 2020 käsittää toimipaikat. Ei siis tiedetä yritysmäärää vuodelta 2020, joten vertailua yritysten määrä kehitymisestä ei voi annetuilla tiedoilla tehdä. Myöskään työpaikkamäärästä vuodelta 2020 ei ole tietoa. Työpaikkamäärän lähtötaso on neljän vuoden takaa (2016) ja vertailuarvo kahden vuoden takaa vuodelta (2018).

Sitova tavoite 9.2 Vehkalan ja Aviapoliksen työpaikka-alueet kehittyvät

Arviointikriteeri	Tilinpäätöksen raportointi	Tarkastuslautakunnan arvio
Vehkalasta ja Aviapoliksesta luovutetaan vähintään 4 tonttia rakentamiseen. Vehkalan länsipuolen esirakentaminen on valmis.	Tavoite toteutui täysin	Tavoite toteutui osittain.

Tontinluovutusten määrä toteutui tavoitellusti, mutta mittarin toisesta osasta (Vehkalan länsipuolen esirakentaminen on valmis) ei raportoida mitään.

Muita havaintoja tavoitteista

Sitova tavoite 12.6 Asunnottomuus vähenee. Tavoitteen mittarina oli ARA:n raportoima asunnottomien määrä eri ryhmissä: nuoret, naiset, miehet, maahanmuuttajataustaiset sekä pitkäaikaisasunnottomat. Tavoitetaso vuodelle 2020 oli, että asunnottomien määrä on vähentynyt kaikissa mitattavissa ryhmissä. Lähtötasoon verrattuna miesten ja maahanmuuttajataustaisten asunnottomuutta oli vähemmän. Sen sijaan nuoria, naisia ja pitkäaikaisasunnottomia oli asunnottomina enemmän kuin vertailuvuonna. Tavoite on raportoitu osittain toteutuneeksi ja tämä lienee oikein. Tarkastuslautakunta haluaa kuitenkin ilmaista huolensa siitä, että asunnottomien määrää ei ole kaikissa ryhmissä pystytty vähentämään.

Muutetut sitovat tavoitteet (KV 21.9.2020)

	Alkuperäinen tavoitetaso	Muutettu tavoitetaso
Tavoite 1.1 Hallittu käyttötalouden menokehitys	3,4	7,6
Tavoite 3.1 Konserniohje uudistetaan ja kaupungin omistajapolitiikka yhtiöissä / kuntayhtymissä linjataan.		
	Kaupunki on hyväksynyt konserniohjeen ja vähintään konsernijaosto on	Kaupunginvaltuusto on hyväksynyt konser-

	käsitellyt omistajapolitiikka -linjaukset	niohjeen ja omistaja- politiikan yleisen osan sekä konsernijaosto on aloittanut yhtiökoh- taisten omistajalin- jausten käsittelyn
Tavoite 7.1 Työttömyys Vantaalla laskee		
Vantaan työttömyysaste	8 %	14 %
Ulkomaalaisten työttömyysaste	19,4 %	27 %
Pitkäaikaistyöttömien määrä	2100	2550
Alle 25-vuotiaiden työttömien määrä	alle 910	2000
Tavoite 7.2 Kunnan ja monialaisen yhteispalvelun järjestämissä aktivointitoimenpiteissä olevien määrä nousee		
TYP:n asiakkaista aktiivitoimenpiteissä	35 %	33 %
Kuntouttavan työtoiminnan asiakasmäärä	2000	1600
Tavoite 9.1 Vantaa on pääkaupunkiseudun nopeimmin kasvava yritys ympäristö		
Yritysten ja työpaikkojen lukumäärän kasvu	1,5 %	0 %
Kansainvälisten yritysten määrä	jää pois, koska tietoa ei saada	
Tavoite 10.1 Suurten tapahtumien määrä pysyy vähintään nykytasolla		
muutettu: Suurten tapahtumien määrä		
Kulttuuri	30–32	17
Liikunta	30	20
Tavoite 12.5 Myönteisen erityiskohtelun toimintaohjelmaa toteutetaan		
	Suunnitellut toimenpiteet vuodelle 2020 toteutettu	Vuoden 2020 toimen- piteet toteutetaan säästötoimenpiteiden puitteissa

Koronaviruspandemian vaikutus sitoviin tavoitteisiin (ainakin osittain pandemiasta johtuva)

Tavoitteena 4.3 oli, että joukkoliikenteen käyttö kasvaa. Tavoitetasona oli 133 600 nousua arkivuorokaudessa, toteutunut määrä oli 90 000, joskin raportoinnissa oli etenkin junaliikenteen osalta jonkin verran epävarmuuksia. Koronatilanteen pahentuessa ihmiset siirtyivät laajasti etätöihin. Lisäksi todennäköisesti osa vaihtoi julkisesta liikenteestä polkupyörään tai omaan autoon.

Tavoite 4.4 oli, että pyöräilyn kulkumuoto-osuus kasvaa. Pyöräilyindeksin tavoitetaso oli 1030, toteutunut 1266. Edellisen vuoden indeksiluku oli 1039, joten kasvu oli huomattava. Pyöräilyn suosion kasvu saattoi olla osittain koronaviruspandemian positiivinen vaikutus.

Tavoite 7.1, työttömyys laskee. Kolme neljästä mittarista ei toteutunut. Työttömyys kasvoi voimakkaasti pandemian rajoitusten seurauksena. Työmarkkinatuen kunta-

osuus kasvoi noin 4,4 miljoonaa euroa edellisestä vuodesta. Työmarkkinatuen kuntaosuus lähti nousuun jo vuonna 2020, mutta tässä ei ole vielä mukana henkilöitä, jotka jäivät työttömäksi pandemian vuoksi. Ne, joilta pandemia vei työt pysyvästi näkyvät työmarkkinatuen kuntaosuudessa vuonna 2021.

Tavoite 7.2, kunnan ja monialaisen yhteispalvelun järjestämissä aktivointitoimenpiteissä olevien määrä nousee. Tavoitteeseen liittyi kaksi mittaria. TYP:n (työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu) asiakkaiden osuus aktiivitoimenpiteissä oli 34,6 prosenttia. Muutettu tavoitetaso ylittyi, alkuperäinen tavoitetaso alittui hieman.

Kuntouttavan työtoiminnan asiakasmäärä: muutettu tavoite 1600, toteutui 1337. Toiminta suljettiin poikkeustilan ajaksi, asiakasmäärä romahti koronan takia.

10.1 Suurten tapahtumien määrä. Tavoite ei toteutunut, koska tapahtumia ei voitu järjestää.

12.5 Myönteisen erityiskohtelun toimintaohjelmaa toteutetaan. Toimenpiteitä sopeutettiin pandemiatilanteen rajoitukset huomioiden.

12.7 Keskeyttäneiden määrä ammatillisessa koulutuksessa vähenee. Etäopiskelulla oli todennäköisesti keskeyttämisiä lisäävä vaikutus. Keskeyttäneitä henkilöitä oli vuonna 2020 7,4 % enemmän kuin vuonna 2019

16.2 Terveysasemien vastaanotolle pääsy nopeutuu. Vastaanotolle pääsy hidastui. Pandemian aiheuttama poikkeustilanne vaikeutti tilannetta merkittävästi. Hoito- ja palveluvelka ja niistä seuraava palvelutarpeen kasvu heijastuvat pitkälle tuleviin vuosiin.

Myös opiskeluhuollon puolella palvelujen tarve on lisääntynyt merkittävästi vuodesta 2019 vuoteen 2020.

Johtopäätökset:

Kaupunginhallituksen raportoinnin mukaan vuoden 2020 sitovista tavoitteista oli toteutunut täysin 16, osittain 12 ja 6 tavoitetta ei toteutunut lainkaan. Tarkastuslautakunta oli eri mieltä yhden tavoitteen toteumasta, yhden tavoitteen osalta huomautettiin tavoitteen mittarista ja yhtä tavoitetta ei voitu arvioida.

Koronakriisi vaikutti siihen, että hyvinvointia edistäviä tavoitteita jäi toteutumatta. Tarkastuslautakunta on huolissaan erityisesti siitä, että koronakriisin aikana lasten- ja nuorten erilaiset ongelmat ovat pahentuneet ja terveys- ja sosiaalipalveluihin on syntynyt hoito- ja palveluvelkaa, joka kasvattaa palvelutarpeita tulevina vuosina. Tarkastuslautakunta pitää erittäin tärkeänä, että heti koronakriisin hellittäessä aletaan nopeasti toimiin, joilla nyt syntynyttä hoito- ja palvelutarvevajetta aletaan purkamaan.

1.1.3 Kaupunginvaltuuston konserniyhtiöille asettamien tavoitteiden toteutuminen

Kaupunginvaltuusto hyväksyi 11.11.2019 kaupungin talousarvion yhteydessä tytäryhteisöille asetettavat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet suunnitelmakaudelle 2020–2023.

Koronaviruspandemialla on ollut merkittäviä vaikutuksia konserniyhtiöissä ja se on heijastunut myös yhtiöille asetettujen tavoitteiden toteutuma-asteeseen. Tavoitteita muille kuin kiinteistöyhtiöille asetettiin yhteensä 32. Näistä 19 toteutui täysin ja neljä osittain. Kolmesta ei ollut saatavilla toteumatietoa raportointiajan päättyessä. Kiinteistöyhtiöiden tavoitteita asetettiin 31, joista toteutui täysin 16 ja 9 osittain. Konserniyhtiöistä merkittävimmin koronaepidemia vaikutti Vantaan Tilapalvelut Vantti Oy:n ja Kaunialan Sairaala Oy:n toimintaan.

Tavoitteet toteutuivat seuraavasti, lukuun ottamatta jäljempänä esitettyjä osittain, ei lainkaan ja tavoitteita, joista ei ole yhtiöllä tietoa:

Vantaan Energia Oy, VAV Yhtymä Oy, VTK Kiinteistöt Oy, Vantaan Tilapalvelut Vantti Oy, Mercuria Kauppaoppilaitos Oy, Vantaan Työterveys Oy, Kaunialan Sairaala Oy, Kiinteistö Oy Kehäsuora, Kiinteistö Oy Tiedepuisto, Ratakujan Pysäköinti Oy, Tikkuparkki Oy, Ruukkukujan Autopaikat Oy, Korson Pienteollisuustalo Oy, Kiinteistö Oy Lehdokkitien Virastotalo, Kiinteistö Oy Tikkurilan Terveysasema, Kiinteistö Oy Korson toimistokeskus, Pallastunturintien liikekiinteistö Oy, As Oy Katriinanrinne, As Oy Vantaan Sepänpuisto.

Tavoitteista toteutui osittain:

- VAV Yhtymä Oy, VAV Asunnot Oy, VAV Palvelukodit Oy ”tulostavoite” ja ”korjaustoimintaa” koskevat tavoitteet
- Vantaan Työterveys Oy, ”voitollinen tulos”
- Kaunialan Sairaala Oy, ”palvelutuotteiden painostusten muutos”
- Kiinteistö Oy Kehäsuora, ”tulos”
- Kiinteistö Oy Tiedepuisto, ”Peruskorjausinvestoinnit rahoitetaan tulorahoituksella”
- As Oy Katriinanrinne, ”tilikauden tulos”, ”liikevaihto”, ”energian kulutus”
- As Oy Sepänpuisto, ”tilikauden tulos”

Tavoitteista ei toteutunut lainkaan:

- VAV Yhtymä Oy, VAV Asunnot Oy, VAV Palvelukodit Oy ”energiankulutusta” koskeva tavoite
- VTK Kiinteistöt Oy, ”tulosta” koskeva tavoite
- Vantaan Tilapalvelut Vantti Oy, ”toiminnan tehostuminen”, ”asiakastyytyväisyys” ja ”toiminnan laatua” koskevat tavoitteet
- Vantaan Työterveys Oy ”asiakastyytyväisyys”
- Kaunialan Sairaala Oy, ”sairauspoissaolojen vähentyminen”
- Ratakujan pysäköinti Oy, ”yhtiö tavoittelee nolla -tulosta” 2021”
- Tikkuparkki Oy, ”yhtiö tavoittelee nolla -tulosta 2021”
- Ruukkukujan Autopaikat Oy, ”Tilikauden tulos” ja ”energian kulutus”
- Kiinteistö Oy Korson Toimistokeskus ”toimintatuotot”, ”toimintakate” ja ”tilikauden tulos”

- Pallastunturintien liikekiinteistö Oy ”vastike”

Tavoitteiden toteutumisesta ei saatu tietoa

- As Oy Sepänpuisto, ”energian kulutus”
- Mercuria kauppaoppilaitos Oy, ”työelämäpalaute”, kysely vireillä
- Kaunialan Sairaala Oy, ”happy or not” -indeksi

Johtopäätökset:

Pandemia on vaikuttanut tavoitteiden toteutumiseen. Kuitenkin tarkastuslautakunta toteaa, että strategisten tavoitteiden ja niiden toteutumiseksi asetettujen vuosittaisten tavoitteiden toteutuminen on omistajaohjauksen tärkeä väline.

1.2 Emokaupungin ja koko konsernin talous

1.2.1 Emokaupungin talous ja tilinpäätös

Vantaan tilikauden tulos vuonna 2020 oli 55,1 miljoonaa euroa. Tulos parani lähes 118 miljoonaa vuodesta 2019. Tilikauden ylijäämä tilinpäätössiirtojen jälkeen oli 54,6 miljoonaa euroa. Alkuperäisessä talousarviossa vuodelle 2020 oli arvioitu tilikauden tulokseksi -22,8 miljoonaa. Talousarvioon tehtiin muutoksia, joilla varauduttiin erityisesti koronapandemian talousvaikutuksiin eli menojen kasvuun sekä ennakoitua pienempään tulokertymään. Muutetussa talousarviossa tilikauden tulokseksi arvioitiin -32,5 miljoonaa euroa. Tilikauden tulos oli noin 78 miljoonaa euroa parempi kuin alkuperäisessä talousarviossa ja lähes 88 miljoonaa euroa parempi kuin muutetussa talousarviossa.

Toimintatuotot ylittyivät noin 5,4 miljoonalla eurolla ja toimintakulut alittuivat noin 52,1 miljoonaa euroa muutettuun talousarvioon nähden. Toimintakuluissa isoin alitus tuli henkilöstökuluihin (noin. 26,4 miljoonaa) ja palvelujen ostot alittuivat 12,4 miljoonalla eurolla Kaupungin koko verorahoitus (verotulot ja valtionosuudet) kasvoi noin 13,9 prosenttia verrattuna vuoteen 2019. Pelkkiä verotuloja kertyi 5,8 prosenttia enemmän kuin vuonna 2019. Vuoden 2020 muutettuun talousarvioon verrattuna verotuloja kertyi noin 23,5 miljoonaa euroa ennakoitua enemmän. Valtionosuuksia taas kertyi noin

1,3 miljoonaa ennakoitua enemmän, ja verorahoitus kokonaisuudessaan (verot ja valtionosuudet) toteutui muutettuun talousarvioon verrattuna 101,8-prosenttisesti. Verotulolajeista muutettuun talousarvioon nähden kunnan tuloveroa kertyi noin 21,2 miljoonaa ennakoitua enemmän, kiinteistöveroa 0,7 miljoonaa ennakoitua enemmän ja osuus yhteisöveron tuotosta oli noin 1,6 miljoonaa ennakoitua suurempi. Edelleen alhaisena pysyneestä korkotasosta johtuen Vantaan ennakoidut korkomenot alittuivat noin 1,0 miljoonalla.

Määrärahatavoitteiden toteutumisesta (muutettuun talousarvioon nähden) ja lainakannasta vuonna 2020:

- Toimintatuottojen toteumaprosentti oli noin 101 prosenttia.
- Toimintakulujen toteumaprosentti oli noin 97 prosenttia.
- Verotulojen toteumaprosentti oli 102,2 prosenttia.
- Valtionosuuksien toteumaprosentti oli 100,5 prosenttia.
- Yhteenlasketut rahoitustulot - ja menot olivat noin 2,1 miljoonaa euroa talousarviossa ennakoitua enemmän (korkotuotot ylittyivät 1 miljoonaa ja korkomenot alittuivat 1,1 miljoonaa).
- Poistot ja arvonalentumiset toteutuivat noin 3,1 miljoonaa euroa arvioitua pienempinä
- Kaupunginvaltuuston muutokset vuoden 2020 talousarvioon: Käyttötulojen vähennykset noin 2,6 miljoonaa euroa, käyttömenojen lisäykset yhteensä noin 61,3 miljoonaa euroa. Lisäksi verotulojen ja kertymäärviota vähennettiin yhteensä 28,5 miljoonalla eurolla ja valtionosuuksien kertymäärviota nostettiin 79,7 miljoonaa euroa. Investointien lisäykset (brutto) olivat noin 2,6 miljoonaa euroa.
- Talousarviossa 2020 varauduttiin 51,6 miljoonan euron nettolainanottoon. Pitkäaikainen lainakanta kuitenkin pieneni 39,1 miljoonaa ja lyhytaikainen lainakanta pieneni 9,5 miljoonaa, kokonaisuutena lainakannan nettovähennys oli 48,6 miljoonaa.
- Investointimenot (brutto) toteutuivat noin 7,7 miljoonaa euroa pienempinä ja nettoinvestoinnit noin 13,6 miljoonaa euroa pienempinä. Investointimenojen alittumiseen vaikutti eniten uudisrakentamisen toteutusajankohtien siirtyminen.

Kaupungin taloudellisen tilanteen kehittyminen

Ohessa on tarkasteltu kaupungin taloudellista tilannetta kumulatiivisen yli-/alijäämän muodostumista sekä varsinaisen toiminnan ja investointien nettokassavirtaa vuosina 2014–2020. Tarkastelu perustuu kyseisten vuosien tilinpäätöksistä koottuihin laskelmiin. Erityisenä tarkastelukohteena on tulo- ja investointien riittävyys.

Kumulatiivisen ylijäämän muodostuminen, luvut miljoonaa euroa

Kumulatiivisen ylijäämän muodostuminen, luvut miljoonaa euroa

Vuosi	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Toimintakate	- 1 006,4	-1 015,6	-990,0	-1 008,7	-1 072,5	-1 176,9	-1 226,3
Vuosikate	79,9	98,4	178,8	164,0	112,6	49,1	166,8
Poistot	-77,8	-98,1	-116,1	-123,6	-108,7	-115,2	-111,8
Tuloslaskelman tulos + satunnaiset tulot	2,1	1,4	64,5	40,4	3,9	-62,7	55,1
Tilinpäätössierot	-1,0	-0,7	0,3	1,2	1,2	0,2	-0,4
Ali-/ylijäämä	1,1	0,7	64,8	41,7	5,2	-62,6	54,6
Kumulatiivinen edellisten tilikausien ja kuluvan tilikauden yli/ali jäämät ¹	354,2 (362,2)	362,9 (360,2)	425,0 (425,5)	467,2 (462,1)	467,3	404,7	459,3

Toiminnan ja investointien rahavirta

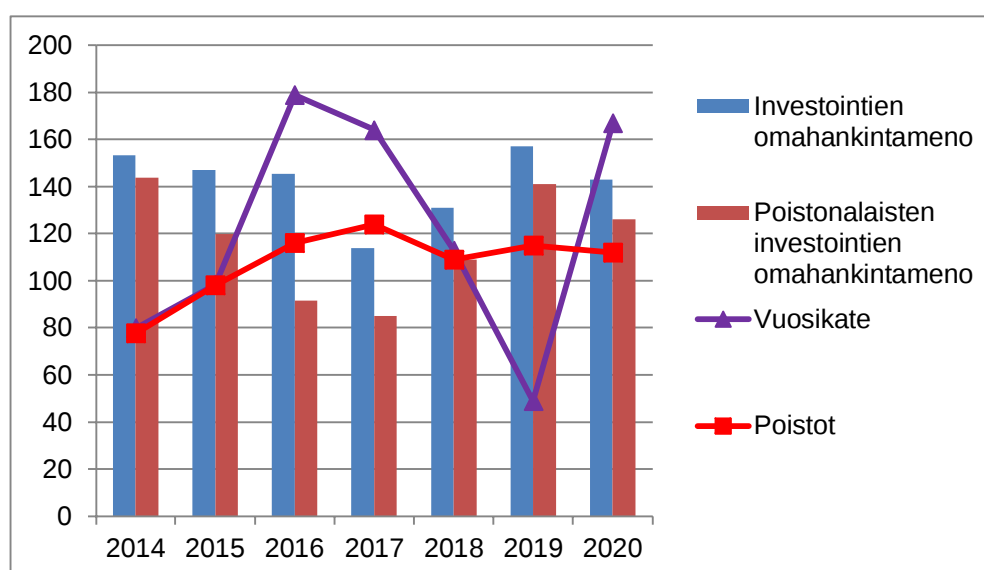
Vuosi	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Vuosikate	79,9	98,4	178,8	164,0	112,6	49,1	166,8
Satunnaiset tulot	0,0	1,0	1,8	0,0	0,0	3,3	0,1
Satunnaiset kulut	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tulo- ja investointien korjauserät	-37,9	-37,3	-48,9	-40,5	-40,9	-16,8	-31,4
Investoinnit							

¹ Suluissa kumulatiivinen edellisen tilikauden ja ylijäämä, kun tilinpäätöksen jälkeen ylijäämään tehdyt oikaisut on otettu huomioon.

Käyttöomaisuusinvestoinnit	-172,8	-152,8	-146,7	-111,3	-134,8	-157,6	-144,9
Rahoitusosuudet investointeihin	9,3	5,8	1,3	0,7	3,9	0,9	2,1
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	47,3	48,4	68,8	50,6	66,7	26,9	40,0
Toiminnan ja investointien rahavirta	-45,7	-36,5	55,2	63,4	7,6	-94,2	32,6

Kumulatiivista ylijäämää oli noin 459 miljoonaa euroa vuoden 2020 lopussa. Toimintakate (toimintatuottojen ja toimintakulujen erotus) heikkeni 49,4 miljoonaa euroa vuodesta 2019. Toiminnan ja investointien rahavirta kääntyi nyt selvästi positiiviseksi. Vuonna 2020 vuosikate nousi lähes 118 miljoonaa edellisvuodesta ja kattoi nyt kaikki poistot. Samalla myös velkamäärä pieneni.

Ohessa tarkasteluna kaupungin talous vuosina 2014–2020 investointien-vuosikatteen ja poistojen avulla. Investoinnit on esitetty omahankintamenona.

Johtopäätökset:

Vantaan kaupungin talous toteutui selvästi ennakoitua parempana vuonna 2020. Merkittävänä taustatekijänä tässä oli valtion huomattava koronatuki, yhteensä noin 90 miljoonaa euroa, joka korotti Vantaan valtionosuuksia ja yhteisöverotuloja.

Kaupunki varautui koronapandemian vaikutuksiin lisätalousarviossa korottamalla menoarviota ja pienentämällä verotulokertymäarvioita silloisten ennusteiden perusteella. Verotulokertymä oli kuitenkin huomattavasti vuoden 2020 lopun ennusteita suurempi ja myös menokertymät jäivät selvästi ennakoitua pienemmiksi.

Liikelaitokset²

Keski-Uudenmaan pelastuslaitos

Talouden toteuma 2020 (luvut 1000 euroa)

Keski-Uudenmaan pelastuslaitos	Talousarvio 2020	Tilinpäätös 2020
Liikevaihto ja liiketoiminnan muut tuotot	40 119	40 190
Liiketoiminnan kulut	-38 563	-37 963
Poistot ja arvonalenemiset	-1 556	-1 405
Liikelylijäämä/(-alijäämä)	0	821
Rahoitustuotot ja kulut	0	4
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	0	825
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	0	314
Vapaaehtoisten varausten lisäys (-) tai vähennys (+)	0	0
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	0	1 139

Investointimenot, brutto (tuhatta euroa)

Talousarvio 2020	Tilinpäätös 2020
2 300	2 219

Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen talousarvion sitovat määrärahaerät ovat liikeyli-jäämä ja bruttoinvestoinnit. Vuodelle 2020 pelastuslaitoksen johtokunnan hyväksymässä talousarviossa sitovina määrärahoina olivat liikelylijäämä 0 euroa ja 2 300 000

² Liikelaitosten talouden vertailutaulukot on tiivistetty lyhyeen muotoon yhdistelemällä tuloslaskelman varsinaisen toiminnan tuotto- ja kuluerät yhdeksi eräksi.

euron bruttoinvestoinnit. Tilinpäätöksessä pelastuslaitoksen liikeylijäämä oli noin 1 139 000 euroa. Bruttoinvestoinnit toteutuivat hieman talousarviota pienempinä.

Suun terveydenhuollon liikelaitos

Talouden toteuma 2020 (luvut 1000 €)

Suun terveydenhuollon liikelaitos	Talousarvio 2020	Tilinpäätös 2020
Liikevaihto ja liiketoiminnan muut tuotot	23 507	23 623
Liiketoiminnan kulut	-23 264	-23 229
Poistot ja arvonalenemiset	-32	-32
Liikeylijäämä/alijäämä	211	362
Rahoitustuotot ja kulut	-209	-195
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	1	167
Vapaaehtoisten varausten lisäys (-) tai vähennys (+)	0	0
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	1	167

Investoinnit 2020 (brutto)

Investoinnit rahoitettiin vuonna 2020 leasing-perusteella, joten taseeseen kirjattavia bruttoinvestointeja ei ollut.

Vantaan suun terveydenhuollon liikelaitokselle oli talousarvion sitovina erinä vuosittain Vantaan kaupungille maksettava 7 prosentin korko kaupungin antamasta lainasta ja 7 prosentin korko peruspääomasta sekä liikeylijäämä ja bruttoinvestoinnit. Kaupungille maksettavien korkojen euromäärä oli vuonna 2020 yhteensä noin 227 000 euroa, jonka liikelaitos maksoi kaupungille. Investointeja liikelaitos ei tehnyt. Asiaksmaksujen kertymistä vähensi kiireettömän hammashoidon alasajo, joka johtui koronapandemiasta. Kyseistä asiaksmaksuihin tullutta menetystä kompensoitiin sosiaali- ja terveydenhuollon toimialan liikelaitokselle kohdentamalla 2 miljoonan euron pandemia-avustuksella.

Liikelaitoksen taseeseen kertynyt alijäämä on vuoden 2020 tuloksen jälkeen vielä 591 000 euroa. Liikelaitos on asettanut taloussuunnitelmassaan vuosille 2021–2024 keskeiseksi tavoitteekseen alijäämän kattamisen.

Vaikutus kaupungin talouteen

Liikelaitosten taloudellinen vaikutus koko Vantaan talouteen oli vuonna 2020 noin 1,3 miljoonaa euroa positiivinen.

Johtopäätökset:

Molempien liikelaitosten sitovat määrärahaerät toteutuivat. Suun terveydenhuollon liikelaitoksen positiivinen tulos pienensi kertynyttä alijäämää, mutta liikelaitoksella on vielä tulevana vuosina katettavana lähes 600 000 euron alijäämä.

1.2.2 Koko kaupunkikonsernin talous

Seuraavissa taulukoissa verrataan emokaupungin ja koko konsernin vuoden 2020 tilinpäätöstietoja ja keskeisiä tilinpäätöksen tunnuslukuja toisiinsa.

Kaupungin ja koko konsernin tuloksen muodostuminen:

M€	Kaupunki	Konserni
Toimintatuotot	236,9	1 032,6
Toimintakulut	-1 463,2	-2 042,6
Osuus osakkuusyritysten voitoista ja tappioista	-	0,7
Toimintakate	-1 226,3	-1 009,4
Verorahoitus (sisältää valtionosuudet)	1 366,0	1 372,3
Rahoitustuotot ja -kulut	27,0	-3,7
Vuosikate	166,8	359,3
Poistot ja arvonalentumiset (sisältää suunnitelman mukaiset poistot, Omistuksen eliminointierot ja arvonalentumiset)	-111,8	-
Satunnaiset erät	0,1	215,1
Varausten lisäys		-8,2
Rahastojen lisäys		0,1
Tilinpäätössiirrot	-0,4	-
Tilikauden verot	-	-0,8
Laskennalliset verot	-	-9,2
Vähemmistöosuudet	-	-6,7
		-19,9
Tilikauden yli/alijäämä	54,6	100,7

Kaupungin ja koko konsernin keskeisten tunnuslukujen vertailu:

	Kaupunki	Konserni
Vuosikate, % poistoista	149,1	163,9
Investointien tulorahoitus, %	116,7	80,1
Kertynyt ylijäämä, euroa per asukas	1 936,0	3 163,2
Lainakanta, euroa per asukas ³	3 820,4	8 292,2
Lainanhoitokate	1,0	1,5
Suhteellinen velkaantuneisuus %	67,2	105,2
Lainat ja vuokravastuut (miljoonaa euroa)	1 461,5	2 362,9

Tulorahoitus kattoi nyt emokaupungin poistot ja investoinnit. Konsernissa tulorahoitus kattoi poistot ja 80 prosenttia investoinneista.

Kaupungin lainanhoitokatteen tunnusluku 1,0 parani hieman vuodesta 2019 (vuonna 2019 lainanhoitokate oli 0,6). Tunnusluku osoittaa, että tulorahoitus riitti kaupungilla kokonaan vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun vuonna 2020. Konsernin lainanhoitokate heikkeni viime vuodesta ja oli nyt 1,5 (3,9 vuonna 2019). Suhteellinen velkaantuneisuus osoittaa koko velkataakan suuruuden ja tämä tunnusluku parani hieman sekä emokaupungissa että konsernissa vuodesta 2019. Emokaupungilla ja konsernilla on edelleen merkittävän suuri velkataakka, mutta velkaa pystyttiin nyt jonkin verran vähentämään. Velan takaisin maksuun tarvittaisiin konsernissa yli vuoden tulorahoitus ja emokaupungin koko velan takaisinmaksuun kuluisi 67,2 prosenttia vuoden tulorahoituksesta.

Vantaa ja kriisikuntakriteerit

Ohessa on tarkasteltu Vantaa vuoden 2020 tilinpäätöstietoja ja kuntalain tällä hetkellä voimassa olevien kriisikuntakriteerien mukaan. Lisäksi on tehty tarkastelu uusilla raja-arvoilla, joita sovelletaan ensimmäisen kerran vuonna 2022 vuosien 2020 ja 2021 tilinpäätösten tunnuslukujen perusteella.

³ Asukaskohtaiset luvut on laskettu käyttäen Tilastokeskuksen lopullista väestötilastoa Vantaan asukasluvusta 31.12.2019 tilanteessa (233 775 asukasta).

Voimassa olevat kriisikuntakriteerit.

Alijäämäkriteerit, jos jompikumpi täyttyy, kriisikuntamenettely käynnistyy		
<i>Kriisikunta-arvot</i>	<i>Vantaan arvot*</i>	
1. Arviointimenettely voidaan käynnistää, jos kunta ei ole kattanut taseeseen kertynyttä alijäämää 110 §:n 3 momentissa säädetyssä määrääjässä (eli neljässä vuodessa.)	Kriteeri ei täyty, Vantaalla ylijäämää taseessa vuonna 2020 yhteensä noin 459,3 miljoonaa euroa .	
2. Arviointimenettely voidaan lisäksi käynnistää, jos asukasta kohden laskettu kertynyt alijäämä on kuntakonsernin viimeisessä tilinpäätöksessä vähintään 1 000 euroa ja sitä edeltäneessä tilinpäätöksessä vähintään 500 euroa .	Kriteeri ei täyty Vantaalla oli ylijäämää konserniti-linpäätöksessä 2020 oli noin 3 163,2 euroa/asukas ja vuonna 2019 ylijäämää oli 2793,9 euroa/asukas.	
Muut kriteerit. Kunnan ja kuntakonsernin talouden tunnusluvut ovat kahtena vuonna peräkkäin täyttäneet seuraavat raja-arvot.		
1) kuntakonsernin vuosikate on ilman kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (1704/2009) 30 §:n mukaan myönnettyä harkinnanvaraisen valtionosuuden korotusta negatiivinen ;	Kriteeri ei täyty. Konsernin vuosikate oli Vantaalla vuoden 2020 tilinpäätöksessä 359,3 miljoonaa euroa positiivinen .	
2) kunnan tuloveroprosentti on vähintään 1,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroprosentti, joka vuonna 2020 oli 19,97 %	Kriteeri ei täyty. Vantaan tuloveroprosentti on 19 .	
3) Asukasta kohden laskettu kuntakonsernin lainamäärä ylittää kaikkien kuntakonsernien asukasta kohden lasketun keskimääräisen lainamäärän vähintään 50 prosentilla . Vuonna 2019 kuntakonsernien keskimääräinen asukasta kohden laskettu lainakanta oli 7 105 euroa/asukas (Lähde: Valtiovarainministeriö). 50-prosentin ylitys tarkoittaisi lainakantaa 10 657,5 euroa/asukas .	Kriteeri ei täyty. Vantaan tilinpäätöksessä 2020 konsernilainakanta/asukas oli 8 292,2 euroa .	

4) kuntakonsernin suhteellinen velkaantuminen on vähintään 50 prosenttia .	Kriteeri täyttyy. Vantaan kuntakonsernin suhteellinen velkaantuminen vuonna 2020 oli 105,2 prosenttia	
---	--	--

Vuonna 2022 voimaan tulevat kriisikuntakriteerit

Alijäämäkriteerit, jos jompikumpi täyttyy, kriisikuntamenettely käynnistyy		
<i>Kriisikunta-arvot</i>	<i>Vantaan arvot</i>	
1. Arviointimenettely voidaan käynnistää, jos kunta ei ole kattanut kunnan taseeseen kertynyttä alijäämää 110 §:n 3 momentissa säädetyssä määräajassa (eli neljässä vuodessa.)	Kriteeri ei täyty, Vantaalla oli ylijäämää taseessa vuonna 2020 yhteensä yli 459 miljoonaa euroa .	
2. Arviointimenettely voidaan lisäksi käynnistää, jos asukasta kohden laskettu kertynyt alijäämä on kunnan viimeisessä konsernitilinpäätöksessä vähintään 1 000 euroa ja sitä edeltäneessä tilinpäätöksessä vähintään 500 euroa .	Kriteeri ei täyty. Vantaan konsernitaseen asukas-kohtainen ylijäämä konsernitilinpäätöksessä 2020 oli noin 3 163 euroa/asukas	
Muut kriteerit. Kunnan ja kuntakonsernin talouden tunnusluvut ovat kahtena vuonna peräkkäin täyttäneet seuraavat raja-arvot.		
<i>Kriisikunta-arvot</i>	<i>Vantaan arvot</i>	
1) Kunnan konsernituloslaskelman vuosikatteen ja poistojen suhde on alle 80 prosenttia .	Kriteeri ei täyty. Konsernin vuosikateen ja poistojen suhde oli Vantaalla vuoden 2020 tilinpäätöksessä 163,9 prosenttia .	
2) kunnan tuloveroprosentti on vähintään 2,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroprosentti. Kuntien keskimääräinen tuloveroprosentti vuonna 2020 oli 19,97 .	Kriteeri ei täyty. Vantaan tuloveroprosentti on 19 .	
3) Asukasta kohden laskettu kunnan konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden määrä ylittää kaikkien kuntien konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden keskimääräisen määrän vähintään 50 prosentilla	Vantaan konsernitilinpäätöksessä 2020 lainojen ja vuokravastuiden määrä/asukas oli 9 960,4 euroa.	Vertailuarvoa ei vielä saatavilla

4) Konsernitilinpäätöksen laskennallinen lainanhoitokate on alle 0,8	Kriteeri ei täyty. Vantaan konsernitilinpäätöksessä laskennallinen lainahoitokate vuonna 2020 oli 1,4 .	
---	--	--

Johtopäätökset:

Kaupungin ja konsernin taloudellinen tulos parani selvästi vuodesta 2019. Molempien tilinpäätös oli nyt ylijäämäinen ja lähes kaikki tunnusluvut paranivat. Myös lainamäärää saatiin pienennettyä. Hyvään tulokseen vaikutti merkittävästi valtiolta saadut kompensatiot koronaviruksen ennakoituihin taloudellisiin menetyksiin. Lisäksi Vantaan talouden kehitys oli selvästi myönteisempää kuin vielä loppuvuodesta 2020 ennakointiin. Velkamäärä on edelleen iso ja talouden riskitekijä, mutta velkaa kuitenkin pystyttiin vuonna 2020 vähentämään. Tällä hetkellä voimassa olevista kriisikuntakriteereistä Vantaalla täyttyy vain kuntakonsernin suhteellisen velkaantuneisuuden kriteeri. Kriteeri kuuluu kuitenkin ryhmään, jossa myös kolmen muun kriteerin pitäisi täyttyä saman aikaisesti kahtena vuonna peräkkäin, jotta arviointimenettelyyn jouduttaisiin. Vuonna 2022 voimaantulevista kriisikuntakriteereistä ei Vantaan vuoden 2020 tilinpäätösluvuilla täyty yksikään. Tosin yhden vuonna 2022 voimaantulevan kriteerin osalta ei ole vielä käytettävissä vertailulukua.

1.2.3 Suurten kaupunkien vertailua

Alla olevassa taulukossa vertaillaan kuuden suurimman kaupungin keskeisiä talouden tunnuslukuja vuodelta 2020. Tunnusluvut on kerätty kaupunkien kaupunginhallituksissa hyväksytyistä vuoden 2020 tilinpäätöksistä. Tunnuslukuja on seitsemän jokaisella kaupungilla eli yhteensä 42. Tunnuslukujen tasoluokittelu perustuu Kuntaliiton määrittelyyn. Tunnusluvuissa on vuoden 2020 tunnusluvun alla suluissa kyseisen tunnusluvun arvo vuonna 2019.

	Espoo	Helsinki	Oulu	Tampere	Turku	Vantaa
Vuosikate % poistoista	174	230	116	160	114	149
	(96)	(203)	(49)	(81)	(20)	(43)
Investointien tulorahoitus %	89	85	79	76	84	117
	(58)	(97)	(36)	(59)	(10)	(31)
Kertynyt ylijäämä, euroa per asukas	2 177	9 945	3 875	2 143	936	1 936
	(1 766)	(9 333)	(3 848)	(1 896)	(890)	(1 732)
Lainakanta, euroa per asukas	4 235	1 508	3 616	3 789	3 665	3 820
	(3 413)	(1 550)	(3 407)	(3 338)	(3 843)	(4 085)
Lainanhoitokate	4,0	9,1	3,4	5,9	0,7	1,0
	(2,7)	(7,4)	(1,5)	(1,8)	(0,2)	(0,6)
Suhteellinen velkaantuneisuus %	71	45	68	65	65	67
	(63)	(44)	(69)	(62)	(71)	(79)
Konsernin (sisältää kaupungin) lainakanta euroa/asukas	14 632	8 442	5 932	8 922	7 389	8 292
	(13 125)	(7 909)	(4 707)	(8 037)	(7 550)	(8 591)

Vuonna 2020 suurten kaupunkien tunnusluvut parantuivat vuoden 2019 tasosta. Tunnusluvuista 29 pysyi vuoden 2019 tasolla, 12 tunnusluvun arvo parani ja yhden tunnusluvun arvo heikentyi. Hyvällä tasolla oli nyt 19 tunnuslukua (11 vuonna 2019), tyydyttävällä tasolla oli 8 tunnuslukua (10 vuonna 2018) ja heikolla tasolla oli 15 tunnuslukua (21 vuonna 2019). Kaupungeista Espoolla, Tampereella ja Turulla kahden tunnusluvun arvo parani, Oululla ja Vantaalla kolmen tunnusluvun arvo parani ja Helsingillä yhden tunnusluvun arvo heikkeni. Eniten hyvällä tasolla olevia tunnuslukuja (viisi) oli jälleen Helsingillä.

Erityisesti tulo-rahoitusta kuvaavat tunnusluvut paranivat suurilla kaupungeilla. Nyt investointien tulo-rahoitusprosentti ja vuosikate postosta tunnusluvut ovat neljällä kaupungilla hyvällä tasolla (vuonna 2019 vain Helsingillä kyseiset tunnusluvut olivat hyvällä tasolla). Näissä tunnusluvuissa ei ollut yhtään heikolla tasolla olevaa tunnuslukua vuonna 2020. Kertynyt ylijäämä asukasta kohden tunnusluvun arvot olivat kaikilla kaupungeilla edelleen hyvällä tasolla. Osatekijänä näiden tunnuslukujen arvojen selvään parantumiseen oli valtion kunnille antama korona-avustus vuonna 2020.

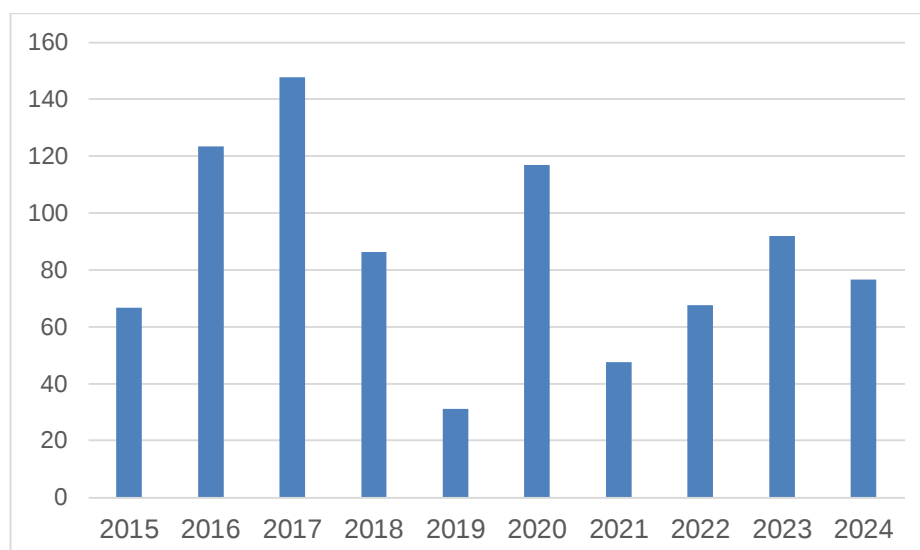
Velkaantumista kuvaavista tunnusluvuista lainanhoitokatteen tunnusluku oli parantunut neljällä kaupungilla ja oli nyt neljällä kaupungilla hyvällä tasolla. Muut velkaantumista kuvaavat tunnusluvut olivat vuoden 2019 tasolla lukuun ottamatta konsernin asukaskohtaista lainankantaa. Tässä kategoriassa yhden kaupungin tunnusluku oli heikentynyt tyydyttävästä heikoksi.

1.2.4 Investoinnit

Investointien tulo-rahoitusprosentti

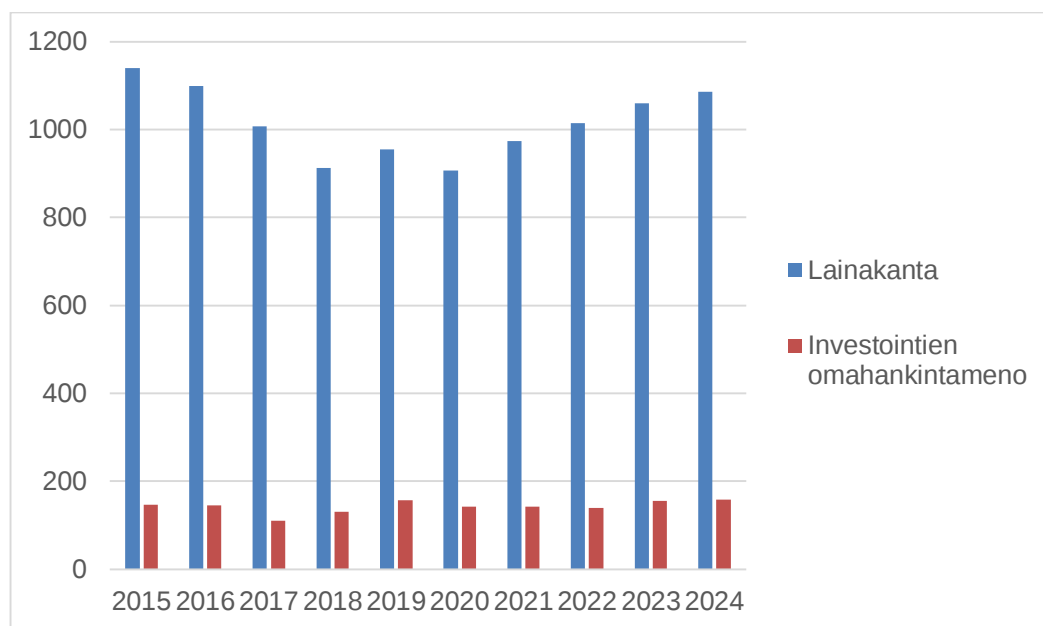
Oheisessa kaaviossa on Vantaan kaupungin investointien tulo-rahoitusprosentti vuosilta 2015–2024. Vuonna 2020 tulo-rahoitusprosentti parantui selvästi, ollen lähes 117 prosenttia. Vuodesta 2021 eteenpäin tulo-rahoitusprosentti perustuu taloussuunnitelman 2021–2024 ennusteisiin.

Kaupungin investointien tulo-rahoitusprosentti 2014–2021

Lainamäärä ja investoinnit

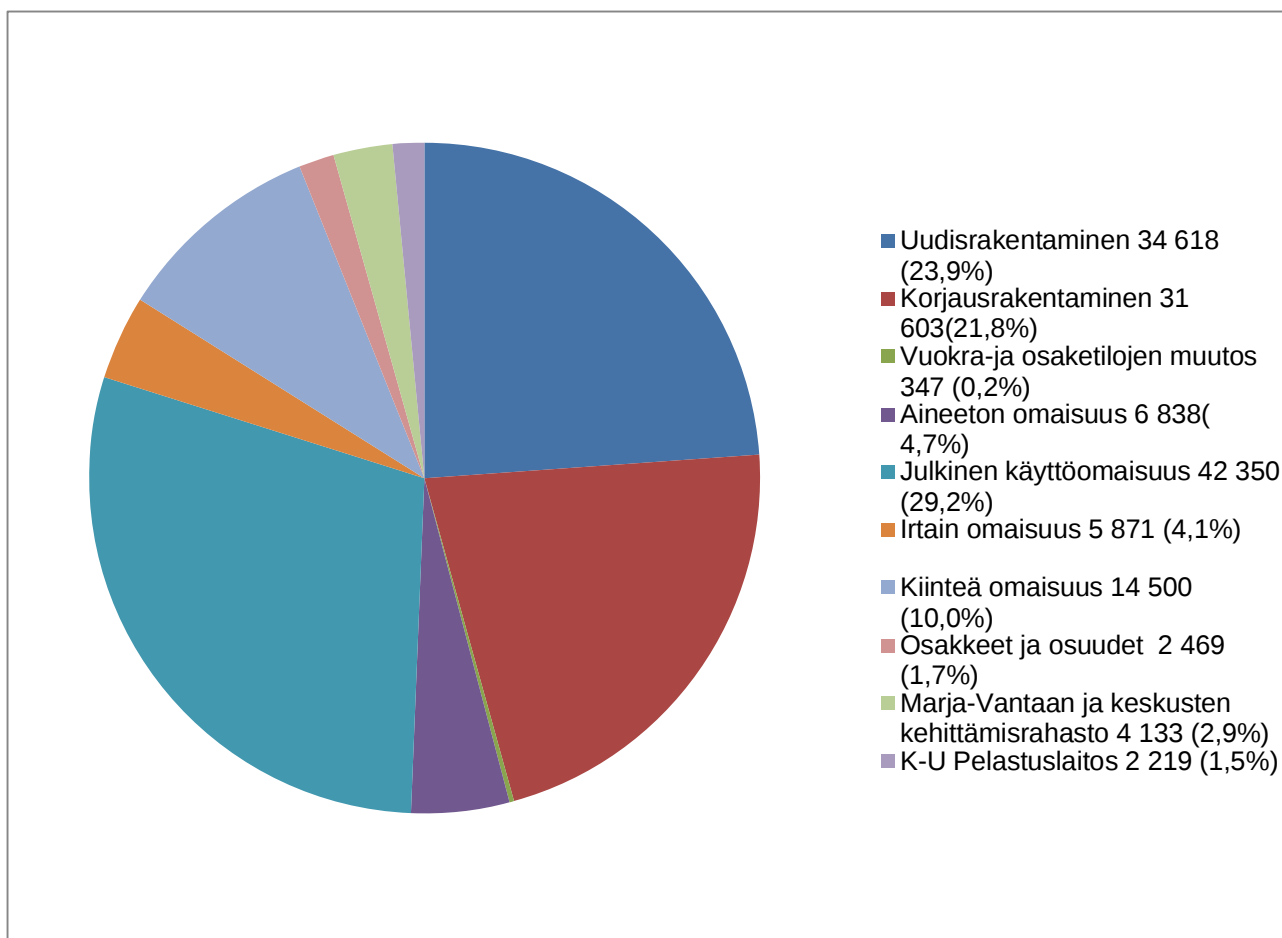
Seuraavassa kuvataan lainamäärän ja investointien omahankintamenojen⁴ kehitystä vuodesta 2015 (luvut miljoonaa euroa). Vuodesta 2021 eteenpäin luvut ovat taloussuunnitelmassa 2021–2024 esitetyjä ennusteita. Lainamäärässä on mukana sekä kaupungin lyhyt- että pitkäaikaiset lainat.

Investointien jakauma 2020

Ohessa kuvattuna kaupungin investointien (brutto) toteumarakenne vuodelta 2020, luvut ovat tuhatta euroa. Rakentamisen investoinnit (uudisrakentaminen ja korjausrakentaminen) ja julkiseen käyttöomaisuuteen liittyvät investoinnit (esimerkiksi liikenne-, urheilu- ja virkistysalueiden rakentaminen) olivat suurimmat investointilajit.

⁴ Investointien omahankintameno= investointimenoista on vähennetty niihin saadut rahoitusosuudet

Johtopäätökset:

Kaupungin vuosikate oli 166,8 miljoonaa euroa kattaen poistot ja investointien tulorahoitusprosentti oli 116,7 prosenttia. Kaupungin kokonaislainamäärä myös väheni yli 48 miljoonalla eurolla ja pitkäaikaisten lainojen määrä noin 39 miljoonalla eurolla. Investointitaso tulee jatkossa taloussuunnitelman arvion mukaan hieman nousemaan taloussuunnitelman 2021–2024 viimeisinä suunnitelmavuosina ja myös lainakannan ennakoitaan kasvavan.

1.3 Muu kaupunkistrategia ja johto

1.3.1 Vantaan valmiussuunnittelu ja toiminta koronavuorissa

Valmiussuunnittelun säädöstaustaa

Kuntia ja kuntien eri toimintoja koskevia valmiussuunnitteluun liittyviä velvoitteita ja määräyksiä tulee suoraan useasta laista. Valmiuslain (1552/2011) 12 §:ssä edellytetään kunnilta valmiussuunnitelmia ja etukäteisvalmistelua, joilla varmistetaan tehtävien mahdollisimman hyvä hoitaminen myös poikkeusoloissa. Tämän lisäksi useissa erityislaeissa (esimerkiksi pelastuslaki ja terveydenhuoltolaki) on kuntien valmiussuunnittelua ja varautumista ohjaavia säännöksiä.

Valmiussuunnittelun ohjauksesta ja muiden viranomaisten kanssa tehtävästä yhteistyöstä

Kaupunginhallitus vastaa Vantaalla kokonaisvaltaisesta riskienhallinnan järjestämisestä, ohjeiden ja menettelytapojen hyväksymisestä ja valvonnasta. Kaupunginhallitus päättää myös valmiussuunnitelman hyväksymisestä. Kaupunkitasoisista valmiusasioista vastaa kuntademokratian palvelualue hallintojohtajan johdolla.

Kaupunginjohtaja ja apulaiskaupunginjohtajat vastaavat toimialojensa valmiussuunnittelusta, liikelaitosten ja konserniyhtiöiden johtajat taas omasta valmiussuunnittelustaan. Jokaisella toimialalla on määriteltynä valmiussuunnitelmien käytännön päivittämistyöstä vastaavat henkilöt. Varautuminen ja valmiussuunnittelu on usean kunnallisen viranhaltijan virkatyötä (esimerkiksi kunnan terveydensuojeluviranomainen).

Valmiussuunnittelua koordinoi riskienhallinnan ohjausryhmä ja riskienhallintapäällikkö. Riskienhallinnan ohjausryhmässä ovat edustettuna kaikki toimialat ja huoltovarmuskriittisimmät konserniyhtiöt. Valmiussuunnittelun resurssointia vahvistettiin syksyllä 2020, kun riskienhallintapäällikön tehtävä muutettiin turvallisuuspäällikön tehtäväksi ja valmiusasiat siirtyvät hänelle ja samalla Vantaalle nimitettiin riskienhallinnan asiantuntija.

Muiden viranomaisten kanssa tehtävästä koordinoinnista ja yhteistyöstä valmiussuunnitelmia laadittaessa vastaa kaupunginjohtaja ja turvallisuusyhteistyön johtoryhmä. Tähän johtoryhmään kuuluvat Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen poliisipäällikkö, Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen pelastusjohtaja, Vantaan seurakuntayhtymän johtaja sekä riskienhallintapäällikkö. Vantaan kaupungin ja poliisin yhteistyötä tiivistettiin maaliskuussa 2020, jolloin aloitti työnsä poliisikoordinaattori, joka vastaa poliisin ja kaupungin valmiussuunnittelun yhteensovittamisesta.

Jo vuonna 2010 perustettiin pääkaupunkiseudun valmiusasioiden yhteistyöryhmä. Tämän ryhmän tehtäviin kuuluvat muun muassa seurata ja varmistaa valmiusasioiden hoito kaupunkien tavoitteiden mukaisesti tärkeitä palveluja tuottavissa kuntayhtymissä, huolehtia kaupunkien valmiussuunnitelmien yhteensopivuudesta, kehittää kaupunkien yhteistyötä kriisiviestinnässä, ja kehittää toimintamalleja häiriötilanteiden ja poikkeusolojen huomioimisessa ostopalvelujen järjestelyissä. Vantaata ryhmässä edustaa riskienhallintapäällikkö (vuonna 2020 ryhmän puheenjohtaja).

Valmiussuunnitelmat Vantaalla

Ohessa lueteltu Vantaan kaupungin toimialojen valmiussuunnitelmien päivystystilanne, mukana on myös muita valmiussuunnitteluun liittyviä suunnitelmia. Suunnitelman perässä on vuosiluku, jolloin kyseisen toimialan suunnitelma on viimeksi päivitetty. Valmiusohjeessa on ohjeistettu päivittämään valmiussuunnitelmat kolmen vuoden välein.

Vantaan kaupunkikonsernin valmiusohje: 2013 (2021)

Maankäyttö, rakentaminen ja ympäristö valmiussuunnitelma: 2018

Sivistystoimi valmiussuunnitelma: 2015

Sosiaali- ja terveystoimi valmiussuunnitelma 2018

Keski-Uudenmaan pelastuslaitos valmiussuunnitelma 2020

HSY valmiussuunnitelma 2018

Vantaan Energia valmiussuunnitelma 2020

Pandemiasuunnitelma 5/2020

Laajamittainen maahantulo (vastaanottokeskus/hätämajoitus) -ei varmaa tietoa, päivitys meneillään.

Ateriapalvelut valmiussuunnitelma 2018 (yhteistyössä Vantin kanssa).

Ympäristöterveydenhuolto valmiussuunnitelma 2018

Kriisiviestintäohje 2017

Tietohallinnon valmiussuunnitelma 2014

Vuonna 2020 oli tarkoitus laatia Uusi Vantaa -organisaation myötä muodostettujen uusien toimialojen (kaupunkistrategian ja johdon toimialan sekä kaupunkikulttuurin toimialan) valmiussuunnitelmat. Lisäksi oli tarkoitus päivittää kaupunkikonsernin valmiusohje ja kasvatuksen ja oppimisen toimialan valmiussuunnitelma. Koronatilanne

aiheutti kuitenkin resurssipulan, koska monet päivitystyöstä vastaavat henkilöt osallistuvat myös häiriötilannejohtamiseen ja operatiiviseen toimintaan. Näin suunnitelmien ja ohjeiden päivitykset siirtyivät pääosin vuodelle 2021. Vuoden 2021 alussa hyväksyttiin kaupunkistrategian ja johdon toimialan valmiussuunnitelma sekä uusi Vantaan kaupunkikonsernin valmiusohje. Kaupunkikulttuurin toimialalla valmiussuunnitelman laatimistyö on käynnistetty. Kriisiviestinnän osalta kaupungin toimialojen valmiussuunnitelmien viestintäosiot on tarkastettu 2020.

Valmiussuunnittelun painopisteistä, erityiskohteista ja ostopalveluiden huomiointiin ottamisesta

Vantaan valmiussuunnittelun painopiste on normaaliajan häiriötilanteissa ja tavoitteena on kriittisen toiminnan jatkuvuuden varmistaminen. Suunnitelmien sisällöstä tehdään mahdollisimman konkreettinen ja valmiussuunnitelmien liitteeksi ohjeistetaan tekemään konkreettisuutta painottavia toimintaohjekortteja erilaisiin häiriötilanteisiin. Valtakunnallisissa riskiarvioissa elintärkeäksi kohteeksi on Vantaan kohteista nostettu lentoasema. Vantaa on myös merkittävä raide- ja maantieliikenteen keskitymä ja kaupungissa sijaitsee myös joitain suuronnettomuusvaarallisia teollisuuske-mikaalikohteita.

Kaupungilla on monia ostopalveluja ja kaupungin hankintaohje sisältää myös häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautumista koskevia kohtia. Hankintaohjeessa todetaan, että palveluja hankkivien toimialojen on tarjouspyyntötilanteessa arvioitava palvelujen elintärkeys ja se millaisia näkökohtia on tarpeen korostaa hankintasopimuksia tehtäessä. Kaupungin vastuulla olevia elintärkeitä palveluja tai niiden järjestämiselle välttämättömiä tavaroita hankittaessa on hankintasopimuksia tehtäessä varmistettava, että toimittaja sitoutuu ja pystyy toimittamaan palveluita ja tavaroita myös häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Kaupungin hankintaohjetta päivitettiin ja kaupungin hallituksen 14.12.2020 hyväksymässä hankintaohjeessa edellytetään nyt elintärkeitä palveluja tuottavilta yrityksiltä häiriö- ja poikkeusoloissa toimimisen varmistamisen lisäksi myös varautumistoimenpiteiden yhteensovittamista kaupunkikonsernin valmiussuunnitelmiin. Lisäksi nyt edellytetään, että sekä varautuminen että valmiussuunnitelmien yhteensovittaminen tulee toteuttaa sopimuskauden aikana tehtävällä auditoinnilla, valmiusharjoituksella tai muulla vastaavalla tavalla. Tapahtuma on myös dokumentoitava.

Valmiusharjoitukset

Valmiusharjoituksia on järjestetty vähintään kerran vuodessa. Vuoden 2014 jälkeen globaali turvallisuustilanne heikentyi ja harjoitustoiminta on vilkastunut. Vuonna 2019 Vantaalla oli kolme sisäistä valmiusharjoitusta ja lisäksi osallistuttiin seitsemään yhteistyöviranomaisten järjestämään valmiusharjoitukseen. Vuonna 2020 koronakriisin vuoksi järjestettiin vain yksi yhteistyöviranomaisten järjestämä valmiusharjoitus, johon Vantaa osallistui.

Koronaviruspandemia ja kaupungin toiminta sen aiheuttamassa kriisitilanteessa

Vuoden 2020 alussa alkanut maailmanlaajuinen koronapandemia aiheutti erilaisia muutoksia ja rajoituksia koko yhteiskunnan toimintaan. Tilannetta seurattiin Vantaalla jo hyvissä ajoin ennen kuin korona laajentui pandemiaksi. Ensimmäinen pandemiajohtoryhmän koronatilannetta käsittelevä kokous pidettiin 2.3.2020.

Maailman terveysjärjestön julistettua tilanteen pandemiaksi 11.3.2020 kaupunginjohtaja päätti asettaa ja kutsua kiireellisesti koolle Vantaan kaupungin valmiusohjeeseen perustuvan häiriötilannejohtoryhmän, johon kuuluu muun muassa kaikki kaupungin johtoryhmän jäsenet, riskienhallintapäällikkö, tietohallintojohtaja, useiden palvelualueiden johtajia ja edustus Keski-Uudenmaan pelastustoimen liikelaitoksesta. Vantaan häiriötilanteiden johtoryhmä seurasi Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen tilannearvioita ja valtakunnallisia suosituksia ja päätti toimenpiteistä Vantaalla. Kyseinen johtoryhmä kokoontui maaliskuusta 2020 lähtien useamman kerran viikossa (kesällä kerran viikossa). Ryhmän päivittyvä päätösluettelo on luettavissa Vantaan intran sivuilla.

Poikkeustilanteen vuoksi kaupunkiin perustettiin myös johtokeskus, jonka tehtäviin kuuluivat tilannekuvan ylläpito, viestintä ja mediaseuranta sekä päätöksenteon tukeminen. Johtokeskuksessa toimivat riskienhallintapäällikkö, poliisikoordinaattori ja neljä tilannekuvakoordinaattoria. Keskuksen avulla saatiin tilanteesta mahdollisimman ajantasainen kuva, joka nopeutti päätöksentekoa ja muuttuviin olosuhteisiin reagoimista. Pandemiakriisin alussa johtokeskuksesta käsin muodostettiin viranomais-ten välinen tiedonvaihto ja raportointiyhteistyö aina valtioneuvoston kansliaa myöten. Viranomaisyhteistyötä tehtiin ja tehdään edelleen usealla tasolla. Aluksi oli haasteita saada tilannekuvaa muun muassa ministeriötasolta. Kevääseen verrattuna muun

muassa lentoaseman osalta johtovastuut ja yhteistoiminta selkeytyi vuoden 2020 jälkipuoliskolla.

Vantaa perusti myös välittömästi koronaepidemian aiheuttamien palvelutarpeiden muutosten selvittyä resurssikeskuksen, johon ilmoitetaan ne työntekijäryhmät ja yksittäiset henkilöt, joiden työpanos on käytettävissä muissa kaupungin palveluissa. Sen ansiosta Vantaalla pystyttiin tukemaan palveluita toimialoilla, joilla työtä riitti enemmän kuin ehdittiin tehdä. Siirtoja valmisteltiin tiiviissä yhteistyössä sekä työntekijöitä lähettävien että heitä vastaanottavien esimiesten kanssa. Lisäksi loma-aikoina kiinnitettiin erityisen tarkkaa huomiota vastuuhenkilöiden sijaisjärjestelyjen aukottomuuteen.

Koronaepidemian puhjettua kaupunginjohtaja piti aluksi viikoittaisia infotilaisuuksia koronatilanteesta medialle. Jatkossa kyseisiä infotilaisuuksia on pidetty kahden viikon välein. Lisäksi kaupunginjohtaja on pitänyt myös erikseen kaupungin henkilöstölle suunnattuja infotilaisuuksia, jotka ovat katsottavissa intranetissä. Vantaan häiriötilanteiden johtoryhmän kokoontumistiheyttä ja johtokeskuksen toimintaa sekä raportointitiheyttä on mukautettu vastaamaan tarvetta. Kaupunki piti yllä johtamis- ja operatiivista valmiutta.

Vantaan kaupunginvaltuusto teki myös päätöksenteon turvaamiseksi ja joustavoittamiseksi muutoksia hallintosääntöön maaliskuussa 2020. Häiriötilanteiden ja poikkeusolojen aikana kaupunginjohtaja voi nyt käyttää normaalioloista poikkeavaa päätösvaltaa.

Koronakriisin aikana esiin nousseita asioita

Kaupunkitasoisesti onnistuneiksi toimenpiteiksi koronakriisissä Vantaalla näyttäisivät osoittautuneen muun muassa häiriötilannejohtaminen ja johtokeskustoiminta, resurssikeskuksen toiminta henkilöstön siirroissa, säännöllinen viestintä ja kaupunginjohtajan säännönmukaiset tiedotustilaisuudet. Lisäksi etätö ja sähköisiin kokouksiin koonnan siirtyminen onnistui melko sujuvasti. Kuitenkin tarvittavien etätö- ja etäkokousvälineiden saatavuudessa (kuulokkeet, puhelimet ja oheislaitteet) oli aluksi haasteita, mutta tilanne on parantunut.

Koronakriisi nosti esille myös kriisitilanteessa toimimiseen liittyviä asioita, joihin jatkossa pitää kiinnittää erityistä huomiota. Näitä asioita olivat:

1. Valmiussuunnitelmien sekä erityisesti niitä täydentävien toimintaohjeiden on oltava ajan tasalla erityisesti johtoryhmätasolla.
2. Kriittisten toimintojen henkilöstöresurssit on pystyttävä varmistamaan henkilöstöresurssin siirtomahdollisuudet ja joustava käyttö). Resurssikeskuksen perustaminen ja sen toiminta auttoivat tässä.
3. Valtion ja pääkaupunkiseudun kaupunkien yhteistyötä ja tiedonkulkua kriisijohtamisessa ja valmiussuunnittelussa tulee tehostaa ja yhdenmukaistaa.
4. Kaupunkitasoisesti varmuusvarastointia on tehostettava, HUS-logistiikan valmius ei ole tyydyttävä
5. Helsinki-Vantaan lentoasemaan liittyvää viranomaisyhteistyötä ja yhteisharjoittelua tulee edelleen tehostaa

Johtopäätökset:

Tarkastuslautakunta toteaa, että valmiussuunnittelun organisointi ja toimialojen vastuutus on Vantaalla hoidettu hyvin. Tarkastuslautakunta näkee valmiusharjoitukset erittäin tarpeellisena käytännön valmistautumisena häiriötilanteissa toimimiseen ja pitää valmiusharjoittelua tärkeänä.

Vuoden 2020 alkuvuodesta puhjennut koronapandemia osoitti, miten tärkeää on, että kaupungilla on suunnitelmat ja niihin liittyvän valmiusharjoittelun kautta testattu valmius toimia myös häiriötilanteessa. Koronapandemia nosti myös esille kriisitilanteeseen liittyviä asioita, joihin on jatkossakin kiinnitettävä erityistä huomiota. Vantaa pystyikin koronapandemian alkaessa melko nopeasti sopeuttamaan toimintaansa häiriötilanteeseen ja saadut kokemukset vahvistavat kaupungin kykyä toimia kriisin vielä pitkittyessä.

Suosituks:

Tarkastuslautakunta painottaa valmiussuunnitelmien ajantasaisuuden tärkeyttä ja suosittelee, että päivitystä vaativat valmiussuunnitelmat päivitetään mahdollisimman pian ja jatkossa suunnitelmien päivitykset tehdään valmiusohjeen mukaisessa kolmen vuoden rytmissä.

1.3.2 Hankinta

Hankinnat ovat merkittävä tapa toteuttaa kaupungin strategisia tavoitteita, ja hankinnat tulee tunnistaa yhdeksi johtamisen osa-alueeksi. Kyseessä on kaupungin läpäisevä yhteistyö ja valmisteluun tarvitaan monenlaista osaamista ja näkökulmaa eri toimialoilta sekä yrityksiltä.

Hankintojen palveluyksikkö sijoittuu kaupunkistrategian ja johdon toimialalle henkilöstö- ja konsernipalveluihin. Se vastaa kaupungin hankintatoimen kehittämisestä, vastuullisuudesta ja muun muassa kaupungin hankintojen ohjauksesta ja ohjeistuksesta.

Pääsääntöisesti hankintayksikkö hoitaa kansallisen kynnysarvon ylittävät materiaalihankinnat ja jotkin palveluhankinnat (esimerkiksi kuljetuspalvelut, painopalvelut, ateria- ja puhtauspalvelut, pesulapalvelut, erilaiset vuokrauspalvelut ja huoltoleasingpalvelut). Muiden palveluhankintojen hankintatoimivalta ja sopimushallinta on toimialoilla. Näistäkin suurelta osin kilpailutusprosessin hoitaa hankintayksikkö. Kaupunkiympäristön toimiala hoitaa urakkakilpailutuksensa itse. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimialalla on paljon asiakaspalvelun hankintaa, josta tähän asti on vastannut toimialan oma hankintatiimi. Vuoden 2021 alusta hankintatiimi siirtyy osaksi hankinnan palveluyksikköä.

Strategisten hankintojen tiekartassa on kuvattu hankintojen strategiset painopisteet. Näitä ovat hiilineutraalisuus, kiertotalous, innovaatiot, ihmisoikeudet ja työelämän oikeudet hankinnoissa, yhteiskuntavastuun sosiaalinen näkökulma, osallistaminen sekä lainmukaisuus ja tehokkuus.

Kaupungin kokonaistasolla talousarviossa materiaalihankinnat ovat noin 54 miljoonaa euroa ja palveluhankinnat sisältäen erikoissairaanhoidon palvelut noin 725 miljoonaa euroa.

Sitovista tavoitteista erityisesti resurssiviisauden tiekartan tavoitteiden huomioiminen näkyy ateriapalveluissa ja ylipäänsä kaikissa hankinnoissa.

Vastuullisuuden eri näkökohdat ovat nousseet viime vuosina voimakkaammin esiin osana hankintojen valmistelua.

Koronaviruspandemia

Koronaviruspandemia aiheutti lisätöitä etenkin suojarusteiden hankintojen osalta, keväällä oli syksyä kiireempää. Muuten hankinnat on viety läpi suunnitelmien mukaisesti. Erityisen paljon pandemia on vaikuttanut ateria- ja puhtauspalveluiden järjestämiseen: vuoroin on suljettu palveluita ja toisaalta tehostettu puhtaanapitoa toimivissa yksiköissä.

Suojarusteiden hankintoja jouduttiin keväällä tekemään kiireellisinä suorahankintoina. Syksyllä kilpailutettiin puitesopimus, jonka pohjalta hankintoja voi tehdä kevenetyllä kilpailutuksella.

Suosituks:

Ateria- ja puhtauspalveluiden kilpailutuksessa on tärkeää kiinnittää huomiota hinnan lisäksi laatuun. Puhtauspalveluilla voidaan osaltaan vaikuttaa sisäilman laatuun, joskin tähän vaikuttaa myös tilatun palvelun määrä ja riittävyys. Palvelun laadun seurantaan ja laatupoikkeamiin puuttumiseen tulee olla riittävät resurssit ja selkeä työnjako. Palautekanavien toimivuus tulee varmistaa.

Vastuullisuuteen tulee panostaa ja hankintaorganisaatioiden kykyä puuttua ongelmiin ja yhteiskunnallisten velvoitteiden hoitamatta jättämiseen ja tulisi parantaa ja kehittää tähän tarvittavia työkaluja.

Tarkastuslautakunta kannustaa mahdollisuuksien mukaan laatimaan kilpailutukset niin, että myös pienemmillä yrityksillä on mahdollisuus osallistua.

1.3.3 Tietohallinto

Tietohallinnon palveluyksikkö on osa henkilöstö ja konsernipalvelut -palvelualueetta kaupunkistrategian ja johdon toimialalla.

Tietohallinnon toiminta organisoitiin uudelleen joulukuussa 2019. Tuolloin suurin osa tietohallinnon henkilöstöstä siirtyi liikkeenluovutuksena palveluntarjoajan palvelukseen. Tietohallinnon palveluyksikköön jäi yhteensä yhdeksän henkilöä.

Integraattoripalvelu

Toimintamalli on integraattoripalvelu, joka tarkoittaa lyhyesti ilmaistuna sitä, että Vantaan oma henkilöstö ohjaa ja valvoo ja integraattori toteuttaa. Tietohallintopäälliköt (Vantaan oma henkilöstö) vastaavat resursoinnista toiminnan kustannustehokkuuden varmistamiseksi sekä tekevät päätökset tietohallinnon prosessien kehittämisuunnasta. ICT-Asiakkuuspäälliköt (Vantaan omaa henkilöstöä) toimivat päävastuullisina toimialojen suuntaan ja varmistavat toteutusten tarkoituksenmukaisuuden sekä prosessihyötyjen että kustannustehokkuuden suhteen. Integraattorin henkilöstö toimii toteuttavassa roolissa. Tämä pitää sisällään päivittäiset operatiiviset asiat yhteistoiminnassa palveluntuottajien kanssa.

Integraattoria ohjataan kolmella eri tasolla. Strategisella tasolla järjestetään noin kaksi kertaa vuodessa johdon tapaamiset, joissa keskustellaan päätavoitteiden toteutumisesta. Taktisen tason tapaamisia on keskimäärin kolmen viikon välein tietohallintopäälliköiden sekä integraattorin vetäjien kesken. Tällöin keskustellaan tietohallinnon vuositavoitteista, integraattorityön yleisestä tasosta sekä resursoinnin muutoksista. Operatiivisella tasolla yhteistyötä ohjataan päivittäisen työskentelyn ja yksittäisten asioiden kautta.

Keskeinen parannus aiempaan on resursoinnin joustavuus, mikä on erityisen tärkeää investointien osalta. Myös yksi iso toimittaja helpottaa asioiden sujuvuutta. Palveluntuottajien kanssa toimimiseen ei ole tähän mennessä tullut isoja muutoksia. Yhteisiä uusia sopimuksia on tehty kolmikannassa yhdessä integraattorin kanssa, jotka takaavat asioiden sujuvuuden jatkossa.

Toiminnan ja talouden tavoitteet

Tietohallintoon liittyy suoraan sitova tavoite 16.3 IT-uudistus tuottaa lisäarvoa kaupungille ja laadukkaampaa palvelua toimialojen käyttäjille. Tavoitteen mittarina on asiakastyytyväisyys tietohallinnon palveluihin (toimialojen saaman palvelun laatu) ja tietohallinnon oma arvio tilaajan näkökulmasta. Tavoitetaso asiakastyytyväisyydelle oli 2,8 (asteikolla yhdestä neljään). Toteutunut asiakastyytyväisyys oli 2,96.

Selkein muutos uudistuksessa on ollut resursoinnin joustavampi saatavuus. Tämä näkyy erityisesti sellaisten investointien osalta, joissa tarvitaan kertaluontoisesti erityistä osaamista. Tuotannon puolella uudistuksella on saatu resursseja sekä tietoturvan että omaisuudenhallinnan haasteisiin. Integraattori on ollut keskeisessä roolissa palveluiden uudistamisessa.

Palvelutuotanto on ollut integraattoripalvelun selkein muutosalue. Palvelukokonaisuuksia on käyty läpi ja löydetty myös merkittäviä uudelleen kohdistusmahdollisuuksia etenkin lisenssienhallinnan osa-alueella.

Talous

Tietohallinnon toimintakulut olivat 43,4 miljoonaa euroa. Vuoden aikana siirrettiin vuoden 2020 käyttötaloudesta kaksi miljoonaa euroa vuoden 2021 puolelle. Tämä johtuu koronan vuoksi siirtyneestä Apotin aikataulusta. Apotin osuus käyttökustannuksista on rakennusvaiheessa noin kolmasosa.

Investoinnit

Tietohallinnon investointimääräraha vuodelle 2020 oli 7,7 miljoonaa euroa. Aineettomien investointien toteuma oli noin 6,4 miljoonaa euroa. Keskeisimpiä käynnissä olevia hankkeita ovat Digione-esiselvitys, kaupunkiympäristön toimialan MATTI-hanke ja varhaiskasvatuksen ohjausjärjestelmä. Apotti on myös merkittävä, sen rahoitus tulee kuitenkin käyttötaloudesta eikä investoinneista.

Vantaan kaupungin ICT-ohjausmallin mukaisesti ICT-hankejohtoryhmä päättää tulevan vuoden investointisuunnitelmasta, ja tietohallinnon ohjausryhmä päättää investointisuunnitelman raameissa investoinneista. Tietohallinnon ohjausryhmässä puheenjohtajana toimii tietohallintojohtaja ja siinä on edustaja jokaiselta toimialalta.

Budjetoinnin pohjana toimii valtuustokaudeksi hyväksytty ICT-investointibudjetti. Vuosittaisen investointisuunnitelmien teko lähtee ICT-asiakkuuspäälliköiden työstä yhdessä toimialojen keskeisten tahojen kanssa. Tämän pohjalta on laadittu ICT-tiekartta, jota seurataan tietohallinnon ohjausryhmässä. Vuositasolla tämän pohjalle laaditaan toimialakohtainen priorisoitu lista tulevista investointitarpeista. Tietohallinnossa koostetaan tämän pohjalta ehdotus tulevan vuoden investointisuunnitelmasta, jonka ICT-asiakkuuspäälliköt käyvät toimialojen kanssa läpi ja tämän jälkeen se viedään keskusteltavaksi ICT-ohjausryhmään. Lopuksi investointisuunnitelma viedään ICT-hankejohtoryhmään päätettäväksi.

Pohjana priorisoinnille on ICT-asiakkuuspäälliköiden yhteistyössä toimialojen kanssa käymä keskustelu investointien tarpeellisuudesta. Nämä pitävät jo sisällään priorisointia kaupungin strategisten tavoitteiden edistämiseksi. Pääasiallisina priorisointiperusteina ovat laadulliset ja taloudelliset hyödyt. Perinteisesti pääpaino on ollut melko paljon laadullisessa parantamisessa, mutta etenkin viimeisen vuoden aikana painopistettä on pyritty siirtämään taloudellisiin perusteisiin. Lakisääteisiä investointeja on kuitenkin paljon ja ne täytyy priorisoida edelle.

Tietohallinto vastaa IT-hankinnoista. Hankintaprosessin läpiviennistä vastaavat kaupungin hankintayksikössä ICT-hankintapäällikkö sekä hankinta-asiantuntijat. Hankittaville järjestelmille asetetaan erilaisia vaatimuksia. IT-asiantuntijat keräävät toiminnalliset vaatimukset toimialojen pääkäyttäjiltä. Sisällöllistä tuntemusta parannetaan keskusteluilla toisten kaupunkien asiantuntijoiden kanssa sekä informaatiopyynnöillä

toimittajilta. Teknisiä vaatimuksia tulee tietohallinnolta, jotta tuleva järjestelmä sopii yhteen IT-ympäristön (käyttöjärjestelmät, laitteet, järjestelmäintegraatiot, tietoturva, jne.) kanssa. Lisäksi voidaan asettaa esimerkiksi tietosuojavaatimuksia järjestelmien globaalin sijoittelun suhteen. Viime kädessä vaatimukset hyväksyy Vantaan oma tietohallinnon henkilöstö, vaikka keräämiseen osallistuu integraattorin henkilöstöä.

Tunnusluvut

Tunnuslukuista seurataan asiakaspalvelun (Service Desk) asiakastyytyväisyyttä, joka oli 4,5 asteikolla yhdestä viiteen. Tikettien (yhteydenotot asiakaspalveluun) määrä oli kuukaudessa keskimäärin 6600, mikä on samalla tasolla edellisen vuoden kanssa. Lisäksi seurataan IT-investointien läpivientiä budjetin toteuman kautta. Vuonna 2020 investoinnit toteutuivat 88 prosenttisesti.

Tietohallinnossa seurataan myös laitteiden lukumääriä. Viimeisten vuosien aikana ilmoitetut lukumäärät ovat vaihdelleet pääasiassa erilaisten laskentatapojen vuoksi. Käynnissä on omaisuuden elinkaarenhallinnan uudistus, jossa myös laitteiden laskentatavat täsmennetään.

Tällä hetkellä keskitytään mittaamaan muutosten onnistumista kustannustasoa ja laajuutta seuraamalla. Tavoitteena on, että työn kokonaiskustannus ei nouse integraattorimuutoksen myötä, tietohallinnon kokonaiskustannus ei nouse vuoden 2019 tasosta, mutta laatu paranee palveluiden paremmalla kohdistamisella ja että investoinneissa mitataan paremmin hyötyjen toteutumista sekä taloudellisesti että laadullisesti.

Koronaviruspandemian vaikutus tietohallinnon toimintaan ja talouteen

Varsinaiset tietohallinnon toimenpiteet painottuivat vuoden 2020 maaliskuulle siirryttäessä kaupungilla laajasti etätöihin. Etätyökapasiteettia kasvatettiin lisenssien ja tietoliikenneverkkojen osalta. Hoitohenkilökunnalle hankittiin työasemia karanteeneja varten, jotta voivat tukea hoitotyötä etänä. Lähituki siirtyi uuteen toimintamalliin ja IT-tuen toimipisteet olivat suljettuina tai toimivat ajanvarauksella.

Suurin vaikutus on kiristyneellä taloustilanteella, joka on johtanut budjetin karsintaan. Suurin osa IT-budjetista menee perustuotannon ylläpitoon, joten leikkaukset kohdistuvat suurelta osin toimintaa kehittävään toimintaan.

Johtopäätökset:

Kaupungin tietohallinnon järjestämistapa muuttui merkittävästi joulukuussa 2019. Suurin osa tietohallinnon henkilöstöstä siirtyi liikkeenluovutuksena palveluntarjoajan palvelukseen. Jatkossa Vantaan oma henkilöstö ohjaa ja valvoo toimintaa ja palveluntarjoaja toteuttaa. Keskeinen parannus aiempaan on resursoinnin joustavuus, mikä on erityisen tärkeää investointien osalta. Myös yksi iso toimittaja helpottaa asioiden sujuvuutta.

IT-käyttötaloustalouduskustannukset olivat vuonna 2020 43,4 miljoonaa euroa. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastietojärjestelmä Apotin osuus IT-käyttötaloustalouduskustannuksista on nyt rakennusvaiheessa suuri, noin kolmasosa.

1.3.4 Henkilöstöpalvelut

Vantaan henkilöstöpalveluja tarjoaa organisaatiouudistuksen myötä kolme yksikköä: kehittämisspalvelujen yksikkö, työnantajapalvelujen yksikkö ja toimialojen hr-palvelujen yksikkö.

Yksiköt vastasivat vuonna 2020 toimialojen keskitetyistä (poikkeuksena sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala) palvelussuhde- ja palkkapalveluista ja keskitetystä hr-asiakasneuvonnasta. Lisäksi kehittämisspalvelujen yksikkö järjestää johdon ja esimiesten valmennus- ja toiminnan kehittämisspalveluita ja tukee johtoa ja esimiehiä työhyvinvoinnin edistämisessä ja sairauspoissaolojen ennalta ehkäisyssä. Hr-yksiköt kuuluvat kaupunkistrategian ja johdon toimialaan ja siellä henkilöstö ja konsernipalvelujen palvelualueeseen.

Toiminnan tavoitteet

Koko kaupungin vuoden 2020 strategisista tavoitteista liittyvät kiinteästi arvioitavien yksiköiden toimintaan tavoitteet 20.1, 20.2 ja 20.3. Ohessa kyseiset tavoitteet, niiden mittarit ja toteuma vuodelta 2020.

20.1 Henkilöstön itsensäjohtamistaidot kasvavat ja esimiesten valmentavan johtamisen taidot kehittyvät

Tavoitteen mittarit, suluissa mittarin arvo vuoden 2018 lopussa:

Kunta10 työyhteisötaidot/tavoitteellisuus:

Mittari 3,95 (3,91).

Toteuma: 3,92

Kunta10 lähiesimies kannustaa työntekijöitä yhteistyöhön

Mittari 74 % (72,4 %)

Toteuma: 72,8 %

Tavoite 20.2 Sairauspoissaoloja ennaltaehkäistään, suluissa mittarin arvo vuonna 2018

Mittari: Sairauspoissaoloprosentti. 4,40 % (4,71 %)

Toteuma 4,43 %

Tavoite 20.3 Vantaan kaupunki käynnistää henkilöstöjohtamisen laatuhankkeen hyödyntäen työssä ulkopuolista konsultaatiota ja asiantuntemusta, tavoitteena on, että alla oleviin kohtiin kerätyt edellisen Kunta10-kyselyn tulokset paranevat.

Työnantajan suositteluinen/Kunta10 (tavoitteena oli prosenttiosuuden nostaminen)

Mittarit:

lääkärit: 63,3 %

Toteuma: 66,9 %

varhaiskasvatuksen opettajat: 73,4 %

Toteuma: 80,3 %

sosiaalityöntekijät: 72,7 %

Toteuma: 80,6 %

Vaikutusmahdollisuudet (tavoitteena oli prosenttiosuuden nostaminen)

Mittarit:

lääkärit: 55,1 %

Toteuma: 59,9 %

varhaiskasvatuksen opettajat: 67,3 %

Toteuma: 71,1 %

sosiaalityöntekijät: 53,7 %

Toteuma: 66,3 %

Vapauden ja vastuun suhde (tavoitteena oli prosenttiosuuden nostaminen)

Mittarit:

lääkärit: 67,3 %	Toteuma: 69 %
varhaiskasvatuksen opettajat: 78,2 %	Toteuma: 78,7 %
sosiaalityöntekijät: 66,5 %	Toteuma: 73,6 %

Tyhjillään tai ei-kelpoisilla täytetyt vakanssit (tavoitteena oli prosenttiosuuden pienentäminen))

Mittarit:

lääkärit: 13,43 %	Toteuma: 10,32 %
varhaiskasvatuksen opettajat: 33,82 %	Toteuma: 25,73 %
sosiaalityöntekijät: 30,64 %	Toteuma: 34 %

Tavoitteille 20.1 ja 20.2 annettuihin mittarien tavoitearvoihin ei päästy vuonna 2020, mutta mittarien arvot kuitenkin paranivat vertailutasosta. Tavoitteessa 20.3 työnantajan suosittelemista, vaikutusmahdollisuuksien parantamista ja vapauden ja vastuun suhdetta kuvaavien mittarien arvot paranivat, kuten tavoitteena oli. Tavoitteen vakansseja koskevassa osiossa sosiaalityöntekijöitä koskenut mittarin arvo heikkeni, mutta lääkäreitä ja varhaiskasvatuksen opettajia koskeneet mittarien arvot paranivat tavoitellusti.

Hr-yksikköjen omat tavoitteet

Koska vuoden 2020 alusta hr-yksiköt siirtyivät osaksi keskitettyä toimintaa, niin hr-yksiköiden omat tavoitteet liittyivät erityisesti parhaiden asiointikäytäntöjen kehittämiseen muiden toimialojen kanssa. Lisäksi lähdettiin kehittämään johdon- ja esimiesten konsultointi- ja neuvontapalveluja palvelussuhde- ja palkkapalveluihin. Vuoden 2020 aikana otettiin käyttöön hr-palveluissa sähköinen palvelualusta, joka tukee hyvin hr-työpöytää ja helpottaa toimialojen asiointia hr-asioissa. Sähköisen asioinnin tueksi kehitetään muun muassa oppivaa chatbottia, jotta voitaisiin vastata varsinkin yleisimmin kysyttyihin kysymyksiin entistä nopeammin.

Toiminta laajemmasta näkökulmasta

Tunnuslukuja

Oheisessa taulukossa henkilöstöpalvelujen tuottavuutta ja vaikuttavuutta kuvaavia tunnuslukuja vuosilta 2017–2020.

	2017	2018	2019	2020
Palkkalipukkeen hinta ja määrä (KVTES)	12,75 6 881	12,99 7 028	12,41 7 438	11,84 7 175
Palkkalipukkeen hinta ja määrä (OVTES)	21,60 4 462	22,07 4 596	18,43 5 756	17,79 4 994
Hakijoiden määrä	45 055	35 424	31 808	35 772
Rekrytointi-ilmoitusten määrä	1 861	2 358	2 461	2 432
Palvelukanavan yhteydenottojen määrä	-	-	-	33 780
Kehittämishankkeet	31	49	49	47
Hr-valmennuksiin osallistuneet	733	1 035	678	464

Tuottavuuden kannalta positiivista kehitystä vuonna 2020 on palkkalipukkeen (palkkalaskelma) hinnan kehityksessä. Vuonna 2020 sekä palkkalaskelman hinta oli tarkastelujakson alin sekä KVTES että OVTES (opettajat) kuuluvissa henkilöstöryhmissä. OVTES-palkkalipukkeen huomattavasti suurempi hinta johtuu siitä, että opettajien palkat tulevat eri järjestelmästä ja niiden laskennassa joudutaan tekemään vielä manuaalista työtä. Hr-valmennuksiin vaikutti vuonna 2020 korona, joka pudotti järjestettävien valmennusten määrää, jolloin luonnollisesti osallistujamäärä jäi muita tarkasteluvuosia pienemmäksi.

Kunta10-tutkimus

Kahden vuoden välein Työterveyslaitoksen tekemässä Kunta10-tutkimuksessa selvitetään kunta-alan henkilöstön työtä ja työssä tapahtuvia muutoksia sekä niiden vaikutusta henkilöstön terveyteen ja hyvinvointiin. Tutkimuksessa on mukana kuusi yli 100

000 asukkaan kaupunkia ja niiden viisi lähikaupunkia: Espoo, Helsinki, Vantaa, Tampere, Turku, Oulu, Raisio, Nokia, Valkeakoski, Naantali ja Virrat. Vuosi 2020 oli taas Kunta10-tutkimusvuosi.

Vantaan osalta vuoden 2018 tulokset olivat vertailussa muihin tutkimukseen osallistujiin varsin hyvällä tasolla. Nyt vuoden 2020 tutkimuksessa Vantaa tulokset olivat vuodesta 2018 hieman vielä parantuneet. Eri toimialojen ja yksiköiden välillä on kuitenkin Vantaalla suuriakin eroja. Tulosten pohjalta kehittämistoimenpiteet onkin tehtävä asianomaisilla toimialoilla ja yksiköissä. Linjajohdon pitääkin kiinnittää huomiota tuloksiin ja tehdä omia kehittämistoimenpiteitä tulosten pohjalta. Hr-yksiköt tukevat toimialoja niiden kehittämistoimissa.

Yleisiksi kehittämiskohteiksi koko kaupungissa nousi vuoden 2020 tutkimuksen perusteella nuorten ikäluokkien työssäjaksamisen kehittäminen, työyhteisötaitojen kehittäminen sekä työn imun parantaminen. Kehittämiskohteet otetaan huomioon hr-yksiköiden toiminnassa.

Henkilöstöjohtamisen laatuhanke

Vantaan kaupunki käynnisti henkilöstöjohtamisen laatuhankkeen vuonna 2020. Kohderyhminä hankkeessa ovat sosiaalityöntekijät, varhaiskasvatuksen opettajat ja lääkärin, jonka keskeisiä tavoitteita ovat henkilöstön työhyvinvoinnin ja vaikuttamismahdollisuuksien kasvu sekä myönteisen työnantajakuvan vahvistuminen ja rekrytoinnin tehostaminen. Hanke liittyy kaupungin strategiseen tavoitteeseen 20.3. Kyseisen tavoitteen useimmissa mittareissa saatiinkin parempia arvoja vuonna 2020 (tavoitetta on käsitelty erikseen tavoiteosiossa). Hankkeessa käynnistetään palvelualueitasoiset ammattiryhmäkohtaiset räätälöidyt kehittämisprosessit sekä rekrytoinnin, markkinoinnin että johtamisen, esimiestyön ja työyhteisön kehittämisen puolella. Osa prosesseista käynnistettiin jo vuoden 2020 puolella ja osa käynnistyy vuonna 2021. Hankkeella on ohjausryhmä, johon kuuluvat mukana olevien toimialojen apulaiskaupunginjohtajat ja palvelualuejohtajat sekä hr-edustus. Hankkeessa tehdään keväällä 2021

konsultin johdolla NPS-mittaus⁵, jonka pohjalta nostetaan ammattiryhmittäin uusia toimenpiteitä.

Koronakriisin vaikutuksia toimintaan

Koronakriisin alussa maaliskuussa 2020 luotiin nopeasti hr-resurssikeskus, jonka kautta yli 300 kaupungin työntekijää sijoitettiin uusiin tehtäviin. Näin saatiin nopeasti siirrettyä työntekijöitä toimialoilta, joilla työt vähenivät selvästi lähinnä sosiaali- ja terveyden toimialalle. Siirrot valmisteltiin tiiviissä yhteistyössä sekä työntekijöitä lähettävien että työntekijöitä vastaanottavien toimialojen esimiesten kanssa. Näin on luotu yhteistyörakenteita, joiden ansioista ollaan entistä valmiimpia ja kokeneempia toimimaan koronakriisin vielä jatkuessa.

Palkanlaskentaan koronakriisi on aiheuttanut lisätyötä johtuen uudelleensijoituksista, koronan aiheuttamista poissaoloista ja ansionmenetystodistusten laatimisesta. Samoin lisätyötä on aiheuttanut henkilöstölinjausten laatiminen ja niistä tiedottaminen. Kehittämispalveluissa luotiin uusia etäpalveluja ja muodostettiin poikkeusolojen kehittäjäpooli.

Uusi Vantaa, toiminnan organisointi

Vuoden 2020 alussa voimaan tullessa Uusi Vantaa-organisaatiossa kaupungin hr-toiminnot siirtyivät osaksi keskitettyä toimintaa, lukuun ottamatta sosiaali- ja terveydenhuollon toimialan hr-yksikköä. Toiminta järjestettiin uudelleen palvelumuotoilutyöpajojen avulla. Pajoissa oli mukana toimialojen esimiehiä ja hr-asiantuntijoita. Eri toimialojen esimiesten toiveena oli mahdollisuus tehdä hr-asioissa yhteistyötä heti asioiden varhaisessa vaiheessa ja helposti tavoitettavat digitaaliset palvelut.

Suurin muutos hr-palveluihin oli keskitetty hr-asiakaspalvelu ja siihen liittyvä sähköinen palvelualusta. Palvelukanavalta voi muun muassa pyytää konsultointia, laatia tehtäväkuvauksen, hoitaa vakanssikuvauksen ja toimittaa asiakirjoja. Palvelukanavalle tuli vuoden 2020 aikana keskimäärin päivittäin 35 puhelua ja 110 sähköistä yhteydenottoa. Palvelupyynnön tekijä näkee koko ajan mitä asialle tapahtuu. Tarkoitus

⁵ NPS=Net promoter score eli termi vastaa kysymykseen: "Kuinka todennäköisesti suosittelet yrityksen palvelua tai tuotteita ystävällesi tai kollegallesi?"

on vielä kehittää palvelukanavaa muun muassa yksiköiden tavoiteosiossa mainituilla oppivalla chatbotilla.

Johtopäätökset:

Vantaan hr-palvelut keskitettiin vuoden 2020 alusta yhteen palveluyksikköön lukuun ottamatta sosiaali- ja terveydenhuollon hr-palveluja, jotka nekin keskitettiin vuoden 2021 alusta. Keskittämisen myötä luotua sähköistä palvelukanavaa käytettiinkin runsaasti vuonna 2020 (kanavalle tuli yli 30 000 yhteydenottoa). Palvelun kehittäminen jatkuu edelleen ja kehitteillä olevilla automatisointia ja robotiikkaa hyödyntävillä ratkaisuilla pyritään hr-asiointia edelleen sujuvoittamaan.

Tuloksellisuuden osatekijöistä tuottavuuden kasvua hr-palveluissa voidaan todeta palkkalipukkeen (palkkalaskelman) hinnassa, jota on koko ajan saatu alemmaksi. Vuonna 2020 hinta oli edelleen pudonnut. Vaikuttavuudesta positiivista signaalia saatiin henkilöstön kehittämishankkeeseen liittyvästä strategisesta tavoitteesta (tavoite 20.3), jossa useampia mittareille asetettuja arvoja oli vuonna 2020 pystytty parantamaan.

Kunta-alan henkilöstön työtä ja työssä tapahtuvia muutoksia sekä niiden vaikutusta henkilöstön terveyteen ja hyvinvointiin selvittävässä Kunta10 -kyselyssä Vantaan tulokset hieman paranivat edellisestä (vuoden 2018) kyselystä ja olivat muihin kyselyyn osallistuvien kaupunkien keskiarvoa paremmalla tasolla. Kyselyssä yleisiksi kehittämiskohteiksi nousivat nuorten ikäluokkien työssäjaksamisen kehittäminen, työyhteisötaitojen kehittäminen sekä työn imun parantaminen. Lisäksi kyselyssä tuli esille toimialakohtaisia kehittämiskohteita. Hr-yksiköt ovat toimialojen tukena suunnittelemassa ja toteuttamassa toimenpiteitä, joilla esiin nousseisiin kehittämiskohteisiin vastataan.

Vuonna 2020 käynnistettiin sosiaalityöntekijöitä, varhaiskasvatuksen opettajia ja lääkäreitä koskeva henkilöstöjohtamisen laatuhanke, jonka keskeisiä tavoitteita ovat henkilöstön työhyvinvoinnin ja vaikuttamismahdollisuuksien kasvu sekä myönteisen työnantajakuvan vahvistuminen ja rekrytoinnin tehostaminen. Hankkeessa viedään

läpi palvelualueitasoiset ammattiryhmäkohtaiset räätälöidyt kehittämisprosessit sekä rekrytoinnin, markkinoinnin että johtamisen, esimiestyön ja työyhteisön kehittämisen puolella. Osa prosesseista käynnistyi vuonna 2020 ja hanke jatkuu vuonna 2021.

Koronakriisin myötä hr-yksiköiden työtä lisäsivät työntekijöiden uudelleensijoitukset, koronan aiheuttamat poissaolot, tilanteen johdosta laaditut erilaiset henkilöstölinjaukset ja niistä tiedottaminen. Erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen toiminnan turvaamisen kannalta hyvin merkittävää oli koronakriisin alussa hr-palveluissa nopeasti perustettu resurssikeskus. Resurssikeskuksen kautta saatiin yhteistyössä toimialojen kanssa nopeasti siirrettyä resursseja muilta toimialoilta sosiaali- ja terveydenhuollon toimialalle, jolla työmäärä koronakriisin vuoksi selvästi kasvoi.

Tarkastuslautakunta toteaa, että hr-yksiköiden toimenpiteet, joilla joustavoitetaan toimialojen henkilöstöasioiden hoitoa ja tuetaan hyvää henkilöstöjohtamista ovat kannattavia. Hr-yksiköissä nopeasti perustettu resurssikeskus ja sen avulla mahdollistettu nopea resurssien siirto toimialalta toiselle ovat myös olleet tärkeä osa kaupungin toimintojen turvaamista koronakriisin aikana.

Suositukset:

Vantaan tulokset Kunta10-tutkimuksessa ovat olleet hyviä, mutta kehityskohteita nousee aina esiin. Samalla on havaittavissa, että toimialojen ja toimintayksikköjen välillä on Vantaalla isoja eroja työyhteisöjen hyvinvointiin vaikuttavilla osa-alueilla. Hyvä henkilöstöjohtaminen vaikuttaa positiivisesti koko työyhteisön toimintaan ja edesauttaa sekä työntekijöiden pysyvyyttä että rekrytointia. Tarkastuslautakunta suosittelee kiinnittämään nyt huomiota Kunta10-kyselyssä nousseisiin kehittämiskohteisiin ja myös miettimään miten käynnissä olevan henkilöstöjohtamisen laatuhanke tuloksia voidaan hyödyntää jatkossa henkilöstöjohtamisen kehitystyössä.

Vantaan työnantajakuva näkyvyyden parantaminen on tärkeää.

2 KASVATUS JA OPPIMINEN

2.1 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksen palvelualue kuuluu kasvatuksen ja oppimisen toimialaan.

Vuonna 2020 voimaan tulleen organisaatiomuutoksen jälkeen palvelualueeseen kuuluvat pohjoinen, kaakkoinen, keskinen ja läntinen palveluyksikkö sekä kehittämispalveluiden yksikkö ja yksityisten varhaiskasvatuspalveluiden tehtäväala.

Vantaan virallisen väestöennusteen 2020—2030 mukaan varhaiskasvatusikäisten lasten määrä kasvaa ennustekaudella 3 499 lapsella. Laskettuna 82 prosentin peittävyys mukaan tilapaikkatarve on 2 869 paikkaa, mikä vastaa tilapaikkamäärältään noin 17 isoa päiväkotia. Suunnitelmakaudella 2021—2024 on vireillä uusia tiloja sekä omana tuotantona että joitakin vuokratiloja. Kunnallisten investointien lisäksi suunnitelmakaudella toteutunee muutama yksityinen päiväkotia.

Kunnallisen varhaiskasvatuksen palveluissa oli vuonna 2020 keskimäärin 10 247 lasta kuukaudessa ja yksityisessä varhaiskasvatuksessa 2 016 lasta. Lasten määrät jäivät koronapandemian vaikutuksesta hieman talousarviossa ennakoitua pienemmiksi. Kotihoidon tuella oli keskimäärin 3 446 lasta kuukaudessa, mikä oli hieman ennakoitua enemmän. Varhaiskasvatuksen peittävyys (varhaiskasvatuspalvelujen piirissä olevien lasten osuus kaikista varhaiskasvatusikäisistä) on viime vuosina kasvanut. Vuoden 2016 tilinpäätöksessä varhaiskasvatuksen peittävyys oli 72,3 prosenttia, kun osuus vuonna 2019 oli jo 80,4 prosenttia. Vuoden 2020 peittävyys jäi kuitenkin 76,8 prosenttiin.

Koronapandemia

Keväällä 2020 lapsia oli varhaiskasvatuksessa vain noin 20 prosenttia normaaliin määrään nähden. Taloudessa tämä näkyi siten, että hoitopäivämaksutuottoja jäi saamatta yhteensä 2,4 miljoonaa euroa alle talousarvion. Toisaalta sijaisten palkkakuluja ja ateriapalvelukuluja säästy. Varhaiskasvatuksen henkilöstöstä noin 250 työntekijää siirtyi keväällä määräaikaaisesti töihin sosiaali- ja terveystalouteen.

Talouden tavoitteet

Kaupunginvaltuustoon nähden sitova talouden tavoite on toimialatasoinen. Palvelualueen säästövelvoite vuodelle oli 1,8 miljoonaa euroa. Varhaiskasvatuksen tulot vuonna 2020 olivat 14,6 miljoonaa euroa (miljoona euroa alle talousarvion) ja menot 173 miljoonaa euroa (lähes 3 miljoonaa euroa alle talousarvion).

Toiminnan tavoitteet

Varhaiskasvatuksen oman tulokortin tavoitteet on johdettu kaupungin strategisista painopistealueista. Seuraavaan on poimittu varhaiskasvatuksen osuus joidenkin sitovien tavoitteiden toteuttamisessa:

Sitova tavoite 12.2, kiusaaminen vähenee ja siihen puututaan välittömästi. Varhaiskasvatuksessa kiusaamista ehkäisevät kehittämistoimenpiteet kirjattiin toimintayksikön ja lapsiryhmien toimintasuunnitelmiin.

Sitova tavoite 12.5, myönteisen erityiskohtelun toimintaohjelmaa toteutetaan. Ohjelman määrärahalla on palkattu kolme kuraattoria varhaiskasvatukseen. Kuraattorityöllä tavoitellaan vanhemmuuden tukemista, lasten hyvinvoinnin lisäämistä ja tuen tarpeen tunnistamista varhaiskasvatuksessa sekä henkilöstön moniammatillista tukea. Toinen varhaiskasvatukseen liittynyt toimintaohjelman toimenpide on ollut puistoruokailujen toteuttaminen poikkihallinnollisella yhteistyöllä.

Sitova tavoite 13.1, kotoutumisen onnistuminen Vantaalla varmistetaan. Tavoitteen toteutumisen mittareina ovat toimintamallit, joilla edistetään kotona olevien maahanmuuttajavanhempien suomen tai ruotsin kielen oppimista. Kotva-ryhmissä annetaan kielenopetusta kotihoidontuella oleville maahanmuuttajavanhemmille ja varhaiskasvatus järjestää kurssin ajalle lastenhoidon. Tavoitteena oli lisätä kaksi uutta ryhmää, toteutui yksi uusi ryhmä.

Sitova tavoite 16.1, yksilölliset ja tarvelähtöiset opintopolut käytössä. Tarkasteltiin siirtymiä esiopetuksesta perusopetukseen ja pyrittiin tunnistamaan puutteita ja haasteita nykyisissä prosesseissa.

Henkilöstörakenteen muutos

Henkilöstörakennetta ja henkilöstön kelpoisuusehtoja koskeviin säännöksiin tuli muutoksia varhaiskasvatuslain uudistuksen yhteydessä 1.9.2018 lukien. Siirtymäaikaa muutosten toteuttamiselle on 1.1.2030 asti. Uuden lain mukaan päiväkodissa kasvat-, opetus- ja hoitotehtävissä toimivasta henkilöstöstä vähintään kahdella kolmasosalla tulee olla varhaiskasvatuksen opettajan tai sosionomin kelpoisuus, josta vähintään puolella varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuus. Muilla tulee olla vähintään varhaiskasvatuksen lastenhoitajan kelpoisuus.

Tällä hetkellä vakinaisesti täytetyissä vakansseissa on opettajia 38 prosenttia ja lastenhoitajia 62 prosenttia. Nykytasolla uusi henkilöstörakenne tarkoittaisi 460 varhaiskasvatusopettajan lisäystä ja 460 lastenhoitajan vähentämistä. Muutosta toteutetaan henkilöstön eläköityessä ja uusia päiväkoteja perustettaessa. Lastenhoitajia kannustetaan hakeutumaan jatkokoulutukseen.

Henkilöstön saatavuuden kannalta kriittisiä henkilöstöryhmiä ovat edelleen varhaiskasvatuksen opettajat ja -erityisopettajat. Opettajiksi tarvitaan erityisesti esiopetukseen kelpoisia. Varhaiskasvatuksen opettajien saatavuudessa on Vantaalla merkittäviä haasteita. Syyskuussa 2020 ei-kelpoisia oli 24,6 prosenttia. Hoitamatta olevat vakanssit ja ei-kelpoiset yhteensä muodostivat peräti 36,4 prosenttia. Lähes sama tilanne on ollut helmikuussa 2020. Vuonna 2019 varhaiskasvatuksen opettajien ja -erityisopettajien lähtövaihtuvuus laski edellisestä vuodesta.

Kehityksen ja oppimisen tuen toimenpideohjelma 2017–2021

Ohjelmaan sisältyvät Kehityksen ja oppimisen tuen linjaukset julkaistiin 2018. Syksyllä 2018 tehtiin yhteistyössä Helsingin yliopiston koulutuksen arviointikeskuksen kanssa selvitys kolmiportaisen tuen ja erityisen tuen toimivuudesta ja riittävydestä. Henkilöstön ja huoltajien vastauksista poimittujen kehitystarpeiden perusteella laadittiin alkuperäistä ohjelmaa täydentävä toimenpideohjelma vuosille 2019–2021. Kehityksen ja oppimisen tuen linjausten mukaisiin toimenpiteisiin on ryhdytty, ja ne ovat suurimmaksi osaksi toteutuneet tai ovat jatkuvassa toteutuksessa. Varhaiskasvatuksen erityisopettajien määrän lisäämisen osalta tavoitteita ei ole vielä saavutettu.

Lapsen tuen toteuttaminen

Tuki järjestetään inklusiivisesti lapsen omassa varhaiskasvatuspaikassa mahdollisimman pian, kun tuen tarve on ilmennyt. Tuen toteuttamiseen osallistuvat kaikki lapsiryhmän kasvattajat. Keskeiset vastuut tuen järjestämiseksi ovat ryhmän varhaiskasvatuksen opettajalla tai integroitujen erityisryhmien osalta myös varhaiskasvatuksen erityisopettajalla, päiväkodin johtajalla sekä konsultoivalla varhaiskasvatuksen erityisopettajalla. Tuen järjestämisen pohjana ovat lasten pedagogiset suunnitelmat, sekä kolmiportaisessa tuessa pedagoginen arvio ja selvitys, joita mahdolliset asiantuntijalausunnot täydentävät.

Kehityksen ja oppimisen tuen resurssien jakautuminen

Kaupunkitasoisista kehityksen ja oppimisen tuen resurssien jakoperusteista päättää varhaiskasvatuksen johtoryhmä, jota johtaa varhaiskasvatuksen johtaja. Resurssit ovat jakautuneet eri alueiden välillä tarveperustaisesti, jolloin erilaiset tarpeet tulevat huomioiduiksi. Kehityksen ja oppimisen tuen resurssien jaosta vastaa Alueellinen kehityksen ja oppimisen tuen työryhmä, jota johtaa alueen varhaiskasvatuspäällikkö.

Varhaiskasvatuksen arviointiraportti

Vantaan varhaiskasvatuksen arviointiraportin tarkoitus on vahvistaa tiedolla johtamista sekä lisätä arviointitiedon käyttöä niin toimintayksikön, palveluyksikön kuin palvelualueen tasolla. Raportissa yhdistetään strategiasta johdettuihin aineistoihin erilaista seuranta- ja arviointitietoa sekä toiminnan suunnitelmia (muun muassa henkilöstökyselyt, ulkoiset arvioinnit, asiakaskyselyt, turvallisuussuunnitelma, toimintasuunnitelmat, varhaiskasvatussuunnitelmat).

Kehittävä palaute 2017–2019 -raportin perusteella Vantaalla lasten keskimääräinen hyvinvointi varhaiskasvatuksessa on hyvää ja laadukasta. Tämä näkyy esimerkiksi oppimisprosessien syvyydessä, vähintään kohtuullisen kuormittavan liikkumisen määrässä, positiivisissa tunteissa ja aikuisilta saadussa huomiossa. Haasteita tai kehittämiskohteita on arviointiraportin perusteella toimintayksiköiden johtamistyön ja päiväkodin johtajan tehtävän kehittämisessä, henkilöstön pysyvyyden ja saatavuuden varmistamisessa ja monikanavaisessa viestinnässä onnistuminen. Myös kaikkien

päiväkotien kieli-, kulttuuri- ja katsomustietoisuuteen panostaminen ja kirjallisuus ja ääneen lukeminen ovat kehitettäviä asioita.

Sähköinen asiointipalvelu

Varhaiskasvatuksen asiointi uudistuu. Sähköinen asiointipalvelu VASA ollaan ottamassa käyttöön. Aluksi sen kautta voi tehdä hakemukset (esiopetus, kerhot, varhaiskasvatus), myöhemmin palvelussa ovat myös päätökset, maksut ja asiakirjat (mm. kehityksen ja oppimisen suunnitelmat). Valtaosa palveluista pitäisi saada käyttöön vuoden 2021 aikana.

Johtopäätökset:

Varhaiskasvatuksen palvelualue toteuttaa omalta osaltaan kaupungin sitovia tavoitteita. Kiusaamisen vähenemiseen ja välittömään puuttumiseen liittyvä tavoite, myönteisen erityiskohtelun toimintaohjelman toteuttaminen, kotoutumisen onnistumisen varmistaminen ja yksilöllisten ja tarvelähtöisten opintopolkujen luominen etenkin siirtymävaiheisiin panostamalla etenevät myös varhaiskasvatuksessa.

Koronaepidemia näkyi monella tavalla toiminnassa ja taloudessa. Keväällä hoitopäivämaksutuotot jäivät ennakoitua pienemmiksi, mutta toisaalta sijaisten tarve väheni. Tavoite lisätä luonnossa järjestettävien tilaisuuksien määrää muuttui epidemian tuomien rajoitusten myötä keinoksi järjestää tilaisuuksia huoltajien kanssa, vaikka suuria tilaisuuksia ei voitu järjestää.

Myönteisen erityiskohtelun ohjelman määrärahalla on palkattu kolme kuraattoria päiväkoteihin tavoitteena tukea vanhemmuutta, lisätä lasten hyvinvointia ja tunnistaa lasten ja perheen tuen tarve varhaiskasvatuksessa sekä tuoda henkilöstöön moniammatillisuutta.

Vantaan virallisen väestöennusteen mukaan varhaiskasvatusikäisten lasten määrä kasvaa vuoteen 2030 mennessä yli 3 000 lapsella. Varhaiskasvatuksen peittävyys on

ollut noin 82 prosenttia, ja sen mukaisesti laskettu tilapaikkatarve vastaa noin 17 isoa päiväkotia.

Varhaiskasvatuslain uudistuksen yhteydessä henkilöstörakennetta ja henkilöstön kelpoisuusehtoja koskeviin säännöksiin tuli muutoksia, joiden myötä päiväkodissa kasvatus-, opetus- ja hoitotehtävissä toimivasta henkilöstöstä vähintään kahdella kolmasosalla tulee olla varhaiskasvatuksen opettajan tai sosionomin kelpoisuus, joista vähintään puolet varhaiskasvatuksen opettajia. Muilla tulee olla vähintään varhaiskasvatuksen lastenhoitajan kelpoisuus. Tämä kääntää nykyisen henkilöstörakenteen lähes päinvastaiseksi.

Henkilöstön saatavuuden kannalta kriittisiä henkilöstöryhmiä ovat edelleen varhaiskasvatuksen opettajat ja -erityisopettajat. Varhaiskasvatuksen opettajien saatavuudessa on Vantaalla merkittäviä haasteita.

Varhaiskasvatusikäisten lasten määrän kasvu ja pula varhaiskasvatuksen opettajista näkyvät todennäköisesti jatkossakin henkilöstön ja sijaisten saatavuusongelmana ja vakansseina, joissa ei ole kelpoisuusehdot täyttävää hoitajaa. Muutama vuosi sitten Vantaalla kehitettiin ja panostettiin erilaisiin rekrytointitapoihin, viestintään, alalle tulijoihin ja kannustimiin varhaiskasvatuksen opettajien saatavuuden parantamiseksi. Pula työntekijöistä on kuitenkin niin laajassa mittakaavassa, ettei yksittäisen kaupungin keinovalikoima riitä, vaan sen ratkaiseminen edellyttäisi laajemmin yhteiskunnassa päätöksiä palkkauksesta, koulutusmääristä ja mahdollisista koulutuspoluista sekä työn resursoinnista.

Suositus:

Tarkastuslautakunta katsoo, että pitäisi pyrkiä vaikuttamaan koulutusmääriin, erilaisiin koulutuspolkuihin valtakunnallisella tasolla sekä koulutuspaikkojen lisäämiseen pääkaupunkiseudulla.

Varhaiskasvatuksen henkilöstön jaksamisen tukeminen esimerkiksi liikkuvan henkilöstön ja erityisasiantuntijoiden avulla on tärkeää.

2.2 Perusopetus

Kuva: Aurinkokiven koulu, kuvaaja Sami Lievonen

Perusopetuksen palvelualue kuuluu kasvatuksen ja oppimisen toimialaan. Palvelualue vastaa suomenkielisen perusopetuksen järjestämisestä ja kehittämisestä ja perusopetuksen palveluverkon kehittämisestä.

Perusopetuksen järjestämistä ohjaa perusopetuslaki. Eduskunta päättää oppiaineet ja valtioneuvosto tuntijaon. Opetushallitus määrää opetussuunnitelman perusteet ja kunta tekee sen pohjalta oman opetussuunnitelmansa, sekä päättää tehdäänkö koulukohtaiset opetussuunnitelmat, kuten Vantaalla on tehty.

Opetussuunnitelmaa täydentävät useat paikalliset suunnitelmat: koulun lukuvuosisuunnitelma, Vantaan perusopetuksen oppilashuollon käsikirja, koulukohtainen oppilashuoltosuunnitelma, koulun hyvinvointikansio, suunnitelma kasvatustieteiden keskusteluista ja kurinpidollisten keinojen käytöstä, koulukohtainen tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma, lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma HYVIS, aamu- ja iltapäivätoi-

minnan toimintasuunnitelma, kulttuurikasvatussuunnitelma, koulun liikuntavuosi, Vantaan monikulttuurisuusohjelma, Vantaan ympäristöohjelma sekä Vantaan perusopetuksen tieto- ja viestintäteknologian taitotasot.

Suomenkielisessä perusopetuksessa on 41 suomenkielistä koulua ja noin 23 000 koululaista. palvelualue jakautuu neljään alueelliseen yksikköön, kehittämisspalveluiden yksikköön ja opiskeluhuollon yksikköön.

Strateginen suunnittelu ja toimeenpano perusopetuksessa

Pitkän aikavälin suunnittelussa noudatetaan valtuustokauden strategiaa. palvelualueen strateginen suunnittelu tehdään laajasti henkilöstöä ja asiakkaita osallistaen. Strategian vaikuttavuutta arvioidaan strategiakauden päätteeksi. Valtuustokauden tavoitteita tarkennetaan vuosittain toimintaympäristöanalyysin pohjalta. Tulokortit rakennetaan palvelualueita varten, mutta koulujen työ pohjautuu toimintasuunnitelmaan ja strategiakortteihin.

Vuositason suunnittelu toteutetaan kokonaisuutena, jossa koulut ja hallinto palvelevat samaa perustehtävää. palvelualueen yksityiskohtaisemmat suunnitelmat tarkennetaan vuosittain. palvelualueilla työtä ohjaa toimintakalenteri / vuosikello, jonka laadintaa varten osallistetaan rehtoreita ja kouluja olemassa olevien kokousrakenteiden ja työryhmien puitteissa. Prosessista vastaavat palvelualueen päälliköt. Kouluilla vuositasoinen suunnittelu dokumentoidaan toimintasuunnitelmassa. Koulun rehtori ja johtoryhmä vastaavat osallistamisen menettelytavoista.

Strategian painopistealueet

Strategian painopistealueina ovat taitava oppija, oppilaan ohjaaminen ja työelämätaitojen kehittäminen sekä hyvinvoiva oppilas. Taitava oppija -painopistealue koostuu lukutaidon kehittymisen, laaja-alaisen osaamisen taitojen kehittymisen ja oppilaiden osallisuuden lisääntymisen tavoitteista. Tavoite on vaativa, koska siinä pyritään parantamaan osaamista eikä vain pysymään ennallaan. Tukea tarvitsevien oppilaiden määrä kasvaa ja monilla lähtökohdat ovat heikommat kuin aiemmin. Meneillään on laaja-alaisen osaamisen tutkimus, jossa vuonna 2018 tehtiin alkumittaus oppimisesta

(lähtötaso). Vuonna 2021 tehdään seuranta, jossa katsotaan, miten osaaminen on kehittynyt. Osallisuuden lisäämisellä tarkoitetaan ennen kaikkea osallisuutta omaan oppimiseen, esimerkiksi siihen mitä tai miten opiskellaan tai missä järjestyksessä asioita tehdään.

Hyvinvointiin sisältyvät liikkumisen ja harrastuneisuuden lisääminen, sosiaalisten - ja tunnetaitojen vahvistaminen sekä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden lisääminen. Liikkumista arvioidaan kouluterveyskyselyn perusteella. Kiusaamisen vähenemiseen pyritään esimerkiksi tunnetaitoja vahvistamalla, muun muassa vuorovaikutustaitoja sekä sosiaali- ja tunnetaitoja tukevien ohjelmien avulla, ja ennaltaehkäisyn keinoja kehittämällä. Niin sanottua Suomen mallia edistetään matalan kynnyksen kerhotoiminnan avulla.

Oppilaiden ohjauksen kehittämiseen ja resursointiin saatiin opetushallituksesta rahoitusta. Oppilaanohjaukseen panostetaan erityisesti nivelvaiheissa. Oppilaanohjaajien keskimääräinen koululaismäärä on saatu laskettua 300:sta 250:een. Lisäksi koulun resurssia vahvennetaan tarvittaessa sosioekonomisilla perusteilla. Työelämäpainotteisuutta on lisätty. Aiemmin toimi yhteensä seitsemän joustavan perusopetuksen jopo-luokkaa. Nyt kaikissa kouluissa on joko jopo-luokka (4) tai työelämäpainotteisen opetuksen teppo-luokka (14).

Toiminnan ja talouden tavoitteet

Sitovat tavoitteet

Sitova tavoite 12.2, kiusaaminen vähenee ja siihen puututaan välittömästi. Tavoitteen mittarina ovat toteutetut kehittämistoimenpiteet ja kiusaamisen raportoitu taso arvioidaan kouluterveyskyselyiden ja Kuntakymppin avulla.

Perusopetuksessa koulujen lukuvuoden 2020–2021 lukuvuosisuunnitelmia laadittaessa kaikki koulut ovat sitoutuneet edistämään jotain sosiaalisten ja tunnetaitojen ohjelmaa tai menetelmää, millä ennaltaehkäistään kiusaamista. Koulujen toimintatavat kiusaamiseen puuttumisessa ja sen ehkäisemisessä kartoitetaan ja haetaan parhai-

ten toimiva malleja. Kouluilla on erilaisia toimivia tyylejä. Koulujen yhteisölliset hyvinvointiryhmät käsittelevät asioita ja yhteisiä koulutustilaisuuksia järjestetään. Koulujen tueksi on myös saatavilla hyvät ohjeistukset.

Kouluterveyskyselyissä vuosina 2019 kiusaamista vähintään kerran viikossa kokeneiden 4. ja 5. -luokkalaisten osuus oli 8,1 prosenttia (7,9 vuonna 2017). Vastaavasti 8.- ja 9.-luokkalaisilla kiusaamista kokeneiden osuus oli 5,5 prosenttia (6,1 vuonna 2017). Ulkomaalaistaustaiset koululaiset kokevat enemmän koulukiusaamista kuin suomalaista syntyperää olevat oppilaat. Vantaalla ulkomaalaistaustaisten alakoulu- laisten kokemus koulukiusaamisesta on hieman vähäisempi ja yläkoululaisilla huomattavasti vähäisempi kuin muualla Suomessa asuvilla ulkomaalaistaustaisilla oppilailla.

Sitova tavoite 12.5, myönteisen erityiskohtelun toimintaohjelmaa toteutetaan. Nuorisotyöntekijät työskentelevät yläkouluilla, jatkossa myös kahdella alakoululla.

Sitova tavoite 13.1, kotoutumisen onnistuminen Vantaalla varmistetaan. Tulokortilla ”Vanhemmat kouluun toimintamallin laajentaminen”. Pitkään kotona olleille kielitaidottomille maahanmuuttajavanhemmille tarkoitettua koulutusmallia toteutetaan jo viidessä vantaalaisessa koulussa (Lehtikuusi, Mikkola, Rajakylä, Kaivoksela ja Jokiniemi). Hankkeen vaikuttavuutta pidetään merkittävänä ja sen organisointi on siirtynyt syksyllä 2020 toimialan osaamiskeskukselle.

Sitova tavoite 16.1, yksilölliset ja tarvelähtöiset opintopolut käytössä. Tavoitetasona ollut siirtymien tarkastelu ja johtopäätösten tekeminen sen perusteella toteutui. Tulokortin mukaan nivelvaiheen yhteistyön rakenteita on vahvistettu sekä johtaja-, asiantuntija- että yksikkötasolla. Perusopetus osallistuu aktiivisesti oppivelvollisuuden laajentamisen valmisteluun.

Talouden tavoitteet

Kaupunginvaltuustoon nähden sitova talouden tavoite on toimialatasoinen. Perusopetuksen toimintamenojen kehityksessä vuodesta 2015 alkaen näkyy vuoteen 2017

jatkuneen talous- ja velkaohjelman vaikutus. Vuosien 2018–2020 kasvu selittyy palkankorotuksilla, koulutuksellisen tasa-arvon rahalla sekä opinto-ohjauksen ja työelämäpainotuksen korostamisella.

Vuosi	Toimintame- not (milj. euroa)
2020	204,0
2019	197,3
2018	185,6
2017	167,7
2016	166,8
2015	167,1

Koronaviruspandemia vaikutti vuoden 2020 talouteen siten, että opetuksen puolelta kertyi säästöjä mm. tukiopetuksen vähäisemmästä toteutuksesta. Etäopetuksen alettua osa Seure henkilöstöpalveluiden tilauksista keskeytettiin. Lisäksi säästöä kertyi puhtaus- ja ateriapalveluista. Hankerahoituksella järjestettyjä kerhoja ei voitu toteuttaa.

Uusi Vantaa -organisaatiomuutos

Perusopetuksen kehittämisessä on tärkeää huomioida nivelvaiheet. Varhaiskasvatuksen ja toisen asteen kanssa on tehty hyvää yhteistyötä jo aiemminkin, mutta sitä on vahvistettu uusilla kehittämistyöryhmärakenteilla. Kehittämistyöryhmät hakevat vielä osin muotoaan; osa asioista liittyy useamman kehittämistyöryhmän toimintaan, osa strategian mukaisista asioista ei taas kuulu mihinkään kehittämisryhmään, mutta ovat silti toimialan johtoryhmän päätöksille alisteisia. Rakenteita ja toimintaa selkiytetään kokemusten pohjalta.

Osa läheisistä yhteistyökumppaneista kuten liikunta-, kulttuuri- ja nuorisopalvelut ovat uudistuksen jälkeen eri toimialalla, mutta siitä huolimatta yhteistyörakenteet ovat toimineet.

Kolmiportaisen tuen johtamista ja kehittämistä on vahvistettu lisäämällä tuen asiat perusopetuksen aluepäällikön kaupunkitasoiseksi vastuualueeksi. Kehittämistoimenpiteistä päätettäessä tämä vahvistaa aluekoordinaattoreiden roolia tuen kehittämisessä sekä saadaan arjen ohjaus vahvemmin mukaan.

Monikulttuurisen asukasprofiilin huomioiminen on tärkeää koko Vantaalla. Tähän on haluttu antaa perusopetuksessa enemmän resursseja, mikä on näkynyt kehittämis-työssä.

Segregaation torjunta ja koulutuksellisen tasa-arvon kehittäminen perusopetuksessa

Resurssit jaetaan tasa-arvoisesti. Opetus- ja kulttuuriministeriön koulutuksellisen tasa-arvon (KOTA) rahoituksella, KORONA-rahoituksella ja ”Innovatiiviset kokeilut koulutuksellisen tasa-arvon edistämiseksi” -hankkeen rahoilla on palkattu nivelvaiheen resurssiopettajia, tsemppariopettajia sekä koulunkäyntiavustajia. 22 monikielistä ohjaajaa on aloittanut lokakuussa puhutuimmilla kielillä (arabia, albania, somali, venäjä) ja yksi omankielinen resurssiopettaja. Vantaan myönteisen erikoiskohtelun (MEK) ohjelmassa nuorisotyöntekijät työskentelevät yläkouluilla, jatkossa myös kahdella alakoululla.

Koronaviruspandemian vaikutus toimintaan

Koulujen hyvä varautuminen laitekannassa mahdollisti oppilaille etäopetuksen toteuttamisen kevään aikana ja opettajilla oli pääsääntöisesti hyvä valmiudet etäopetuksen toteuttamiseen. Koulunkäyntiavustajien ja vammaisopetuksessa työskentelevien oppilashoitajien saatavuus Seuresta on heikentynyt pandemian aikana. Erityisesti lyhytaikaisia sijaisia on vaikea saada. Vammaisopetuksessa henkilöstöllä on ollut poissaoloja tavallisten flunssaoireiden vuoksi aiempaa enemmän, mikä on näkynyt henkilöstön kuormittumisena.

Opettajat tekivät kevään etäopetusjakson aikana aktiivista havainnointia oppilaiden osallistumisesta ja tavoitteiden saavuttamisesta. Tätä jatkettiin koulujen palattua lähiopetukseen toukokuussa. Syksyllä 2020 palkattiin valtion erityisavustuksen tuella resurssiopettajia ja koulunkäyntiavustajia tukemaan oppilaiden oppimista.

Etäopetukseen siirtyminen vaikutti oppimistuloksiin hyvin nopeasti etenkin paljon tukea tarvitsevilla oppilailla. Pitkällä aikavälillä haasteita tulee kuitenkin myös paremmin pärjääville ja jo kuukauden jälkeen vaikutuksia näkyy myös hyvien oppilaiden oppimistuloksissa. Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (KARVI) toteuttama tutkimus antoi samansuuntaisia tuloksia. Sen mukaan ”poikkeuksellisilla opetusjärjestelyillä oli vaikutusta tasa-arvoiseen ja yhdenvertaiseen oppimiseen. Poikkeustilanne toi digiloikan, mutta oppimisen tuki ei ollut riittävää.” ja lisäksi ”Eniten poikkeustila on lisännyt tuen tarvetta oppijoilla, joilla on haasteita oppimisessa ja opintojen etenemisessä.” (Linkki raporttiin <https://karvi.fi/ammattillinen-koulutus/teema-ja-jarjestelmaarvioinnit/poikkeuksellisten-opetusjarjestelyjen-vaikutukset-tasa-arvon-ja-yhdenvertaisuuden-toteutumiseen/>)

Perusopetuksen Chromebookien internetsuodatus

Tietohallinnon arvioinnin yhteydessä esitettiin kysymys kouluissa käytettävien tietokoneiden internetsuodatuksen puuttumisesta ja siitä, ettei asiasta ole tiedotettu huoltajille. Erityisesti tämä liittyy tilanteisiin, joissa oppilaiden odotetaan käyttävän koulun laitetta kotonaan, jolloin huoltajien pitäisi tiedostaa internetsuodatuksen puute. Tietohallinto valotti asian teknistä taustaa ja totesi, että päätökset ja tiedottaminen asiasta tehdään toimialalla.

Johtopäätökset:

Perusopetuksen toimintaan liittyvät sitovat tavoitteet näyttävät toteutuvan hyvin. Palvelualueen strategiset painopistealueet taitava oppija, hyvinvoiva oppilas sekä oppilaan ohjaaminen ja työelämätaitojen kehittäminen tukevat näiden tavoitteiden toteuttamista. Esimerkiksi sosiaali- ja tunnetaitojen vahvistaminen yhtenä kiusaamisen ehkäisykeinona on vahvasti esillä. Nivelvaiheiden tuen vahvistaminen sekä joustavan

ja työelämäpainotteisen oppimisen lisääminen takaavat yhä useammalle oppilaalle paremmat mahdollisuudet jatkokoulutukseen.

Koronaviruspandemian vaikutus perusopetuksessa keväällä 2020 oli suuri. Etäopetukseen siirryttiin hyvin nopealla aikataululla. Koulujen hyvä varautuminen laitekanassa mahdollisti oppilaille etäopetuksen toteuttamisen kevään aikana ja opettajilla oli pääsääntöisesti hyvä valmiudet etäopetuksen toteuttamiseen.

Opettajat tekivät kevään etäopetusjakson aikana aktiivista havainnointia oppilaiden osallistumisesta ja tavoitteiden saavuttamisesta. Tätä jatkettiin koulujen palattua lähiopetukseen toukokuussa. Syksyllä 2020 palkattiin valtion erityisavustuksen tuella resurssiopettajia ja koulunkäyntiavustajia tukemaan oppilaiden oppimista.

Etäopetukseen siirtyminen vaikutti oppimistuloksiin hyvin nopeasti etenkin paljon tukea tarvitsevilla oppilailla. Pitkällä aikavälillä haasteita tulee kuitenkin myös paremmin pärjääville. Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (KARVI) toteuttama tutkimus antoi samansuuntaisia tuloksia. Sen mukaan ”poikkeustilanne toi digiloikan, mutta oppimisen tuki ei ollut riittävää”.

Perusopetuksen talouteen pandemia vaikutti siten, että opetuksen puolelta kertyi säästöjä mm. tukiopetuksen vähäisemmästä toteutuksesta. Etäopetuksen alettua osa Seure henkilöstöpalveluiden tilauksista keskeytettiin. Lisäksi säästöä kertyi puhtaus- ja ateriapalveluista. Hankerahoituksella järjestettyjä kerhoja ei voitu toteuttaa.

Chromebookit: kouluissa on tarve eri ikäisillä ja eri oppitunneilla päästä käsiksi hyvin erilaisiin aineistoihin. Kun materiaalit ovat paljolti digitaalisia ja koneet tulevat kotiin, vanhempien on vaikea valvoa laitteiden käyttöä. Suurimpana huolena on, että vanhemmat eivät edes tiedä mihin koulun laitteilla pääsee. Kun ilmeisesti suodatinten asentaminen ja niillä oikeanlaisen suodatuksen aikaansaaminen tulisi liian kalliiksi ja suuritöiseksi, ainakin pitäisi tiedottaa laitteiden mahdollisuuksista (tai suodatuksen puutteesta). Vastuu tiedotuksesta ja huoltajien tiedonsaannista on kasvatuksen ja opetuksen toimialalla.

Suositus:

Kevään 2020 ja 2021 etäkoulujaksojen aikana heikentyneiden oppimistulosten ja oppilaiden kasvaneen tuen tarpeen jälkihoitoon on varauduttava riittävin tukitoimin (opetus, oppilashuollon psykologit, kuraattorit, kouluterveydenhuolto).

Jos koulujen käytössä olevien chromebookien internetkäyttöä ei voida rajata ja laitteita on tarpeen käyttää myös oppilaan kotona, on hyvä varmistaa, että huoltajille tiedotetaan asiasta selkeästi.

2.3 Lukiokoulutus

Lukiokoulutuksen palveluyksikkö on osa toisen asteen koulutuksen palvelualueetta. Palvelualueeseen kuuluu lisäksi ammatillinen opetus. Vantaalla lukiokoulutusta järjestetään viidessä suomenkielisessä päivälukiossa, yhdessä ruotsinkielisessä lukiossa sekä Vantaan aikuislukiossa ja Sotungin lukion aikuislinjalla

Kuva: Tikkurilan lukio, kuvaaja Pekka Turtiainen

Toiminnan tavoitteet

Lukiokoulutuksen tavoitteiden taustalla vuonna 2020 olivat sivistystoimen toimialan tavoitteet ja lukioden laatukortti sekä palvelulupaus lukuvuodelle 2019–2020. Tavoitteina olivat erityisesti: lukiouudistuksen haltuunotto, kehittäminen ja toteuttaminen sekä opiskelijoiden ja henkilöstön hyvinvoinnin tukeminen. Tavoitteet liittyivät kiinteästi käytännön työhön ja niillä ei ole selkeitä mittareita. Ohessa poimintoja lukion laatukortista niistä toimenpiteistä, joilla tavoitteita tuotiin käytännön työhön:

- Huolehditaan, että opiskelijat laativat kokonaistilanteensa huomioon ottavan henkilökohtaisen jakso- ja opintosuunnitelman.
- Autetaan opiskelijoita omien tavoitteiden asettamisessa ja jatko-opintovalmiuksien saavuttamisessa.
- Perekdytään uusien opetussuunnitelman perusteiden sisältöihin ja aloitamme uuden opetussuunnitelman laatimisen.
- Hyödynnetään monipuolisesti erilaisia toimintaympäristöjä.

Eli opiskelijoiden ohjaus, opintosuunnitelmien ja opetussuunnitelman kautta tehtävä kehitystyö olivat niitä keinoja, joilla käytännön työssä vastattiin asetettuihin tavoitteisiin.

Talous

Oheisessa taulukossa tiivistettynä lukiokoulutuksen talousvertailua vuodelta 2020.

Lukiokoulutuksen talousarvion toteutuminen 2020 (luvut 1000 euroa)

	Talousarvio 2020	Tilinpäätös 2020
Toimintatuotot	819	940
Toimintakulut	-26 386	-25 851
Toimintakate	-25 567	-24 910

Lukiokoulutuksen tulot hieman ylittyivät ja menot hieman alittuivat talousarviossa arvioituista. Toimintatuotoissa tukia ja avustuksia kertyi arvioitua enemmän. Säästöä syntyi henkilöstö- ja ateriamenoissa. Lukiokoulutukseen saatiin valtion erityisavustusta koronaviruksen aiheuttamien poikkeusolojen vaikutusten tasoittamiseksi 646 000 euroa, josta noin 440 000 euroa siirtyi vuodelle 2021. Avustus on tarkoitettu opetuksen ohjauksen ja tukitoimien lisäämiseen. Avustuksella piennettiin ryhmäkokoja,

järjestettiin tukiopetusta sekä palkattiin joulukuun alusta määräaikainen opinto-ohjaaja ja lukiopsykologi. Lisäksi muuhun lukiokoulutuksen kehittämistoimintaan saatiin hankeavustuksia yhteensä noin 240 000 euroa.

Toiminta laajemmasta näkökulmasta

Oheiseen taulukkoon on kerätty lukio-opetuksen toiminnan volyymeja, laadun, tuottavuuden ja tehokkuuden tunnuslukuja.

Lukiokoulutuksen volyymeja sekä tuottavuuden ja laadun tunnuslukuja

	2017	2018	2019	2020
Suomenkielisten päivälukioiden opiskelijat	3 556	3 563	3 576	3 673
Suomenkielisten päivälukioiden opiskelijamäärä/lukio, keskiarvo	711	713	715	735
Aikuis- ja etälukioiden tutkintotavoitteiset opiskelijat	259	229	261	257
Keskeyttäneet prosenttia/opiskelijamäärä, päivälukiot	2,1 %	2,8 %	2,5 %	1,88 %
Kolmessa vuodessa päättötodistuksen saaneet kaikista valmistuneista, päivälukiot	87 %	87,5 %	85 %	84,2 %
Kaikki tunnit/vvt/opiskelija, päivälukiot	1,31	1,30	1,33	1,35
Käyttömenot euroa/opiskelija, päivälukiot	6 043	6 543	6 691	6 623
Huoneistonestiöt/opiskelija, päivälukiot	7,7	8,0	7,6	7,4

Tunnuslukuista voi todeta, että oppilasmäärät ovat pysyneet varsin tasaisina vertailuvuosina. Positiivinen asia on hyvin alhainen keskeyttämisprosentti. Kolmessa vuodessa valmistuneiden prosenttimäärä on hieman pudonnut. Tämä johtuu pääasiassa siitä, että yhä useampi oppilas käyttää mahdollisuuden suorittaa lukiokoulutus neljässä vuodessa, parantaakseen mahdollisuuksiaan saada hyvät arvosanat ylioppilaskokeessa ja näin parantaa jatko-opintoihin pääsymahdollisuuksiaan.

Aloituspaiikat

Vantaan lukioden aloituspaikkoja on kasvatettu maltillisesti. Vuosina 2012–2018 aloituspaikkoja oli 1 160. Vuonna 2019 aloituspaikkoja oli 1 190 ja vuonna 2020 aloituspaikkoja oli 1 220. Tällä hetkellä Vantaan lukioissa on aloituspaikkoja noin 52 prosentille peruskoulun päättävien ikäluokasta. Helsingissä ja Espoossa on lukion aloituspaikkoja noin 60 prosentille peruskoulun päättävästä ikäluokasta. Vantaan opetuslautakunnan kokouksessa 10.6.2019 lautakunta päätti yksimielisesti jättää pöytäkirjalausuman, jossa lautakunta muun muassa edellytti, että kaupunki ryhtyy lisäämään

asteittain vuodesta 2020 alkaen nuorille tarkoitettuja lukion aloituspaikkoja siten, että paikkoja olisi tulevaisuudessa 60 prosentille ikäluokasta.

Yksi painava syy maltilliseen oppilasmäärän kasvattamiseen Vantaan lukioissa on tilakysymys. Lukiot ovat jaksoissa 1–3 jo nyt lähes täynnä. Peruskoulun päättävien määrät tulevat ennusteiden mukaan kasvamaan aina vuoteen 2026 saakka Vantaalla, joten aloituspaikkaprocentin pitäminen nykyiselläkin tasolla on haasteellista jatkossa. Mikäli aloituspaikkaluku haluttaisiin nostaa 60 prosenttiin pitäisi lukioiden aloituspaikkalukua nostaa vuosittain 2021–2026 aikana noin 60 paikalla ja yhteensä noin 300 paikalla. Suunnitelmissa on nyt aloituspaikkojen lisääminen kolmellakymmenellä Vaskivuoren lukioon, kun sen laajennus valmistuu vuonna 2024. Mikäli Vantaa haluaisi tarjota lukion aloituspaikkoja Helsingin ja Espoon tapaan (60 prosentille peruskoulun päättävistä), niin Vantaalle tulisi rakentaa yli 1 000 opiskelijan uusi lukio, jotta aloituspaikkojen määrän lisääminen ja sen mukana oppilasmäärän kokonaiskasvu olisi tilojen puolesta mahdollista pitkällä aikavälillä.

Vantaan lukiot vertailussa

Ohessa taulukossa pakollisten aineiden keskiarvo Vantaan lukioissa keväällä 2020 ja lukion sijoitus vertailussa (vertailussa oli mukana 386 lukiota Suomesta. Ylioppilastodistuksen arvosana on muutettu numeroiksi seuraavasti: I=0, A=2, B=3, C=4, M=5, E=6 ja L=7

Vantaan lukioiden puoltoäänät ja sijoitus ylioppilaskirjoituksista tehdyistä vertailussa 2020

Lukio	Puoltoäänät	Sijoitus
Vaskivuori	4,38	138
Tikkurila	4,30	169
Martinlaakso	4,30	173
Sotunki	4,23	199
Lumo	3,72	350

Sijoitus kertoo lukion sijoituksen, kun lukiot järjestetään keskiarvon mukaiseen järjestykseen. Sijoitus ei välttämättä kerro opetuksen laadusta, koska opiskelijoiden lähtötaso vaihtelee paljon kouluittain. Lisäksi lukion koko vaikuttaa keskiarvoon hieman alentavasti ja pieninkin vantaalainen lukio on oppilasmäärältään valtakunnallisesti suuri. Kaikissa vantaalaisista lukiossa on mahdollisuus kirjoittaa huippuarvosanoja.

Henkilöstö, määrä, sairauspoissaolot, työhyvinvointi

Lukioiden henkilöstö 2017–2020

	2017	2018	2019	2020
Vakituiset	257	251	250	256

Luvuissa on mukana rehtorit, opettajat ja opintosihteerit. Henkilöstön määrä on ollut lähes samalla tasolla tarkastelujaksolla.

Lukioiden henkilöstön sairauspoissaoloprosentti 2017–2020

	2017	2018	2019	2020
Sairauspoissaoloprosentti	1,6	3,2	2,1	0,8

Sairauspoissaoloprosentti on tarkastelujaksolla ollut alhaisella tasolla ja selvästi koko kaupungin sairauspoissaoloprosenttia alempi (koko kaupungin sairauspoissaoloprosentti 2017–2019 vaihteli välillä 4,4–4,7 prosenttia).

Työhyvinvointia mittaavissa Kunta10-tutkimuksissa lukioiden henkilöstöä koskevat tulokset ovat olleet kautta linjan hyviä. Esimerkiksi työn palkitsevuus, työn hallinta johtaminen ja työilmapiiri ovat kaikki hyvällä tasolla.

Uusi lukiolaki, muutokset

Uusi lukiolaki astui voimaan 1.8.2019. Keskeisempiä muutoksia ovat:

- Lain edellyttämä vaatimus lukiokoulutuksen järjestäjän yhteistyöstä korkeakoulujen sekä työ- ja elinkeinoelämän kanssa, (§8)
- Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneella henkilöllä, joka ei ole saanut jatkokoulutuspaikkaa tutkintoon johtavassa koulutuksessa, on oikeus saada opintoihin hakeutumiseen ja urasuunnitelmiin liittyvää ohjausta oppimäärän suorittamisvuotta seuraavan vuoden aikana (§25)
- Opiskelijalla, jolla on kielellisten erityisvaikeuksien tai muiden oppimisvaikeuksien vuoksi vaikeuksia suoriutua opinnoistaan, on oikeus saada erityisopetusta ja

muuta oppimisen tukea yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti. Tukitoimet toteutetaan opetushenkilöstön yhteistyönä. (§28).

Uuden lain muutoksissa korostuu erityisopetuksen tehostaminen ja oppilaan ohjaus vielä opintojen jälkeenkin. Vantaalla lukiokoulutuksen palveluyksikössä on vastattu uuden lain vaatimuksiin tehostamalla erityisopetusta sekä jälkiohjausta. Opintojen jälkeiseen ohjaukseen on nyt kahden opinto-ohjaajan lisäresurssi verrattuna lukuvuoteen 2018–2019 ja erityisopettajia on 1.8.2020 alkaen kolme aiemman kahden sijaan.

Yhteistyötä korkeakoulujen ja työelämän kanssa on lukiokoulutuksella ollut ennen uuden lain voimaantuloakin ja nyt yhteistyötä tehdään muun muassa tunne työ 2.0-hankkeessa. Hanke on laaja ESR-kumppanuushanke, jossa kehitetään lukiokoulutuksen toimintamalleja ja rakenteita niin, että ne tukevat lukiolain ja uuden opetus-suunnitelman toteuttamista ja tavoitteisiin pääsemistä työelämlähtöisesti. Johdon sekä opetus- ja ohjaushenkilöstön valmiuksia työelämäyhteistyöhön vahvistetaan seminaarein ja koulutuksin. Hankkeen tarkoituksena on tukea heitä onnistumaan yhteiskunnan vaatimuksia vastaavan lukion kehittämisessä. Hankkeessa tehdään kehitystyötä oppilaitosten, opiskelijoiden ja yritysten kanssa. Hanke on käynnissä ja kestää vuoden 2021 loppuun. Vantaa on hankkeessa osatoteuttajana.

Segregaation ehkäisy ja osallisuus

Segregaation estämisessä lukiokoulutuksen rooli liittyy siihen, että lukioihin on tiettyjen edellytysten (peruskoulun oppimäärän suorittaminen) täytyttyä vapaa hakeutuminen. Esimerkiksi suomea toisena kielenä puhuvia opiskelijoita on kaikissa Vantaan lukioissa. Näiden opiskelijoiden määrät vaihtelevat eri Vantaan lukioissa 6–23 prosenttiin.

Osallisuuteen liittyy opiskelijoiden osallisuus toimintaan. Lukiolaissa on säädetty opiskelijakunnasta ja sen tehtävistä opiskelijoiden yhteistoiminnan, vaikutusmahdollisuuksien ja osallistumisen edistäjänä sekä opiskelijoiden ja koulutuksen järjestäjän välisen yhteistyön kehittäjänä. Lisäksi opiskelijoilla on edustus lukioiden johtoryhmissä, yhteisöllisissä hyvinvointiryhmissä sekä erilaisissa tiimeissä.

Ajankohtaista

UusiVantaa-organisaatio tuli voimaan 1.1.2020. Uusi organisaatio muutti hieman lukiokoulutuksen johtamisjärjestelmää, mutta muutos oli vireillä jo ennen uutta organisaatiota. Muutokseen liittyvä palaute on ollut positiivista.

Koronakriisin johdosta lukio-opetus siirtyi etäopetukseen maaliskuun 2020 puolivälissä. Siirtyminen sujui nopeasti ja hyvin. Opettajien digiosaaminen on hyvällä tasolla, mikä auttoi etäopetukseen siirtymistä. Vaikka etäopetus sujuikin hyvin, olivat opiskelijat hyvin tyytyväisiä, kun Vantaan lukioissa pystyttiin siirtymään takaisin lähiopetukseen elokuussa 2020. Joulukuun alussa 2020 lukiokoulutuksessa jouduttiin jälleen siirtymään takaisin etäopetukseen koronatilanteen pahentuessa. Lukioden henkilöstöllä on havaittu väsymystä liittyen koronan tuomaan epävarmuuteen. Asiasta on informoitu työterveyttä ja rehtoreita koulutettiin marraskuun alussa tilanteessa toimimiseen. Lisäksi koronatilanteen aiheuttamia vaikutuksia esimerkiksi oppimistuloksiin ja sen aiheuttamia muita mahdollisia vaikutuksia oppilaiden opintojen sujuvuuteen voidaan arvioida tarkemmin vasta myöhemmin.

Lukiokoulutukseen liittyy ajankohtaisena asiana myös oppivelvollisuusiän nostaminen 18 vuoteen ja oppivelvollisuuden laajentaminen toiselle asteelle. Entistä laajempi oppivelvollisuus astuu voimaan vuonna 2021. Oppivelvollisuuden laajentamista koskeva lakia sovelletaan ensimmäisen kerran niihin oppivelvollisiin, jotka keväällä 2021 ovat perusopetuksen 9. luokalla.

Johtopäätökset:

Vantaan lukiokoulutuksen toiminnan keskeisiä tavoitteita olivat vuonna 2020 lukiouudistuksen haltuunotto, kehittäminen ja toteuttaminen sekä opiskelijoiden ja henkilöstön hyvinvoinnin tukeminen. Käytännössä tavoitteita toteutettiin opiskelijoiden ohjauksen, opetussuunnitelman ja opiskelijoiden opintosuunnitelmien kehittämisen kautta. Tuloksellisuuden osatekijöistä voi lukiokoulutuksen osalta positiivisena nostaa esiin

henkilöstön hyvinvointiin liittyen lukioden henkilöstön hyvin alhaisen sairauspoissaoloprosentin ja myös työhyvinvointitutkimuksissa lukion tulokset ovat olleet hyviä.

Vantaan lukiokoulutuksen aloituspaikkoja on viime vuosina lisätty maltillisesti ja nyt aloituspaikkoja on 1 220 eli noin 52 prosentille peruskoulun päättävistä. Mikäli Vantaan peruskoulun päättävien ikäluokkien päättävien oppilasmäärät kasvavat jatkossa arvioidusti lukion aloituspaikkojen määrää tulisi nostaa nykyisestä yli 300 paikalla vuoteen 2026 mennessä, jos lukion aloituspaikkojen määrä peruskoulun päättävistä ikäluokista halutaan nostaa Espoon ja Helsingin tasolle 60 prosenttiin. Tämä edellyttää uusia tilaratkaisuja, sillä Vantaan lukiot alkavat jo nyt olla tilakapasiteettinsa ylärajoilla.

Uuden lukiolain vaatimusten mukaisesti Vantaan lukiokoulutuksessa on tehostettu lisäresursoinneilla erityisopetusta ja opiskelijoiden jälkiohjausta. Lukiokoulutuksen työelämäyhteistyötä vahvistetaan Tunne Työ 2.0 hankkeella, jossa tehdään kehitystyötä oppilaitosten, opiskelijoiden ja yritysten kanssa.

Koronavirus-pandemia pakotti Vantaan lukiot siirtymään etäopetukseen maaliskuussa 2020. Etäopetukseen siirtyminen ja itse etäopetus ja opiskelu sujui lukioissa hyvin. Elokuussa 2020 alkanut syyslukukausi päästiin aloittamaan lähiopetuksessa, mutta jälleen joulukuussa koronapandemian pahentuessa lukiot joutuivat jälleen etäopetukseen. Vaikka etäopetus on sujunut pääosin hyvin, on henkilökunnassa havaittu väsymistä koronatilanteen aiheuttamaan epävarmuuteen. Lisäksi poikkeuksellisen tilanteen vaikutuksia esimerkiksi opiskelijoiden oppimistuloksiin voidaan tarkemmin arvioida vasta myöhemmin.

Tarkastuslautakunta toteaa tärkeäksi, että vantaalaisissa lukiossa pystytään tarjoamaan laadukasta koulutusta, joka antaa nuorille hyvät lähtökohdat jatkoon. Tämä palvelee myös koko Vantaata, koska tulevaisuudessa tarvitaan yhä enemmän koulutettua työvoimaa. Tarkastuslautakunta pitää hyvinä toimenpiteinä Vantaan lukiokoulutuksen panostuksia opiskelijoiden ohjaukseen ja erityisopetukseen. Näin pystytään entistä paremmin tukemaan opiskelijoita sekä opintojen aikana että myös opintojen jatkopolun suunnittelussa.

Suosituks:

Tarkastuslautakunta suosittelee lukiokoulutusta kartoittamaan, onko löydettävissä mahdollisesti lisätukitoimia auttamaan opiskelijoita sekä henkilökuntaa koronavirustilanteen aiheuttamassa poikkeustilanteessa. Lautakunta suosittelee myös lukiokoulutusta miettimään voisiko nyt käynnissä olevassa työ 2.0-hankkeessa tehtyä yhteistyötä hyödyntää jatkossakin lukioiden ja työelämän yhteistyön tiivistämiseksi.

2.4 Ammatillinen opetus

Vantaan ammattiopisto Varia järjestää ammatillista peruskoulutusta nuorille ja aikuisille. Organisatorisesti Varia kuuluu kasvatuksen ja oppimisen toimialaan ja siellä toisen asteen koulutuksen palvelualueeseen

Varian toiminnan tavoitteet 2020

Kaupunkitasoinen tavoite, keskeyttämisten vähentäminen

Variaa koski seuraava vuodelle 2020 asetettu kaupunkitasoinen strateginen tavoite:

Tavoite 12.7: Keskeyttäneiden määrä ammatillisessa koulutuksessa vähenee.

Mittari: Keskeyttäneiden määrän väheneminen.

Mittarin tavoitetaso: Keskeyttäneiden määrän väheneminen 25 prosentilla, noin 150 opiskelijalla. Mittarin lähtötasona on vuonna 2018 keskeyttäneiden määrä: 606 (keskeyttämisprosentti oli tuolloin 18).

Vuonna 2020 keskeyttäneiden määrä Variassa oli 651 ja keskeyttämisprosentti oli 20,6. Tavoite ei toteutunut. Keskeyttämisten vähentäminen on ollut tavoitteena jo monena vuonna. Keskeyttämisten määrän pienenemiseksi on tehty koko ajan toimenpiteitä sekä ammattiopiston tasolla, että tiimeissä ja koulutusalojen toiminnassa. Vuosien 2019–2020 toimenpiteinä on muun muassa käyty läpi opiskelijoiden henkilökoh-
taisia osaamisen kehittämissuunnitelmia (HOKS) ja kartoitettu opiskelijoiden tilan-
netta ja kehitetty HOKS -prosessia entistä yksilöllisemmäksi. Suuri keskeyttämisten

vähentämiseen tähtäävä toimenpidekokonaisuus on Euroopan sosiaalirahaston rahoittama Keskeyttämisestä kohtaamiseen –hanke, joka käynnistyi täysipainoisesti syksyllä 2019. Keskeyttämisen vähentämiseen pyritään kehittämällä Variassa moniammatilliseen yhteistyöhön perustuvaa toimintamallia opiskelijoiden oppimisen ja hyvinvoinnin tukemiseksi. Lisäksi on palkattu yhdeksän erityisnuorisotyöntekijää opiskelijoiden tueksi (neljä Keskeyttämisestä kohtaamiseen -hankkeen kautta ja viisi Vantaan Myönteisen erityiskohtelun-ohjelman kautta). Lähes koko Varian henkilöstö osallistuu tiimeittäin neljä koulutuskertaa kestävään Hyvinvoiva Varia -koulutukseen, jonka tarkoituksena on osaltaan mahdollistaa eri ammattiryhmien välistä keskustelua ja yhteistä kehittämistä.

Uudentyyppinen keskeyttämisten määrän pienenemiseen liittyvä kokeilu tulee Kuntaliiton järjestämään Klash –haastekilpailuun osallistumisen kautta. Kilpailussa haettiin ratkaisuja kuntien haasteisiin. Ongelmien ratkaisemiseksi järjestettiin suunnittelukilpailu, jossa valittiin yksi tai useampi toimija ratkaisemaan haastetta. Varian keskeyttämisten vähenemishaasteen ratkaisijaksi kilpailussa valikoitunut yritys on kehittänyt ongelman ratkaisemiseksi erilaisia opintojen keskeyttämisen riskiä ennakoivia teknologisia sovelluksia. Sovellukset keräävät hallinnollisen tiedon lisäksi tietoa opiskelijoilta itseltään mobiilikyselyillä ja kyselyt tunnistavat opiskelijat, joilla on huolia tai tuen tarvetta. Mikäli tuen tarvetta ilmenee, niin opiskelijalle tarjotaan sopivaa tukipalvelua. Tiedonkeruusta on näin selkeä polku opiskelijalle kohdennettaviin tukitoimenpiteisiin.

Keskeyttämisten syitä on selvitetty ja yleisimpiä syitä ovat: oppilaitoksen vaihto, opiskelijan henkilökohtaiset syyt, töihin meno ja väärä alavalinta. Lisäksi osalle keskeyttämistä on opiskelijahallintojärjestelmässä merkintä, että opiskelija on katsottu eronneeksi. Eronneiden opiskelijoiden osalta keskeyttämisen syy ei ole tiedossa. Eronneet (heitä on noin 20 prosenttia kaikista keskeyttäneistä) ovat haasteellisin ryhmä, sillä he eivät yleensä vastaa koulun yhteydenottoihin ja heitä ei näin tavoiteta.

Muita tavoitteita

Keskeyttämisen ehkäiseminen ja opintojen edistäminen koronapandemian aiheuttamissa poikkeusoloissa olivat vuonna 2020 Varian toiminnan painopisteinä. Varialle oli

asetettu vuodelle 2020 tavoitteita sekä kasvatuksen ja oppimisen toimialan ja toisen asteen koulutuksen palvelualan tulokortissa, jonka lisäksi Varialla on myös oma tulokorttinsa. Varialle kyseisissä tulokorteissa asetetut tavoitteet liittyivät muun muassa uusien pedagogisten oppimisympäristöjen hyödyntämiseen, yrittäjyyskasvatussuunnitelman toteuttamiseen, tiedolla johtamiseen, monipuolisten oppimisympäristöjen hyödyntämiseen, ammatillisen koulutuksen aloituspaikkojen täyttymiseen ja valtionosuuksien uuden rahoitusmallin ennakointiin. Kaikkia näitä tavoitteita toteutettiin Variassa. Koko kaupungin tavoitteena ollut keskeyttämisten vähentäminen oli myös toimialan ja palvelualueen tavoitteena ja se ei toteutunut. Keskeyttämistavoite oli toimialan tulokortissa jaettu kahteen osioon, joista toinen osio koski alle 20-vuotiaiden keskeyttämisprosenttia ja tavoitteeksi oli asetettu alle 20-vuotiaiden perustutkintoa suorittavien keskeyttämisprosentiksi korkeintaan 15 prosenttia. Tämän ryhmän keskeyttämisprosentti Variassa oli 13,8 prosenttia vuonna 2020, joten tämä toimialan tulokortin tavoite toteutui.

Talous

Ohessa Varian talouden toteuma vuodelta 2020.

	Talousarvio 2020	Tilinpäätös 2020
Toimintatuotot	1 800	1 800
Toimintakulut	-36 852	-35 746
Toimintakate	-35 053	-33 610

Varian toimintakulut jäivät hieman talousarviossa arvioitua pienemmiksi ja talousarvion sitovana eränä Varialla olevan toimintakatteen toteuma oli hieman arvioitua parempi. Varia sai myös Opetus- ja kulttuuriministeriöstä vuoden 2020 ensimmäisellä lisäsuoritepäätöksellä noin 2,4 milj. euroa opettajien ja ohjaajien palkkaamiseen sekä tukitoimiin. Käyttö voi jakautua vuosille 2020–2023. Toisella lisäsuoritepäätöksellä saatiin 1,3 milj. euroa koronan aiheuttamien poikkeusolojen vaikutusten tasoittamiseen sekä lähihoitajakoulutuksen lisäämiseen. Lisäksi Varialle myönnettiin strategiarahoitusta 263 000 euroa käytettäväksi vuosien 2020–2021 aikana.

Toiminnasta yleisesti

Oheiseen taulukkoon on koottu Varian toiminnan tunnuslukuja 2017–2020

	2017	2018	2019	2020
Ministeriön päättämän tavoiteopiskelijavuosien käyttöaste		100 %	100 %	98,3 %
Käyttömenot/opiskelijavuosi (ammatillinen koulutus yhteensä ⁶)			10 486	10 026
Yhteishaussa olevat tutkintotavoitteiset aloituspaikat peruskoulun päättävästä ikäluokasta.	44 %	37 %	36 %	38 %

Henkilöstö, sairauspoissaolot ja tyytyväisyys

Henkilöstömäärä

	2017	2018	2019	2020
Henkilöstömäärä	298	326	340	347

Varian henkilöstön määrän nousuun on vaikuttanut Opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämä strategiarahoitus ja muu lisärahoitus. Tätä kautta on ollut mahdollista rekrytoida lisäresurssia opetukseen ja ohjaukseen sekä tukipalveluihin ja toiminnan kehittämiseen.

Sairauspoissaoloprosentti

Varian sairauspoissaoloprosentti on vuosina 2017–2020 pysytellyt alle kolmen prosentin, eli selvästi koko kaupungin keskimääräistä sairauspoissaoloprosenttia alemmalla tasolla (koko kaupungin sairauspoissaoloprosentti oli 4,4–4,7 prosenttia vuosina 2017–2020).

Henkilöstötyytyväisyys

Henkilöstötyytyväisyyttä mitataan kahden vuoden välein toteutettavalla Kunta10 tutkimuksella. Vuoden 2020 aikana on otettu käyttöön myös työhyvinvoinnin minikysely. Vuoden 2020 kevään kyselyssä työilmapiiri sai arvosanan 3,3 (asteikko 0=heikko – 5=erinomainen). Kunta10-tulokset paranivat Variassa vuonna 2020 verrattuna vuoteen 2018. Kunta10-tulokset ja minikyselyn tulokset käydään aina läpi tiimeissä ja tulosten pohjalta nostetaan tiimikohtaisia kehittämiskohteita.

Ammatillisen koulutuksen lakimuutos ja sen vaikutukset

Laki ammatillisesta koulutuksesta tuli voimaan vuoden 2018 alusta. Laki sisälsi paljon toimintatapoihin liittyviä muutoksia ja Varian toimintaa ja prosesseja on muutettu

⁶ Tunnuslukua muutettiin 2019, siksi mukana vain vertailtavissa olevat vuodet 2019 ja 2020

ja kehitetty lain voimaantulon myötä. Lakimuutoksilla oli eniten vaikutuksia opetustoiminnan järjestämiseen. Aiempi jako nuoriso -ja aikuiskoulutukseen poistui ja jokainen opiskelija suorittaa opintojaan oman henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukaisesti aikaisemman ryhmämuotoisen opetusrakenteen sijaan. Varian toiminnan prosessit on kuvattu uuden lain toimintamallien mukaisiksi ja toiminnan laadun varmistusta toteutetaan parhaillaan.

Variassa on tavoitteena saada kokonaisuudessaan käyttöön tiimitoimintamalli, joka sisältää työn sisältöjen ja toimintatapojen uudistamisen. Työelämäyhteistyön painopisteenä on nyt kumppanuussopimukseen perustuvan yhteistyön sekä Varian tarjoamien koulutuspalveluiden kehittäminen ja tuotteistaminen kasvattaen samalla tavoiteopiskelijavuosimäärää hallitusti.

Myös ammatillisen koulutuksen rahoitusta säätelevä laki on muuttunut ja tuonut muutoksia koulutuksen rahoitukseen. Voimassa olevan lain ja asetuksen mukaisesti rahoitusmallissa ollaan tällä hetkellä siirtymävaiheessa. Uuden rahoitusasetuksen luonnoksen mukaisesti rahoitusrakenne tulisi muuttumaan pysyvästi vuoden 2020 rakenteen mukaiseksi. Jatkossa perusrahoituksen osuus rahoituksesta tulee olemaan 70 prosenttia, suoritusrahoituksen osuus 20 prosenttia ja vaikuttavuusrahoituksen osuus 10 prosenttia. Rahoitusmallin muutos on pienentänyt Varian perusrahoituksen osuutta ja nostanut tärkeään asemaan opiskelijoiden suorituksiin perustuvan rahoituksen, sekä valmistuneiden työllistymiseen ja jatko-opintoihin sekä opiskelija- ja työnantaja palautteeseen perustuvan rahoituksen. Opetus- ja kulttuuriministeriö on jakanut osan rahoituksesta lisätalousarvioihin sidottuna lisärahoituksena. Näiden rahoitusten sekä strategiarahoituksen osuus tulee jatkossa pienenemään.

Segregaation estäminen ja kuntalaisten osallistaminen

Segregaation estämiseen liittyy Varian rooli yhtenä koulutustakuun toteuttajana, jolla pyritään takaamaan opiskelupaikka jokaiselle vantaalaiselle peruskoulun päättäneelle. Segregaation estämiseksi ja kotouttamisen edistämiseksi Variassa on panos-

tettu usean vuoden ajan myös maahanmuuttajien koulutuksen kehittämiseen ja kehitystyötä on muun muassa erilaisten hankkeiden, esimerkiksi MAHTAVA-hanke⁷, kautta. Pyrkimyksenä on edistää maahanmuuttajien mahdollisuuksia hankkia ammatillinen koulutus. Maahanmuuttajille myös järjestetään erikseen kohdennettuja koulutuksia, joissa painotetaan muun muassa suomen kielen opetusta. Varia on myös mukana Vantaan kaupungin maahanmuuttajien osaamiskeskuksen toiminnassa.

Ajankohtaista

Koronapandemia vaikutti voimakkaasti Varian toimintaan. Variassa siirryttiin pääosin etäopetukseen maaliskuun 2020 puolella välissä. Kevään opetus muutettiin nopealla tahdilla teoriaopetuksesi ja digitaalisia välineitä hyödyntäen etäopetuksesi. Samalla kehitettiin uusia etäopetuksessa ja uusissa oppimisympäristöissä tarvittavia opetuksen ja ohjaamisen välineitä. Syksyllä pääpaino oli taas lähiopetuksessa, mutta joulukuun alusta 2020 jouduttiin pandemiatilanteen pahentuessa siirtymään etäopetukseen. Koronaviruspandemia jatkuu edelleen ja sen lopullisia vaikutuksia Varian toimintaan ei vielä kokonaisuudessaan tiedetä.

Varian talouteen pandemia on vaikuttanut vähentämällä normaaleja myyntituottoja ja palveluiden ostojen hankintamäärää. Tulojen osalta vaikutus jäi pieneksi, koska samaan aikaan Variasta myytiin tarpeetonta kalustoa, josta kertyi tuloa. Lisäksi Varia sai Opetus ja kulttuuriministeriöstä lisärahoitusta, josta on kerrottu taloutta käsittelevässä kappaleessa

Ajankohtainen asia on myös vuoden 2020 alusta voimaan tullut Uusi Vantaa-organisaatio. Varian sisäinen organisointi oli jo tarkennettu ennen Uusi Vantaa -organisaation muutosta. Ammatillisen koulutuksen näkökulmasta Uusi Vantaa -organisaatio on toimiva organisaatiomalli.

Toimintaan jatkossa vaikuttava muutos on myös oppivelvollisuusiän nostaminen 18 vuoteen ja oppivelvollisuuden laajentaminen toiselle asteelle. Entistä laajempi oppi-

⁷ MAHTAVA-hanke: <https://www.variaprojektit.fi/maahanmuuttajalle/mahtava/varian-mahtava-hanke/>

velvollisuus astuu voimaan vuonna 2021. Lakia sovelletaan ensimmäisen kerran niihin oppivelvollisiin, joiden oppivelvollisuus nykyisen lain mukaan päättyy vuonna 2021.

Johtopäätökset:

Vantaan ammattiopisto Varian toiminnan painopisteenä ollut opintojen keskeyttämisten vähentäminen ei toteutunut tavoitellusti vuonna 2020. Keskeyttämisen vähentämiseksi on tehty ja tehdään koko ajan uusia toimenpiteitä, mutta keskeyttäneiden määrä kasvoi siitä huolimatta vuonna 2020. Toiseksi Varian toiminnan painopisteeksi nousi oman toiminnan sopeuttaminen koronapandemian aiheuttamaan muutokseen toimintaympäristössä. Tätä tavoitetta toteutettiin muun muassa kehittämällä muuttuneessa oppimisympäristöissä tarvittavia opetuksen ja ohjaamisen välineitä.

Varialla on tärkeä rooli segregaatian estämisessä. Koulutuspaikkojen järjestäjänä Varia on toteuttamassa koulutustakuuta, jolla pyritään takaamaan jokaiselle alle 25-vuotiaalle koulutuspaikka. Segregaation estämiseen ja samalla kotouttamisen edistämiseen liittyvät myös Variassa tehdyt erilaiset toimenpiteet maahanmuuttajien koulutuksen edistämiseksi (muun muassa maahanmuuttajin liittyvät hankkeet ja maahanmuuttajille erikseen kohdennetut koulutukset).

Varian toimintaa ja prosesseja on kehitetty vuoden 2018 alusta voimaan tulleen ammatillista koulutusta koskevan lakimuutoksen edellyttämällä tavalla. Opiskelijat suorittavat nyt opintojaan henkilökohtaisten osaamisen kehittämissuunnitelmien mukaisesti, joka on tehnyt opintojen ohjaamisesta entistä yksilöllisempää. Varia on siirtymässä kokonaisuudessaan tiimitoimintamalliin, joka sisältää työn sisältöjen ja toimintatapojen uudistamisen. Varian toiminnan prosessit ovat nyt uuden lain toimintamallien mukaisia ja toiminnan laadun varmistusta toteutetaan parhaillaan.

Myös ammatillisen koulutuksen rahoitusrakenne tulee muuttumaan pysyvästi vuoden 2020 rakenteen mukaiseksi. Rahoitusmallin muutos nostaa tärkeään asemaan opiskelijoiden suorituksiin perustuvan rahoituksen, sekä valmistuneiden työllistymiseen ja jatko-opintoihin sekä opiskelija- ja työnantaja palautteeseen perustuvan rahoituksen.

Suosituks:

Tarkastuslautakunta pitää erittäin tärkeänä tavoitetta vähentää opintojen keskeytyksiä Variassa. Keskeyttämisprosentti oli Varialla vuonna 2020 jälleen noussut. Koulutuksen keskeyttäneillä on suuri riski jäädä kokonaan työmarkkinoiden ulkopuolelle, joten tarkastuslautakunta suosittelee, että keskeyttämisten ehkäisyyn panostetaan edelleen entistä enemmän. Koska joillakin oppilailla on suuriakin koulunkäynnin ongelmia jo toisen asteen alkaessa, pitää oppilaiden koulunkäynnin tukemiseen kiinnittää entistä enemmän huomiota jo peruskoulussa. Lautakunta suosittelee Variaa myös kartoittamaan mahdollisia lisätukitoimia, joilla oppilaita voitaisiin tukea koronaviruspandemian aiheuttamassa poikkeustilanteessa.

3 KAUPUNKIKULTTUURI

3.1 Musiikkiopisto

Taustaa

Vantaan musiikkiopisto on vuonna 1963 perustettu musiikin laajan oppimäärän perusopetusta järjestävä oppilaitos. Opetus on tavoitteellista tasolta toiselle etenevää. Kaupungin organisaatiossa musiikkiopisto kuuluu kaupunkikulttuurin toimialaan ja siellä kulttuuripalvelujen palvelualueeseen ja lasten- ja nuorten kulttuuripalvelujen yksikköön.

Toiminnan tavoitteet 2020

Musiikkiopiston toiminnan sopeuttaminen koronapandemian tuomaan muutokseen nousi 2020 merkittävämmäksi toimintaa ohjaavaksi tekijäksi. Tämä edellytti uusien oppimismenetelmien käyttöönottoa ja kehittämistä. Koronapandemian vaikutuksista toimintaan kerrotaan erikseen omassa kappaleessaan. Opetuksen muokkaaminen vastaamaan uutta opetussuunnitelmaa oli lisäksi yksi tärkeimmistä toiminnallisista tavoitteista vuonna 2020. Opetussuunnitelman suurin muutos musiikin laajassa oppimäärässä on se, että nyt alkuopetuksen jälkeen opinnot alkavat eriytyä ja jokainen oppilas asettaa opettajansa kanssa viimeistään syventävissä opinnoissa henkilökohtaiset tavoitteet omien kiinnostuksen kohteidensa mukaisesti. Näin pyritään entistä voimakkaammin luovan ajattelun ja osallisuuden kehittymiseen. Aikaisemmin kaikille oppilaille asetettiin samat tavoitteet, joilla tähdättiin siihen, että oppilas sai valmiudet ammattiopintoihin. Uutta opetussuunnitelmaa ajettiin edelleen käytäntöön ja tavoitteena on, että vuonna 2021 syksyllä siirrytään kokonaan uuden opetussuunnitelman mukaiseen opetukseen.

Talous

Ohessa Vantaan musiikkiopiston talouden toteuma vuodelta 2020. (Luvut tuhatta euroa).

	Talousarvio 2020	Tilinpäätös 2020
Toimintatuotot	1 082	1 044
Toimintakulut	-4 209	-4 172
Toimintakate	-3 127	-3 128

Koronapandemia vaikutti erityisesti toimintatuottoihin, joita kertyi arvioitua vähemmän, samalla kuitenkin toimintakuluihin tuli säästöjä. Valtiolta musiikkiopisto sai korona-avustusta lähes 100 000 euroa, jonka avulla talous pysyi tasapainossa. Sitovana eränä oleva toimintakate käytännössä toteutui, sillä arvioidun ja toteutuneen toimintakatteen ero oli vain noin 700 euroa.

Toiminnasta yleisesti, toiminnan volyymeja sekä laatuun ja vaikuttavuuteen vaikuttavia tekijöitä

Musiikkiopisto toimii koko Vantaan alueella 20 eri toimipisteessä, joten saavutettavuus on hyvä koko Vantaan alueella. Luokkatilat ovat pääsääntöisesti hyviä, äänieristettyjä ja akustisesti toimivia. Opetusvälineet ovat korkeatasoisia ja opettajakunta on korkeasti koulutettua. Oppilailla on mahdollisuus tunneilla käyttää opiston soittimia ja

myös vuokrata soittimia soitinlainaamosta huoltokuluja vastaan. Toimintaan kuuluu lisäksi konsertteja ja muuta toimintaa (esimerkiksi musikaaleja) Konsertit ovat joko pienimuotoisia ”omalle väelle” suunnattuja tai suuria esim. sinfoniaorkesterin konsertteja.

Oheiseen taulukkoon on koottu Vantaan musiikkiopiston toiminnan tunnuslukuja 2017–2020

Oppilasmäärät	2017	2018	2019	2020
Taiteen perusopetus	1068	1071	1078	1073
Varhaismusiikkikasvatus	818	768	691	615
yhteensä	1886	1839	1769	1688
Avoin opetus	215	213	192	169
Tempo ⁸	77	74	74	100
kaikki yhteensä	2178	2126	2035	1957

Opetustunnit	2017	2018	2019	2020
Taiteen perusopetus ja Varhaisiän musiikkikasvatus	50302	50237	50679	50227
Avoin opetus	1925	2140	2124	2448
Tempo	1840	1743	1607	2213
yhteensä	54067	54120	54410	54888

Musiikkiopiston konserttien/tilaisuuksien määrä ja kävijämäärä 2017–2020	2017	2018	2019	2020
Konserttien /tilaisuuksien määrä	205	168	191	52
Konserttien /tilaisuuksien kävijämäärä	17236	17983	15770	2924
Virtuaalikonserttien määrä				7
Virtuaalikonserttien kävijämäärä*				6860

Koronapandemia vaikutti vuonna 2020 musiikkiopiston oppilasmääriin vähentävästi. Erityisesti varhaismusiikkikasvatuksen oppilasmäärät ovat selkeästi koronapandemian vuoksi pudonneet. Musiikkiopisto on aiemmin järjestänyt vuosittain ollut lähes 200 erilaista tilaisuutta, ja kävijämäärät ovat olleet yli 15 000 tasolla. Näiden konserttien ja tilaisuuksien määrä putosi koronapandemian vuoksi selvästi vuonna 2020. Etäopetuksen ja etänä pidettävien virtuaalikonserttien myötä saatiin kuitenkin oppilaiden määrää sekä konserttien ja konserttien kävijämääriä paikattua.

⁸Tempo-orkesterit kootaan 2.–3.-luokkalaisista ja kokoonpanot soittavat yhdessä kolmisen vuotta.

Henkilöstö, sairauspoissaolot ja tyytyväisyys

Oheisiin taulukoihin on koottu tietoa musiikkiopiston henkilöstömäärästä ja sairauspoissaoloprosentista.

Henkilöstömäärä

	2017	2018	2019	2020
Toistaiseksi työsuhteessa olevat	54	49	57	60
Muut	59	58	59	50
Yhteensä	113	107	116	110

Sairauspoissaoloprosentti

	2017	2018	2019	2020
Opettajat	1,15	2,12	2,46	1,13
Toimistohenkilökunta	1,08	1,66	1,47	1,10

Henkilöstömäärässä ei ole suuria muutoksia tarkastelujaksolla. Sairauspoissaoloprosentti on ollut erittäin alhainen viime vuosina.

Henkilöstötyytyväisyys oli vuoden 2020 Kunta10-kyselyn tulosten perusteella parantunut edellisiin vuosiin verrattuna lähes jokaisella kyselyn osa-alueella. Kyselyn vastausprosentti oli musiikkiopiston osalta nyt 78 prosenttia, joka oli myös selvästi edellistä tutkimusta korkeammalla tasolla.

Segregaation estämien ja kuntalaisten osallistaminen

Musiikkiopiston ehkä merkittävin segregaation estämistä ja osallisuutta tukeva toiminta on sisäasianministeriön hankkeeseen osallistumisen myötä jo vuonna 2009 kahteen kouluun (Kytöpuistoon ja Länsimäkeen) perustetut Tempo-lastenorkesterit. Tempo-orkesterissa puolet lapsista on maahanmuuttajataustaisia ja puolet kantaväestöä. Toiminta alkoi sisäministeriön rahoittaman hankkeena ja Vantaan kaupunki on rahoittanut toimintaa hankerahan päättymisen jälkeen. Tempo-toimintaa laajennettiin myönteisen erityiskohtelun rahoituksella Lehtikuusen kouluun. Hankerahoitusta on nyt saatu myös uuden orkesteriin perustamiseen Uomarinteen kouluun, mutta koronapandemia on viivästyttänyt toiminnan aloittamista.

Koronaviruspandemian vaikutukset toimintaan

Koronaviruspandemian johdosta musiikkiopisto joutui erittäin nopealla aikataululla siirtymään etäopetukseen. Aluksi etäopetuksessa oli ongelmia liittyen sekä opettajien omaan digiosaamiseen että myös tekniikkaongelmiin. Nopeasti opettajille saatiin kuitenkin koulutusta eri digitaalisten opetusmenetelmien ja tarvittavan tekniikan käyttöön. Merkittäväksi avuksi nousi vertaistuki, eli jaettiin tietoa facebookissa ja muualla netissä ja koottiin parhaita vinkkejä yhteiselle sharepoint-alustalle. Etäopiskelu on tuonut myös positiivisia asioita: esimerkiksi poissaolojen vähentymistä, oppilaiden kuuntelutaidon kehittyminen ja myös oppilaiden rohkeampi osallistuminen opetuksensa kehittämiseen on lisääntynyt. Etäopetus on myös kehittynyt koko ajan kokemusten karttuessa. Opetusmenetelmät ovat hioutuneet ja jo mainitun vertaistuen avulla saadaan parhaat kokemukset nopeasti jaettua ja otettua laajasti käyttöön. Vaikka lähiopetukseen paluu on jatkossa tärkeää, niin nyt etäopetuksessa saatuja hyviä kokemuksia tullaan varmasti hyödyntämään lähiopetuksen rinnalla.

Uusi Vantaa -organisaatio

Uusi organisaatio pudotti musiikkiopiston hierarkiassa alaspäin. Aikaisemmin musiikkiopisto oli suoraan kulttuurijohtajan alaisuudessa, mutta nyt musiikkiopisto on hierarkiassa ”alempana” ja hallinnossa on enemmän väliportaita. Hyvänä puolena uudistuksessa musiikkiopisto näkee aiempaa selkeämmän kokonaiskuvan ja palvelukartan koko Vantaalla tapahtuvaan taiteen perusopetuksen toimijoihin ja paremmat edellytykset tehdä yhteistyötä yksityisten toimijoiden kanssa.

Huonona puolena on se, että monitasoisempi organisaatio kangistaa ja hidastaa asioiden hoitamista. Musiikkiopiston oman hallinnon kannalta ongelmallista on myös, se että kaupungin järjestelmistä on nyt vaikeaa saada nopeasti nimenomaan musiikkiopistoon liittyviä tietoja (tieto saadaan lasten- ja nuorten kulttuuripalvelujen koko yksikön tasolta). Uuden hierarkian vuoksi musiikkiopisto on huolissaan yleisestikin näkyvyydestään ja sen myötä vetovoimastaan. Musiikkiopisto miettiikin keinoja (esimerkiksi markkinointiviestinnän lisääminen), jolla sen näkyvyyttä saataisiin paremmaksi.

Johtopäätökset:

Opetusmenetelmien sovittaminen koronapandemian poikkeustilanteeseen sopiviksi ohjasi pitkälti Vantaan musiikkiopiston toimintaa vuonna 2020. Muutos etäopetukseen piti tehdä nopeasti vuoden 2020 maaliskuussa ja pienten alkuvaikeuksien jälkeen etäopetuksen erilaisia menetelmiä saatiin kokemuksen kartuttua muovattua toimintaan sopiviksi. Vaikka lähiopetus on jatkossa tilanteen salliessa edelleen tärkein opetusmuoto, voidaan nyt hyväksi havaitulla etäopetusmenetelmillä jatkossa täydentää lähiopetusta. Musiikkiopiston tavoitteista tärkeä vuonna 2020 oli uuden opetussuunnitelman sisäänajo ja opetuksen muokkaaminen uuden opetussuunnitelman mukaiseksi. Tavoitteena on, että opetussuunnitelma on lopullisesti päivitetty ja opetus uuden opetussuunnitelman mukaista vuoden 2021 syksystä lähtien.

Koronapandemia aiheutti vuonna 2020 musiikkiopistolle sekä taloudellisia menetyksiä että laskua oppilasmääriin. Taloutta paikkasi merkittävästi valtiolta saatu koronaavustus ja talous pysyikin talousarviossa asetetuissa raameissa. Etäopetuksessa käytettäviä opetusmenetelmiä saatiin kokemusten kertymisen kautta kehitettyä ja oppilas- ja opetustuntien määrän laskua pystyttiin hillitsemään. Eniten laskua tuli järjestettyjen tilaisuuksien määriin, mutta tätäkin pystyttiin hieman paikkaamaan virtuaalikonserteilla.

Tuloksellisuuden osatekijöistä musiikkiopiston henkilöstön hyvin alhainen sairauspoissaoloprosentti ja Kunta10-tutkimuksen parantuneet tulokset ovat positiivisia signaaleja henkilöstön hyvinvoinnin osalta. Segregaation estämisessä ja osallisuuden tukemisessa merkittävää on musiikkiopiston Tempo-lastenorkesteri, joka yhdistää sekä kantäväestöä että maahanmuuttajia yhteisen harrastuksen pariin.

Uuden organisaatiossa Vantaan musiikkiopisto on nyt kulttuurin toimialalla ja organisaatiossa on aiempaa enemmän väliportaita. Vaikka musiikkiopistossa kokeekin nyt saaneensa selkeämmän kokonaiskuvan ja palvelukartan taiteen perusopetuksen toimintaan, niin samalla musiikkiopisto on huolissaan näkyvyydestään ja myös vetovoia-

maisuuksensa mahdollisesta heikentymisestä moniportaisessa hierarkiassa. Musiikkiopisto miettiikin keinoja (esimerkiksi markkinointiviestinnän lisääminen), joilla näkyvyyttä saataisiin paremmaksi.

Vaikka koronapandemian aiheuttama poikkeustilanne vaikuttikin vähentävästi musiikkiopiston oppilasmääriin ja haittaisi erityisesti opiston konserttitoimintaa, tarkastuslautakunta toteaa musiikkiopiston pystyneen kuitenkin nopeasti sopeuttamaan toimintaansa koronapandemian aiheuttamaan poikkeustilanteeseen. Tärkeää on, että musiikkiopiston toiminta on sujuvaa uudessa organisaatiossa ja opiston vetovoimaisuus säilyy. Tarkastuslautakunta suosittelee musiikkiopistoa yhteistyössä uuden toimialansa ja palvelualueensa kanssa selvittämään, mitkä olisivat parhaat tavat sujuvoittaa toimintaa ja vuorovaikutusta uudessa organisaatiossa ja vahvistaa musiikkiopiston viestintää, näkyvyyttä ja tunnettavuutta.

3.2 Kuvataidekoulu

Vantaan kuvataidekoulu on Suomen kolmanneksi suurin kuvataidekoulu (noin 900 oppilasta). Koulu tarjoaa taiteen perusopetusta laajan opetussuunnitelman mukaan 5–20 -vuotiaille lapsille ja nuorille. Kaupungin organisaatiossa Vantaan kuvataidekoulu kuuluu kaupunkikulttuurin toimialaan ja siellä kulttuuripalvelujen palvelualueeseen ja lasten- ja nuorten kulttuuripalvelujen yksikköön.

Toiminnan tavoitteet 2020

Kuvataidekoulun toiminnan tavoitteet on sisällytetty koulun opetussuunnitelmaan, johon on sisällytetty koulun toiminta-ajatus, toimintakulttuuri ja opetuksen tavoitteet. Toiminta-ajatuksena on tarjota oppilaille onnistumisen kokemuksia sekä paras mahdollinen työympäristö monipuoliseen kuvataiteen harrastamiseen. Opetus perustuu oppilaan aktiiviseen rooliin ja koulun toiminta rakentuu yhteisön jäsenten kokemukseen osallisuudesta. Vantaan kuvataidekoulu pyrkii toiminnassaan jatkuvaan ja monipuoliseen pedagogiseen kehitystyöhön, sekä ajanmukaiseen opetukseen monipuolisella ja ammattitaitoisella opetushenkilökunnallaan. Toimintaan vaikutti vuonna 2020 koronapandemia ja opetuksen sopeuttaminen poikkeusolojen vaatimuksiin.

Talous

Ohessa Vantaan kuvataidekoulun talouden toteuma vuodelta 2020.

	Talousarvio 2020	Tilinpäätös 2020
Toimintatuotot	312 661	363 444
Toimintakulut	-936 710	-967 208
Toimintakate	-624 049	-603 763

Sitovana eränä kuvataidekoululla on toimintakate, joka toteutui arvioitua parempana. Toimintatuotoissa on mukana 20 000 euron korona-avustus.

Toiminnasta yleisesti

Oheiseen taulukkoon on koottu Vantaan kuvataidekoulun toiminnan tunnuslukuja 2017–2020.

	2017	2018	2019	2020
Uudet hakijat vuosittain	209	203	131	107
Sisään otetut vuosittain	207	160	114	98
Opetustunnit	7 392	7 328	7 214	6 798

Oppilasmäärä on ollut laskussa nyt parin viime vuoden aikana. Tähän vaikuttaa yhtenä tekijänä todennäköisesti harrastustakuu, jossa lapsille ja nuorille tarjotaan ennistä enemmän ilmaisia harrastusmahdollisuuksia. Lukukausimaksullisen kuvataidekoulun on vaikea kilpailla näiden kanssa, vaikka koulun tavoitteet ovatkin erilaiset kuin harrastekerhoilla. Lisäksi kuvataidekoulu arvelee, että Vantaan markkinoinnin keskittyä nettiin, ei välttämättä tavoiteta tarpeeksi potentiaalista kohdeyleisöä. Vuonna 2020 koronapandemia vaikutti oppilasmääriin ja tätä kautta opetustunteihin, oppilaita on tällä hetkellä selvästi alle pitkän ajan keskiarvon. Lukuvuositunnit eivät saisi laskea alle 6 600 tunnin, koska tuntiperusteisen valtionosuuden maksuperusteena on tuo tuntimäärä.

Henkilöstö, sairauspoissaolot ja tyytyväisyys

Ohessa on koottu tietoa musiikkiopiston henkilöstömääristä ja sairauspoissaoloprosentista.

Henkilöstömäärä

Vantaan kuvataidekoulussa on

1 rehtori

1 kouluavustaja

2 oppilashallintosihteeriä

9 virassa olevaa opettajaa, joista 1 osa-aikainen ja 1 tekee opettajan toimen ohella johtavan opettajan tehtävää, mistä syystä hänen opetusvelvollisuuttaan on kevennetty

3–5 tuntiopettajaa

Vuosien 2017–2020 kuvataidekoulu on saanut kaksi täyttölupaa, joten virassa olevien opettajien määrä on lisääntynyt kahdella. Tuntiopettajien määrä taas on vähentynyt, koska oppilaiden ja sitä kautta opetustuntien määrä on vähentynyt. Tuntiopettajien määrä ei ole ihan suoraan verrannollinen oppilasmäärään, koska tuntiopettajien viikkotuntimäärä voi vaihdella 3–7 tunnin välillä opetettavasta taiteenlajista riippuen.

Kuvataidekoulun sairauspoissaoloprosentti 2017–2020

	2017	2018	2019	2020
Sairauspoissaoloprosentti	1,52	0,62	0,66	2,19

Sairauspoissaoloprosentti on tarkastelujaksolla hyvin matala ja selvästi koko kaupungin sairauspoissaoloprosenttia (tarkastelujaksolla kaupungin sairauspoissaoloprosentti oli joka vuosi yli 4 prosenttia) alempi.

Segregaation estämien ja kuntalaisten osallistaminen

Kuvataidekoulu on kaikille avoin ja oppilaina on monien kansallisuuksien edustajia (tällä hetkellä oppilaina on 77 oppilasta, jotka puhuvat äidinkielenään muuta kuin suomea tai ruotsia). Kuvataidekoulu järjestää myös kaikille kaupunkilaisille avoimia taidetapahtumia yhdessä muiden taiteen perusopetuksen oppilaitoksen kanssa, tosin koronapandemian aikana tapahtumia ei ole voitu järjestää.

Koronaviruspandemian vaikutukset toimintaan

Etäopetukseen jouduttiin maaliskuussa 2020 siirtymään käytännössä yhden yön aikana. Tämä luonnollisesti aiheutti hankaluuksia. Kaikkia tarvittavia työvälineitä ei ollut

saatavilla ja myös kuvataiteen opettaminen etänä oli uutta. Aluksi tehtiin opetusvideota, joita oppilaat saattoivat katsoa YouTubesta, etäopetukseen tarvittavia työvälineitä ei aluksi ollut eikä kuvataiteen opettamisesta etänä ollut kokemusta. Jatkossa saatiin Opetushallitukselta rahoitusta, jolla saatiin työvälineitä etäopetukseen. Opettajat ovat saaneet myös koulutusta etäopetuksen tekniikan hallintaan. Yhdessä muiden kuvataidekoulujen kanssa on kehitetty etäopetukseen sopivia tehtäviä. Oppilaille on myös toimitettu materiaaleja koteihin kahdessa eri vaiheessa: viime keväänä ja syksynä. Alun jälkeen etäopetus on alkanut sujua melko hyvin ottaen huomioon, että kuvataiteen opettaminen etänä on haastavaa. Etäopetukseen siirtymisestä on saatu palautetta, jossa kritisoidaan sitä, että etäopetus ei vastaa lähiopetusta kuvataidekoulussa. Palaute koskee uusien materiaalien saatavuutta. Etäopetuksessa onkin mahdotonta käyttää kaikkia materiaaleja, joita kuvataidekoulu tarjoaa lähiopetuksessa.

Kuvataidekoululla on kehittämissuunnitelmia, joissa osa opetuksesta olisi nyt saatujen kokemusten perusteella etäopetusta. Etänä pidettäviä opintojaksoja on suunnitteilla myös sellaisille oppilaille, joille on syystä tai toisesta vaikea osallistua lähiopetukseen. Etäopetus aiheuttaa kuitenkin lisäkustannuksia, koska välineiden toimittaminen kotiin on kallista.

Uusi Vantaa -organisaatio ja muuta ajankohtaista

Uuden organisaation myötä kuvataidekoulu liitettiin osaksi lasten ja nuorten kulttuuripalveluita. Kuvataidekoulu tipahti edelliseen organisaatioon verrattuna hierarkiassa alaspäin, koska hierarkiatasoja on nyt enemmän. Tämä on vaikuttanut kuvataidekoulua koskevaan asioiden hoitoon ja tiedonkulkuun. Hyvänä organisaatiouudistuksessa kuvataidekoulu pitää sitä, että kuvataidekoulu on nyt samassa osastossa Lasten ja Nuorten kulttuuripalveluiden (ja musiikkiopiston) kanssa, kun entisessä organisaatiossa oli tavallaan kilpailua samoista asiakkaista. Nyt yhteistyömahdollisuudet ovat entistä paremmat. Lasten ja nuorten kulttuuripalveluiden työkenttään kuuluu myös yhteistyö yksityisten taiteen perusopetusta antavien oppilaitosten kanssa, ja tätä kautta myös yhteistyömahdollisuudet laajenevat.

Toimitiloihin liittyvä ajankohtainen asia on Kulttuurikeskus Orvokin perusparannuksen valmistuminen kevään 2021 aikana. Sen myötä kuvataidekoulu saa ajanmukaiset ja modernit toimitilat.

Johtopäätökset:

Vantaan kuvataidekoulun toimintaa ohjasi vuonna 2020 vahvasti toiminnan sopeuttaminen koronapandemian poikkeustilanteeseen. Opetus jouduttiin nopealla aikataululla muuttamaan etäopetukseksi. Etäopetuksessa oli alkuun sekä välineisiin, että etäopetuksen tekniseen osaamiseen liittyviä hankaluuksia. Etäopetus alkoi sujua kuitenkin melko hyvin, kun saatiin uutta opetusvälineistöä ja opettajat saivat kokemusta etäopetukseen käytettävän tekniikasta. Kuvataiteen opettaminen pelkästään etäopetuksena ei kuitenkaan vastaa lähiopetusta ja tästä saatiin myös palautetta. Kuitenkin kuvataidekoulu on suunnitellut, että jatkossa nyt saatujen kokemusten perusteella etäopetus voisi olla osana opetusta lähiopetuksen rinnalla.

Vantaan kuvataidekoulun oppilasmäärät ovat pudonneet muutamana viime vuotena. Yhtenä tähän vaikuttavana tekijänä saattaa olla ilmaisen harrastekerhotoiminnan lisääntyminen. Kuvataidekoulu arvelee, myös että markkinointia voisi nykyisestään kehittää. Vuonna 2020 luonnollisesti koronapandemialla oli myös suuri vaikutus oppilasmääriin ja oppilasmäärä on nyt selvästi alle pitkän ajan keskiarvon.

Poikkeusolot tekivät vuodesta 2020 haasteellisen myös kuvataidekoulun taloudelle, mutta kuvataidekoulu onnistui poikkeusoloista huolimatta pysymään talousarviossa. Tuloksellisuuden osatekijöistä henkilöstön hyvinvoinnin osalta positiivista kuvaa antaa kuvataidekoulun hyvin alhainen sairauspoissaoloprosentti.

Uusi Vantaa -organisaatiossa kuvataidekoulun nykyisessä toimialassa on aiempaa enemmän hierarkiatasoja, jonka kuvataidekoulu katsoo hidastaneen asioiden hoitoa sekä tiedonkulkua organisaatiossa. Samalla kuitenkin yhteistyömahdollisuudet kaupungin muiden kulttuuripalvelujen kanssa ja myös kaupungissa toimivien yksityisten taiteen perusopetusta tarjoavien oppilaitosten kanssa ovat organisaatiomuutoksen myötä parantuneet.

Tarkastuslautakunta toteaa, että vaikka poikkeusolot vaikuttivat Vantaan kuvataidekoulun toimintaan 2020, niin positiivista oli, että opetusta kuitenkin pystyttiin uusilla menetelmillä tarjoamaan ja toiminta pitämään käynnissä.

3.3 Aikuisopisto

Vantaan aikuisopisto on yksi Suomen suurimmista kansalaisopistoista. Se järjestää kaikille aikuisille avoimena olevia kursseja eri aloilta. Lisäksi maahanmuuttajien koulutus on tärkeä osa aikuisopiston toimintaa. Organisatorisesti aikuisopisto kuuluu kaupunkikulttuurin toimialaan ja siellä kirjasto- ja asukaspalvelujen palvelualueeseen.

Kuva: Vantaan aikuisopisto, kuvaaja Pekka Turtiainen

Toiminnan volyymejä ja tunnuslukuja

Oheisessa taulukossa on koottuna Vantaan aikuisopiston tunnuslukuja neljältä viimeiseltä vuodelta.

Aikuisopiston volyymeja sekä tuottavuuden ja laadun tunnuslukuja⁹

	2017	2018	2019	2020
Kurssien määrä	1 895	1 919	1 900	1 810
Aikuisopiston opiskelijat	31 034	30 196	34 739	27 355
Opetustuntien lukumäärä	47 349	44 679	47 979	47 693
Oman maksutulon osuus budjetista	38 %	33 %	38 %	34 %
Kotouttamiskoulutuksen opiskelijat	1 127	1 175	1 031	906
Aikuisten perusopetuksen opiskelijat		101	104	131
Kotouttamissuunnitelman mukaiset opiskelijat		125	210	86

⁹ Aikuisten perusopetuksen opiskelijat ja Kotouttamissuunnitelman mukaiset opiskelijat tunnuslukuja on koottu vuodesta 2018

Vuoden 2020 tunnuslukujen arvoihin vaikutti voimakkaasti koronapandemia, jonka vaikutuksia käsitellään vielä jatkossa erikseen.

Talous

Oheisessa taulukossa tiivistettynä aikuisopiston talousarvion ja tilinpäätöksen vertailua vuodelta 2020

Aikuisopiston talousarvion toteutuminen 2020 (luvut 1000 euroa)

	Talousarvio 2020	Tilinpäätös 2020
Toimintatuotot	1 287	1 311
Toimintakulut	-4 402	-3 991
Toimintakate	-3 115	- 2 680

Oheiset talousarvioluvut on koottu muutetusta talousarviosta, sillä vuoden 2020 aikana aikuisopiston talousarviota muutettiin sekä tuotto- että kuluarvion osalta. Vantaan aikuisopiston toimintatuottoja vähennettiin yhteensä noin 211 000 euroa ja menoja korotettiin noin 228 000 euroa. Tuottoja vähennettiin koronatilanteen aiheuttamasta kurssimaksujen palauttamisesta sekä rajoitusten takia vähentyneestä opiskelijamäärästä. Tuotoissa huomioitiin myös hankkeiden odotettua korkeammat tulot. Menojen korotus johtui budjetoimattomien hankkeiden menoista. Aikuisopiston tulot, menot ja toimintakate toteutuivat hieman muutettua talousarviota paremmalla tasolla.

Henkilöstö, määrä, sairauspoissaolot, työhyvinvointi

Oheisissa taulukoissa koottuna tietoa aikuisopiston henkilöstömäärästä ja henkilöstön sairauspoissaoloprosentista.

Aikuisopiston henkilöstö 2017–2020

	2017	2018	2019	2020
Vakituiset	27	28	30	30
Määräaikaiset	208	216	233	230

Aikuisopiston sairauspoissaoloprosentti 2017–2020

	2017	2018	2019	2020
Sairauspoissaoloprosentti	5,7	3,17	1,58	1,20

Sairauspoissaoloprosentti aikuisopistossa on ollut selvästi kaupungin keskiarvoa alemmalla tasolla (Koko kaupungin sairauspoissaoloprosentti vaihteli vuosina 2017–

2020 välillä 4,35–4,72 prosenttia). Myös työhyvinvointia mittaavassa Kunta10-tutkimuksessa aikuisopiston tulokset ovat myös aina olleet varsin hyvät vertailussa kaupungin, oman toimialan ja tulosalueen tuloksiin.

Segregaation estäminen ja kuntalaisten osallistaminen

Segregaation estämiseen ja maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseen liittyy aikuisopiston rooli maahanmuuttajien koulutuksen järjestäjänä. Aikuisopisto on profiloitunut erityisesti maahanmuuttajien suomi toisena kielenä (S2) koulutukseen. Suomi toisena kielenä koulutusta opiskeli lukuvuonna 2019–2020 aikuisopistolla erilaisissa ryhmissä yhteensä 3 297 henkilöä. S2-kursseja on eri tasoille ryhmille, joskin hitaasti eteneville (luku- ja kirjoitustaidottomat) tarkoitettuja kursseja on eniten. Aikuisopisto järjestää koulutusta myös kotivanhempina oleville maahanmuuttajille yhteistyössä varhaiskasvatuksen kanssa. Lisäksi aikuisopisto järjestää aikuisten perusopetusta maahanmuuttajille, joilla on tämän koulutuksen kautta mahdollista saada peruskoulun päättötodistus ja näin pyrkiä edelleen 2. asteen koulutukseen. Koulutus on tarkoitettu 17–30-vuotiaille maahanmuuttajille, joilla ei ole suomalaista peruskoulua vastaavia opintoja. Tähän asti kaikki aikuisopiston järjestämän aikuisten perusopetuksen kautta päättötodistuksen saaneet ovat myös päässeet jatko-opintoihin Tarvetta aikuisten peruskoulutukselle olisi ilmeisesti enemmänkin kuin mitä tällä hetkellä pystytään tarjoamaan. Aikuisopiston yhtenä painopistealueena vuodelle 2020 selvittää mahdollisuuksia ulottaa aikuisten maahanmuuttajien kohdalla myös vanhempiin ikäryhmiin (nyt yläikärajaa 30 vuotta)

Koska digiosaaminen alkaa olla yhä tärkeämpää monien yhteiskunnallisten palvelujen käytössä, niin erilaiset aikuisopiston digiosaamisen kurssit, joilla opetetaan käyttämään erilaisia digilaitteita ja ohjelmistoja liittyvät myös ainakin välillisesti segregaation ehkäisyyn. Aikuisopisto osallistaa myös kuntalaisia tarjoamalla mahdollisuuksia kurssien suunnitteluun ja ideointiin ja pyrkii toteuttamaan esitettyjä toiveita ja ideoita kursseista.

Asiakaspalaute

Aikuispiston kaikki kurssit arvioidaan vähintään kurssin päätyttyä. Joillakin pidemmällä kursseilla tehdään myös väliarviointia. Palaute on ollut hyvää ja palautteiden keskiarvo on ollut yli 4,5 (asteikko 1–5, jossa 1=huonoin, 5=paras). Palautteet analysoidaan aina ja mahdolliset kursseihin liittyvät parannus- ja korjausehdotukset käsitellään aina kurssin opettajan kanssa.

Koronakriisin vaikutukset

Alkukeväästä 2020 puhjennut koronapandemia vaikutti monilla tavoin aikuisopiston toimintaan. Aikuisopiston kurssitoiminta siirtyi valtaosin etäopetukseen 18.3.2020 alkaen. Osa kursseista (noin 30 kurssia) jouduttiin myös perumaan tai keskeyttämään ja näiden kurssien kurssimaksut palautettiin, mikä aiheutti suuren työmäärän. Lähiopetukseen palattiin osin kesäkuussa ja kokonaan syyskauden alusta. Kurssitarjonnassa on nyt moninkertainen määrä etä- ja monimuoto-opetusta verrattuna aiempaan. Etäopiskelun mahdollistava järjestelmällisensä ja laitteita on hankittu talouden sallimissa rajoissa ja opettajia ja opiskelijoita tuetaan etäopettamisessa ja etäopiskelussa. Koronapandemia vaikuttaa edelleen ja muun muassa kurssien maksimiryhmäkokoja on pienennetty ja nyt valmiudet etäopetukseen ovat huomattavasti paremmat.

Organisaatiomuutos

Aikuisopiston tulosityksikkö kuului vuonna 2019 sivistystoimen toimialaan. Vuoden 2020 alusta voimaan tullessa Uusi Vantaa - organisaatiossa aikuisopiston palveluyksikkö kuuluu nyt kaupunkikulttuurin toimialaan ja siellä kirjasto- ja asukaspalvelujen palvelualueeseen. Muutos ei ole vaikuttanut opiston opetustoimintaan mutta hallinnollisesta näkökulmasta opiston toimintaan liittyviä asioita hoidetaan nyt kahdella toimialalla, sillä monet tilastointiin ja rahoitukseen liittyvät viranomaistoimeksiannot tulevat keskitetysti kasvatuksen ja oppimisen toimialalle.

Johtopäätökset:

Tarkastuslautakunta toteaa, että aikuisopisto on nopeasti pystynyt sopeuttamaan ja muuttamaan toimintatapojaan ja toimimaan kohtuullisen hyvin myös koronapandemian aiheuttamissa poikkeusoloissa. Jatkossa opistolla on entistä paremmat valmiudet etäopetukseen ja kurssitarjonnassa onkin nyt selvästi enemmän etä- ja monimuotokursseja. Tuloksellisuuden osatekijöistä hyvin alhainen sairauspoissaoloprosentti ja Kunta10-tutkimuksen tulokset antavat positiivista signaalia henkilöstön hyvinvoinnin osalta. Toiminnan laadun osalta positiivisena voidaan nähdä opiston saama hyvä asiakaspalaute.

Aikuisopiston roolia maahanmuuttajien suomen kielen taidon edistäjänä ja perustutkinnon suorittamisen mahdollistajana tarkastuslautakunta pitää tärkeänä maahanmuuttajien kotouttamisessa.

Suosituks:

Tarkastuslautakunta suosittelee, että aikuisopisto edelleenkin kehittää mahdollisuuksia, joilla kursseja voidaan suorittaa entistä monipuolisemmin ja pyrkii löytämään keinoja, joilla perusopetusta voitaisiin tarjota yhä laajemmin myös yli 30-vuotiaille maahanmuuttajille.

4 KAUPUNKIYMPÄRISTÖ

4.1 Kadut ja puistot palvelualue, pysäköinninvalvonta

Pysäköinninvalvonta on osa luvat ja valvonta- yksikköä, joka kuuluu kaupunkiympäristön toimialaan ja siellä kadut ja puistot palvelualueeseen. Yksikköön kuuluu myös lupapalvelut, joiden tehtävä on erilaisten julkiseen kaupunkitilaan kohdistuvien lupahakemusten käsittely ja muun muassa kotihoidon pysäköintitunnusten myöntäminen. Oikeudesta määrätä pysäköintivirhemaksu säädetään laissa pysäköinninvalvonnasta

(727/2011). Pysäköintiin liittyviä säädöksiä, joiden noudattamista pysäköinninvalvonnassa valvotaan, on tieliikennelaissa (729/2018), maastoliikennelaissa (1710/1995) ja pelastuslaissa (379/2011). Pysäköintivirhemaksu on Vantaalla 60 euroa, tämä on säädetty sisäasianministeriön asetuksessa (221/2017).

Toiminnan tavoitteista

Pysäköinninvalvonnalla ja valvonnan keinona käytettävällä pysäköintivirhemaksulla on ohjaava tehtävä. Näin turvataan pysäköintimahdollisuus mahdollisimman monelle takaamalla pysäköinnin vaihtuvuus. Samalla pysäköinninvalvonnalla edistetään myös liikenneturvallisuutta esimerkiksi siirättämällä pois liikenneturvallisuutta vaarantaviin paikkoihin (esimerkiksi suojatien päälle) tai siirtokehotuksesta huolimatta alueelle jätetyt ajoneuvot pois.

Talous

Oheisessa taulukossa pysäköinninvalvonnan yksikön talousarvio ja tilinpäätöslukuja vuodelta 2020.

	Talousarvio 2020	Tilinpäätös2020
Toimintatuotot	2 296 000	1 871 661
Toimintakulut	971 442	707 863
Tulos	1 324 558	1 163 798

Pysäköinninvalvonnan taloudellinen tulos jäi hieman talousarvioissa arvioidusta. Koronan aiheuttama poikkeustila hiljensi myös liikennettä ja vaikutti osaltaan yksikön tuottoihin vähentävästi. Kuluissa saatiin jonkin verran kompensoivia säästöjä.

Seuraaviin taulukoihin on koottu pysäköinninvalvonnan toimintaan liittyviä tunnuslukuja vuosilta 2017–2020.

Virhemaksut ja oikaisuvaatimukset

	2017	2018	2019	2020
Pysäköintivirhemaksuja (kappaletta)	52 245	38 228	34 176	34 368
Pysäköintivirhemaksuista tehdyt oikaisuvaatimukset	4 074	2 647	2 384	2 460

Virhemaksujen kappalemäärät ovat vuoden 2017 jälkeen tasoittuneet. Myös oikaisuvaatimusten määrät ovat kolmena viimeisenä vuotena asettuneet alle 3 000 oikaisuvaatimukseen/vuosi.

Oikaisuvaatimuksista annettujen päätösten jakauma

	2017	2018	2019	2020
Hylättyjä	3 244	1 897	1 746	1 770
Huomautukseksi muutettuja	454	401	305	308
Hyväksyttyjä	309	225	207	281
Virheellisiä päätöksiä	29	62	34	48
Tutkimattajättämisspäätöksiä	37	49	57	26

Oikaisuvaatimuksista annettujen päätösten määrät eri kategorioissa ovat pysyneet melko lähellä toisiaan 2018–2020. Vuonna 2017 hylättyjä ja hyväksyttyjä oikaisuvaatimuksia oli muita vuosia enemmän, mutta tuolloin myös virhemaksuja annettiin selvästi enemmän.

Ajoneuvosiirrot ja niistä tehdyt oikaisuvaatimukset

	2017	2018	2019	2020
Varastosiiroja	1 019	926	840	926
Lähisiirtoja	124	123	283	228
Siirroista tehdyt oikaisuvaatimukset	96	68	75	63

Ajoneuvon siirroissa on kyse ajoneuvoista, jotka on pysäköity alueelle, jossa on liikennemerkillä osoitettu siirtokehotus kadun kunnossapitotyön vuoksi (esimerkiksi lumen auraus tai hiekan poisto) tai ajoneuvoista, jotka on pysäköity liikenneturvallisuutta vaarantavasti. Lähisiirrossa ajoneuvo siirretään lähelle pysäköintipaikkaansa. Jos lähisiirto esimerkiksi muun liikenteen tai tilan puutteen vuoksi ei ole mahdollista, tehdään varastosiiro ajoneuvojen siirtokeskukseen. Ajoneuvon omistaja on velvollinen korvaamaan siirrosta ja ajoneuvon varastoinnista aiheutuneet kustannukset.

Henkilöstöasioita

Pysäköinninvalvonnassa on varsinaisia pysäköinnintarkastajia yhdeksän ja lisäksi heidän esimiehenään toimiva valvontaesimies ja päällikkönä kunnallinen pysäköinninvalvoja. Avoinna on tällä hetkellä kolme pysäköinnintarkastajan vakanssia. Vakanssien täyttämistä on lykätty muun muassa koronan takia ja uuden tieliikennelain pysäköinninvalvontaan tuomien muutosten takia. Yksityisten taloyhtiöiden pihat eivät 1.6.2020 jälkeen ole kuuluneet pysäköinninvalvonnasta annetun lain piiriin. Yksityisalueiden pysäköinninvalvonta on näin vähentynyt.

Sairauspoissaoloprosentti on pysäköinninvalvonnassa ollut korkealla tasolla. Sairauspoissaloprosentti kytkeytyy työhyvinvointiin ja henkilöstön tyytyväisyyteen, joissa on pysäköinninvalvonnassa parannettavaa. Työstä on ollut negatiivinen mielikuva ja itse työtehtävissä on koettu usein uhka- ja jopa väkivaltatilanteita. Hyvinvoinnin ja työturvallisuuden parantamiseksi tehdään koko ajan toimenpiteitä ja yritetään vähentää työhön liittyviä negatiivisia mielikuvia. Samalla pysäköinninvalvonnassa yritetään luoda positiivista ilmapiiriä ja hyvästä asiakastyöskentelystä palkitaan.

Toiminnasta yleisesti

Uusi tieliikennelaki, kotihoidon pysäköintitunnus

Uusi tieliikennelaki 729/2018 tuli voimaan 1.6.2020. Uuteen lakiin tuli myös säännös kotihoidon pysäköintitunnuksesta. Taustalla tässä oli, että ajoneuvojen pysäköinti aiheuttaa kotihoidon työntekijöille ja vastaaville työntekijäryhmille merkittäviä ongelmia kunnissa. Uusi laki antaa kotihoidon pysäköintitunnuksen haltijalle mahdollisuuden poiketa pysäköinnin rajoituksista. Kotihoidon pysäköintitunnuksen haltijan pysäköinti-mahdollisuuksia helpotetaan samalla tavalla kuin vammaispysäköintiä on helpotettu. Tunnuksen haltija voi muun muassa pysäköidä liikennemerkillä ositetusta rajoituksesta huolimatta maksulliselle pysäköintipaikalle maksua suorittamatta tai rajoitusta pidemmäksi aikaa alueelle, jossa pysäköinnin enimmäisaikaa on rajoitettu. Pysäköintitunnuksen käyttö rajautuu kunnan hallinnassa olevaan katutilaan. Vantaalla otettiin katualueilla 1.6. 2020 käyttöön lupakäytäntö, jossa myönnetään tieliikennelain mahdollistama erityinen pysäköintioikeus kotihoidon työntekijöille tai kotihoidon palveluja tarjoavalle yritykselle, yhdistykselle tai julkisyhteisölle kotipalvelun ja kotisairaanhoidon toteuttamista varten. Pysäköintitunnukset myöntää katuvalvontapäällikkö. Pää-tökselle laadittiin soveltamisohje, joka hyväksyttiin teknisessä lautakunnassa 13.1.2021. Ohjeen laadinnassa olivat mukana lupapalvelujen lisäksi myös sosiaali- ja terveystoimen toimiala sekä liikennesuunnittelu.

Laintulkinnat pysäköintitilanteissa

Etenkin maastopysäköintiin liittyen on tilanteita, joissa pysäköinnin pysäköinninvalvo-jilla on ollut erilaisia tulkintoja pysäköinnin oikeellisuudesta. Lähinnä erilaisia tulkin-

toja on ollut siitä, mistä maasto alkaa ja milloin täten ajoneuvon pysäköintiin sovelletaan maastopysäköintiin liittyviä säännöksiä. Lakien tulkinnasta eri pysäköintitilanteissa on järjestetty ja järjestetään jatkossakin koulutusta pysäköinninvalvonnalle. Oleellista on, että pysäköinninvalvonnan kaikilla pysäköinnintarkastajilla olisi yhteinen näkemys lain tulkinnasta tulkinnanvaraisissa pysäköintitilanteissa, jotta kaikkia asiakkaita kohdellaan samalla tavalla.

Asiakaspalvelu ja palautteet

Vantaa-info on pysäköinninvalvonnan ensisijainen asiakaspalvelukanava kaupunkilaisten suuntaan. Asiakaspalvelun ja pysäköinninvalvonnan välinen yhteistyö pyritään pitämään tiiviinä. Esitettyihin kysymyksiin pyritään vastaamaan mahdollisimman pian. Vastausajat riippuvat aiheen laajuudesta monimutkaisuudesta. Lisäksi verkkosivuilla on chatbotti, joka osaa vastata yleisimpiin kysymyksiin.

Pysäköinninvalvonta herättää helposti negatiivisia tunteita. Kaupungille jätetyt pysäköinninvalvontaa koskevat palautteet ovatkin usein negatiivisia, vaikka myöskin positiivista palautetta saadaan. Toimintaan liittyvä negatiivisuus on suuri ongelma ja heijastuu myös työhyvinvointiin.

Uhkatilanteet

Pysäköinninvalvojat kohtaavat hyvin usein erilaisia uhkatilanteita työssään. Uhka on useimmiten sanallista, mutta myös fyysistäkin uhkaa on koettu. Uhkatilanteiden tunnistamiseksi ja niiden purkamiseen on järjestetty koulutusta. Lisäksi tarkastajille voidaan hankkia kaasusumutteita, mutta niiden hallussapito edellyttää aina käyttäjältä poliisin myöntämää hankintalupaa ja koulutusta sumutteen käyttöön. Tarkastajille on hankittu myös haalarikamerajärjestelmä, mutta sen käyttöönotto on viivästynyt teknisten ongelmien vuoksi. Sumutteiden ja haalarikameroiden käyttö on vapaaehtoista ja sovitaan työntekijän kanssa henkilökohtaisesti.

Koronakriisi

Koronakriisin aikana pysäköinninvalvonnan toiminnassa on noudatettu kaupungin ja häiriötilannejohtoryhmän ohjeita ja määräyksiä. Henkilöstö on saanut halutessaan suojavaarusteita ja tarpeettomien asiakaskontaktien välttämistä on suositeltu. Koronakriisillä on ollut vaikutuksia myös yksikön talouteen ja näitä vaikutuksia tuotiin esille yksikön talouden esittelyn yhteydessä.

Johtopäätökset:

Pysäköinninvalvonnan tarkoituksena on taata kaikille sujuva, annettujen pysäköintiaikojen puitteissa vaihtuva pysäköintimahdollisuus ja osaltaan pysäköinninvalvonalla myös ylläpidetään liikenneturvallisuutta. Vantaalla pysäköintivirhemaksujen kappalemäärät ovat asettuneet viime vuosina reilun 30 000 kappaleen tienoille. Maksuista tehtyjen oikaisuvaatimusten määrät ovat olleet noin hieman alle 3 000 kappaletta vuosittain.

Pysäköinninvalvonnassa tulee joskus tilanteita, joissa pysäköinnintarkastajasta riippuen on pysäköinnin oikeellisuutta saatettu tulkita eri tavoin, näitä tilanteita on erityisesti maastopysäköintiin liittyen. Pysäköinnintarkastajille järjestetään jatkuvaa koulutusta pysäköintiä säätelevistä laeista ja niiden tulkinnasta.

Tarkastuslautakunta toteaa pysäköinninvalvonnan omalta osaltaan tukevan liikenteen sujuvuutta ja turvallisuutta. Pysäköintiin liittyvänä asiana tarkastuslautakunta pitää tärkeänä kotihoidon pysäköintitunnusten käyttöönottoa. Tunnusten avulla saadaan lakisääteisiä palveluja kuntalaisille toimittavien työntekijöiden pysäköintiongelmia ratkaistua ja palvelujen toimittamista sujuvoitettua. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että nyt kun tunnuksen soveltamisohje on hyväksytty, kotihoidonpysäköintitunnuksiin liittyvät hakemukset käsitellään mahdollisimman nopeasti.

Pysäköinninvalvonta herättää usein negatiivisia mielikuvia. Pysäköinninvalvonnasta saadaankin usein negatiivista palautetta, joskin positiivista palautettakin saadaan. Pysäköinninvalvojat joutuvat työssään kohtamaan usein erilaisia, myös fyysisiäkin, uhkatilanteita. Edellä esitetyt mielikuvat ja uhkatilanteet vaikuttavat negatiivisesti py-

säköinninvalvojien työhyvinvointiin ja ovat osasyynä korkeahkolle sairauspoissaoloprosentille. Pysäköinninvalvonnassa yritetään luoda positiivista ilmapiiriä ja hyvästä asiakaspalvelusta palkitaan. Uhkatilanteiden käsittelemiseksi on järjestetty pysäköinninvalvojille koulutusta ja pysäköinninvalvojille on hankittu turvavarusteita, joita työntekijä voi halutessaan ottaa käyttöön.

Tarkastuslautakunta on huolissaan pysäköinninvalvojien työturvallisuudesta ja samalla sen heijastumisesta pysäköinninvalvojien työhyvinvointiin ja sairauspoissaoloihin negatiivisella tavalla. Lautakunta pitää hyvänä, että pysäköinninvalvonta korostaa positiivista työtettä ja toivoo, että myös koko kaupunkitasolla kiinnitetään entistä enemmän huomiota pysäköinninvalvonnan työturvallisuuden parantamiseen.

Suositukset:

Maastopysäköintiin liittyvien käytäntöjen helpottamiseksi lautakunta suosittelee selvittäväksi mahdollisuutta kartoittaa Vantaan alueet, joilla sovelletaan maastopysäköintiin liittyviä säännöksiä ja piirtää kartta, johon kyseiset alueet merkitään. Pysäköinninvalvonnalla olisi näin entistä parempi mahdollisuus yhtenäistää maastopysäköintiin liittyviä käytäntöjä näiden alueiden pysäköintiä valvoessaan. Samoin suositellaan varmistettavan, että eri pysäköintitilanteissa pysäköinnintarkastajilla on yhtenäinen tulkinta pysäköinnin oikeellisuudesta, jotta asiakkaat tulevat kohdelluksi samalla tavalla.

5 SIDONNAISUUSILMOITUKSET

5.1 Kuntalain 84 pykälän mukaiset sidonnaisuusilmoitukset

Kunnan luottamushenkilön ja viranhaltijan sidonnaisuuksista ilmoittamista koskee kuntalain 84 §, joka on seuraavan sisältöinen: Tämän pykälän 2. momentissa tarkoi-

tetun kunnan luottamushenkilön ja viranhaltijan on tehtävä sidonnaisuusilmoitus johdotehtävistään sekä luottamustoimistaan elinkeinotoimintaa harjoittavissa yrityksissä ja muissa yhteisöissä, merkittävästä varallisuudestaan sekä muistakin sidonnaisuuksista, joilla voi olla merkitystä luottamus- ja virkatehtävien hoitamisessa.

Velvollisuus ilmoittaa sidonnaisuuksista koskee kunnanhallituksen ja maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999) tarkoitettuja tehtäviä hoitavan toimielimen jäseniä, valtuuston ja lautakunnan kunnanhallituksen ja lautakunnan esittelijää. Ilmoitus on tehtävä kahden kuukauden kuluessa siitä, kun henkilö on tehtävänsä valittu. Henkilön on myös ilmoitettava viivytyksettä sidonnaisuuksissa tapahtuneet muutokset.

Suomen Kuntaliitto on vuonna 2016 ja 2017 antanut ohjeistuksen sidonnaisuusilmoituksista ja -rekisteristä. Viimeisin ohjeistus löytyy internetissä osoitteesta

http://shop.kunnat.net/product_details.php?p=3437

Valtuusto on 12.6.2017 valinnut valtuuston puheenjohtajat sekä kaupunginhallituksen ja lautakuntien jäsenet. Valintoja on täydennetty tarvittaessa.

5.2 Vapaaehtoiset sidonnaisuusilmoitukset

Jos kunnassa halutaan kerätä laissa säädettyä laajemmin sidonnaisuusilmoituksia, tulee ilmoitusten käsittelyn kunnassa perustua luottamushenkilön tai viranhaltijan suostumukseen. Myös ilmoituksen sisällön laajentaminen laissa säädetystä poikkeavasti tulee perustua suostumukseen. Vapaaehtoisen rekisterin vieminen internetiin ei ole mahdollista ilman rekisteröidyn suostumusta. Eli kunta ei voi yksipuolisesti velvoittaa henkilöitä tekemään laissa säädettyä laajemmin sidonnaisuusilmoitusta. Vapaaehtoisen sidonnaisuusilmoituksen kerääminen kuuluu valtuuston toimialaan, koska tarkastuslautakunnan tehtävät rajoittuvat lakisääteisiin ilmoituksiin ja perustuvat lakiin. Vapaaehtoisesta ilmoittamisesta on syytä ottaa määräykset hallintosääntöön. Vapaaehtoisistakin ilmoituksista muodostuu henkilörekisteri, jota koskee tietosuoja-asetuksessa ja tietosuojalaissa säädetyt velvoitteet.

Vapaaehtoinen rekisteri on kuntalain 84 §:n rekisteristä **erillinen henkilörekisteri**.

Vaikka tiedot ilmoitetaan kunnalle ja sen internetsivuilla vapaaehtoisesti, kyseessä on viranomaisen eli kunnan rekisteri. Kunta on vastuussa tämänkin rekisterin sisällöstä. Kunta toimii toisin sanoen myös vapaaehtoisen rekisterin rekisterinpitäjänä ja rekisterin tietosisältö perustuu aina kunnan tietosuoja-asetuksen mukaiseen suunnitelmaan

ja käyttötarkoituksen määrittelyyn. Ilmoittaja itse ei voi päättää, mitä tietoja rekisteriin viedään.

Suosituks:

Mikäli Vantaa päättää jatkaa vapaaehtoisen ilmoittamisen käyttöä, tulee siihen liittyvästä menettelystä, ilmoitettavista sidonnaisuuksista ja rekisterinpitäjästä ottaa määräykset hallintosääntöön. Vapaaehtoisten sidonnaisuusilmoitusten kerääminen kuuluu valtuuston toimialaan eivätkä ole lakisääteisiin ilmoituksiin perustuvia.

Tarkastuslautakunta valvoo kuntalain 84 §:ssä tarkoitetun sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja huolehtii sidonnaisuusrekisterin julkisten tietojen julkaisemisesta kunnan verkkosivuilla.

6 SISÄISEN VALVONNAN JA RISKIENHALLINNAN RAPORTOINNIN KEHITTYMINEN KUNTAKENTÄLLÄ – KUNTALAIN OSITTAISUUDISTUKSEN VAIKUTUKSET

Vuonna 2012 kuntalakiin tuli osittaisuudistus, jossa kuntalain taloussäännöksiä uudistettiin. Kuntien tehtäväkentän ja konsernirakenteiden muutokset sekä kuntien velvollisuus pitää talous tasapainossa olivat syitä kuntalain osittaisuudistuksen taustalla. Uudistus koski osaltaan kuntien sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämistä ja raportointia, koska hallituksen esityksen (HE 24/2012) mukaan ennen kuntalain osittaisuudistusta sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisessä ja raportoinnissa oli puutteita. Esimerkiksi vain harvan kunnan selonteko perustui järjestelmälliseen toimintatavan kuvaukseen ja arviointikehikkoon sekä sisäisen valvonnan arviointikriteerejä ei pääsääntöisesti ollut esitetty. Myöskään riskienhallinnan järjestämistä ei ollut kuvattu, eivätkä riskien kartoitukset pääsääntöisesti olleet kattavia ja ajan tasalla. Kuntalain osittaisuudistuksella haluttiin kehittää kuntien sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämistä ja raportointia, koska sisäinen valvonta ja riskienhallinta auttavat kuntien tavoitteiden saavuttamisessa. Kyseinen uudistus tuli kunnille sovellettavaksi vuonna 2014.

Tilintarkastuksen ja arvioinnin maisteriohjelman opiskelija Aino Jalli tutki pro gradu -tutkimuksessaan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan raportoinnin kehittymistä kuntakentällä. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, miten raportointi on muuttunut vuosien 2012–2019 aikana ja miten kuntalain osittaisuudistus on vaikuttanut raportointiin. Uudistuneessa kuntalaissa (410/2015) 115 §:ssä säädetään, että kunnan tulee raportoida toimintakertomuksessaan tiedot sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä. Tutkimuksen tavoitteena oli myös löytää kehityskohteita ja -ehdotuksia sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan raportointiin. Tutkimustuloksia tarkasteltiin tilivelvollisuussuhteiden näkökulmasta eli miten raportointiformaatio näyttäytyy kuntalaisille, valtuutetuille ja viranhaltijoille, koska tutkimus keskittyy tilivelvollisuus ilmiön ympärille.

Tutkimus tehtiin kvalitatiivisena tapaustutkimuksena, johon valittiin Vantaan kaupungin lisäksi viisi kuntaa ja kaksi kuntayhtymää, joiden toimintakertomuksista, arviointikertomuksista sekä muista hyvään valvontaan liittyvistä dokumenteista ja ohjeista muodostui tutkimuksen aineisto. Aineistoa analysoitiin teorialähtöisellä sisällönanalyysillä, joka pohjautui yleisohjeeseen kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta. Keskeinen tutkimuksen anti Vantaan kaupungille on raportoinnin kehittäminen. Koska tutkimuskohde oli raportointi pidemmällä ajanjaksolla ja tutkimuksen kohdejoukko koostui useista kunnista ja kuntayhtymistä, tutkimusaineistosta pystyi hyvin havaitsemaan, onko jollain kunnalla tai kuntayhtymällä paremmat käytännöt raportoida kuin toisella. Siten Vantaa sekä muut kunnat ja kuntayhtymät voivat ottaa mallia parhaista raportointikäytännöistä ja saada raportointitietojaan vertailukelpoisemmiksi.

Tutkimuksen tulosten ydin koostuu kahdesta raportoinnin muutosvaiheesta, jotka tapahtuivat vuosien 2013–2015 välillä sekä vuosien 2017–2019 välillä. Merkittävimmät muutokset liittyivät raportoinnin esittämistapaan ja sisältöön. Esimerkiksi vuosien 2013–2015 välillä selontekojen otsikoinnit muuttuivat vastaamaan sisäisellä valvonalla varmistettavia organisaatioiden tavoitteita. Otsikot koskivat kuntien toiminnan laillisuutta, kuntien omaisuuden turvaamista, kuntien talouden ja toiminnan raportoinnin ajantasaisuutta ja riittävyttä sekä kuntien toiminnan tuloksellisuutta. Vuosien 2017–2019 välillä raportointiformaatio lisääntyi etenkin riskienhallinnan osalta, mutta myös sisäisen valvonnan informaatio vahvistui. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan

raportointi on muuttunut kuntalain osittaisuudistuksen jälkeen, mutta muutokset eivät olleet kovin radikaaleja.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että kuntalain osittaisuudistus on vaikuttanut yleisohjeeseen ja sitä kautta kuntien ja kuntayhtymien raportointiin. Yleisohje on uudistunut vuosina 2009, 2013, 2017 ja 2019, joten vuoden 2013 yleisohjeen uudistus on vaikuttanut vuosien 2013–2015 raportoinnin muutoksiin ja vuosien 2017 ja 2019 yleisohjeiden uudistukset ovat vaikuttaneet vuosien 2017–2019 raportoinnin muutoksiin. Voidaan myös todeta, että ne kuntien ja kuntayhtymien johtavat viranhaltijat ja hallitukset, jotka noudattivat yleisohjetta täsmällisesti, täyttivät tilivelvollisuudesta kumpuavan raportoimisvastuunsa. Tällöin kyseisten kuntien ja kuntayhtymien valtuutetut ja kuntalaiset ovat saaneet laajemmin ja läpinäkyvämmiin informaatiota sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja johtopäätöksistä.

Arviointia:

Raportoinnin kehityskohteiksi voidaan todeta informaation raportointimuoto ja sisältö. Informaation raportointimuodon kehityskohteita ovat etenkin tilinpäätöksen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan selonteon otsikot ja informaation jäsentely selontekoon. Informaation sisällön kehityskohteena voidaan pitää sitä, että otsikon alla raportoitaisiin aiheeseen liittyvä informaatio olennaisesti, riittävän konkreettisesti ja kyseisen kunnan tai kuntayhtymän erityispiirteet huomioiden.

Kohteita voidaan kehittää soveltamalla yleisohjetta sekä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan COSO-malleja yhdessä. Informaation raportointimuodossa otsikot tulisi esittää sisäiseen valvontaan ja riskienhallintaan liittyvien termien alla, jotka käyvät ilmi yleisohjeesta sekä sisäisen valvonnan COSO-IC-mallista ja riskienhallinnan COSO-ERM-mallista. Otsikot voivat olla esimerkiksi sisäisen valvonnan COSO-IC-mallin mukaiset, kuten valvontaympäristö, riskienhallinta, valvontatoimenpiteet, tiedotus ja seuranta. Lisäksi otsikoihin tulisi lisätä taloussuunnittelukauden kehittämistoimenpiteet ja järjestämisen johtopäätökset. Otsikoissa tulisi huomioida riskienhallinta omana kokonaisuutenaan. Informaation jäsentely selontekoon voidaan tehdä johdonmukaisesti si-

ten, että ensin raportoidaan joko yhdessä tai erikseen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämistä ohjaavista ohjeista ja vastuista. Sitten raportoidaan, miten valvonta järjestetään ja miten siitä tiedotetaan organisaatiossa. Sen jälkeen raportoidaan valvonnan puutteista ja korjauksista. Lopuksi raportoidaan pitkän tähtäimen kehittämistoimenpiteet sekä johtopäätökset, jotka koostuvat selonteossa kerrotuista asioista.

Informaation sisältö on helpompi ilmaista, kun selonteon runko kertoo jo sen, mistä asioista tulisi raportoida ja missä järjestyksessä. Kun raportoinnissa hyödynnetään täsmällisemmin yleisohjetta ja COSO-malleja, voidaan varmistua kaikkien oleellisten asioiden raportoinnista. Lisäksi riskienhallinnan alla esitettävä riskikartoitus voitaisiin esittää kuviona, jolloin lukija saa laajemman kuvan riskienhallinnan tilasta kuin pelkän tekstin perusteella. Sisällön tulisi liittyä kyseiseen kuntaan tai kuntayhtymään konkreettisin tiedoin kerrottuna. Lisäksi informaation tulisi liittyä pääsääntöisesti kyseisen vuoden asioihin, mutta edellisten vuosien kehitysehdotusten toteutumisia tulisi arvioida ja tulevat kehitysehdotukset tulisi kohdistaa seuraavalle taloussuunnittelukaudelle. Kun informaatio kerrotaan avoimesti lain edellyttämällä tavalla, se lisää läpinäkyvyyttä sekä kuntalaisiin että valtuutettuihin päin.

7 VANTTI OY

Tavoitteena oli arvioida Vantaan kaupunginvaltuuston Vantaan Tilapalvelut Vantti Oy:lle (jatkossa Vantti) asettamien tavoitteiden toteutumista sekä yhtiöjärjestyksen yhtiölle asettaman tarkoituksen toteutumista sekä saada esittely yhtiön toiminnasta.

Vantti on Vantaan kaupungin omistama, voittoa tavoittelematon in house -yhtiö, joka tuottaa kaupungin toimialoille ateria-, puhtaus-, kiinteistö- sekä aula- ja turvapalveluja. Kaupunginvaltuusto on asettanut yhtiölle toiminnan tehostumiseen, asiakastyytyväisyyteen, toiminnan laatuun, henkilöstötyytyväisyyteen ja sairauspoissaoloihin liittyviä tavoitteita. Seuraavassa taulukossa esitetään tavoitetaso vuodelle 2020 sekä toteumat vuosilta 2018–2020.

Toteuma 2020	Tavoite 2020	Toteuma 2019	Toteuma 2018
Toiminnan tehostuminen vähintään %			

-0,2	1,75	4,1	2,4
Asiakastyytyväisyys			
3,2	3,95	3,2	3,2
Toiminnan laatu (toimipistekohtaiset laatukierrokset)			
4,7	4,80	4,8	4,8
Henkilöstötyytyväisyys			
4,00	3,75	3,4	3,4
Sairauspoissaolot %			
5,90	6,70	6,00	6,90

Yhtiön sitovista tavoitteista henkilöstöön liittyvät tyytyväisyys ja sairauspoissaolot toteutuivat. Asiakkaiden tyytyväisyys ei ole kohentunut tavoitellulla tavalla. Tuleville vuosille tavoitteisiin esitetään muutoksia. Toiminnan laatu ja asiakastyytyväisyys nivoutetaan yhdeksi tunnusluvuksi. Uutena tulee ympäristövastuuseen liittyvä tavoite biojätteen määrän vähentämisestä. Yhtiölle myönnettiin Ekokompassi-sertifikaatti vuonna 2019. Se luo rakenteet ja suunnan ympäristöohjelmalle. Painopisteinä ovat päästöjen, jätteiden ja ylikulutuksen vähentäminen.

Ateriapalveluiden liikevaihto oli 20,5 miljoonaa euroa vuonna 2020 ja henkilöstön määrä 364. Kiinteistöpalveluissa on 222 henkilöä ja liikevaihto 14,2 miljoonaa euroa. Puhtauspalveluiden palveluksessa on 394 henkilöä ja liikevaihto oli 14,4 miljoonaa euroa. Valtaosa henkilöstöstä (noin 93 prosenttia) on vakinaisia työntekijöitä.

Taloudelliset tunnusluvut

	2020	2019	2018	2017
Liikevaihto (euroa)	49 113 724	49 122 998	47 965 434	46 888 050
Liikevoitto (euroa)	767 130	1 163 399	377 974	170 987
Liikevoitto % liikevaihdosta	1,6	2,4	0,8	0,4
Oman pääoman tuotto (%)	26,8	56,6	28,2	17,4
Omavaraisuusaste (%)	22,7	18,9	12,4	9,8

Yhtiön toimintaan kohdistuvia riskejä

Kaupungilla on käynnissä keittiöverkkoselvityksen perusteella käynnistetty toimintamallien pilotointi. Elokuussa 2020 käynnistyneessä pilotoinnissa tutkitaan kolmea eri

toimintamallia, joista yhdessä ateriat valmistetaan ja kuljetetaan ulkopuolisten ateriapalvelutuottajien toimesta kohteisiin, toisessa käytetään vain ulkopuolista palveluntuottajaa ja kolmannessa Vantti keskittää tuotantoaan suurempaan keittiöön ja hoitaa toimitukset ja toiminnan kohteissa. Pilotoinnin perusteella tehtävillä päätöksillä tulee olemaan suuria vaikutuksia Vantin tuotantoratkaisuihin.

Nykyisessäkin tilanteessa uudet ja remontoituvat keittiöt on mitoitettu pääsääntöisesti pienemmille tuotantomäärille kuin vanhat keittiöt. Keittiöiden laskennallisista tuotantomääristä ja tuotantotavoista (Cook&Serve tai Cook&Chill) ei päättä palveluntuottaja, vaan kaupungin tilakeskus.

Tulevalla sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistavan muutoksella on suuri merkitys Vantille. Vantti ei tule olemaan hyvinvointialueen sidosyksikkö, eikä sidosyöksikönsääntely siten voi tulla sovellettavaksi Vantin ja hyvinvointialueen välisissä toimituksissa. Tulevaisuudessa Vantti ei voi tarjota palvelujaan sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen asiakkaille, koska myynti muodostuisi ulkoiseksi myynniksi, joka vaarantaisi Vantin in house -aseman. Vantin liikevaihdosta noin 18 prosenttia liittyy tällä hetkellä sosiaali- ja terveystoimeen.

Kilpailukyky ja asiakastyytyväisyys

Vantin hinnoittelu ei ole kilpailukykyistä. Vantin henkilöstökulujen suunnitelmallinen johtaminen on tärkeää, koska henkilöstökulut ovat hieman korkeammat kuin yksityisillä kilpailijoilla. Tavoitteena on ylläpitää laatutasoa ja tehokkuutta kouluttamalla henkilökuntaa sekä perehdyttämällä uudet työntekijät hyvin.

Vantti ei ole pystynyt saavuttamaan tavoitteen mukaista asiakastyytyväisyyttä. Asiakaskokemus on nostettu tulevassa päivitettävässä strategiassa yhdeksi kolmesta painopisteestä.

Covid-19 -pandemian vaikutukset liiketoimintaan

Pandemian toiminnallinen ja taloudellinen riski toteutui. Taloudelliset vaikutukset olivat merkittäviä ja yhtiö joutui sopeuttamaan kulujaan suhteessa alenevaan liikevaihtoon.

Koronaviruspandemia vaikutti merkittävästi yhtiön taloudelliseen tilanteeseen. Palkat muodostavat lähes 63 prosenttia yhtiön kustannuksista, joten palkkakustannusten sopeuttaminen suhteessa liikevaihdon muutoksiin on keino vaikuttaa tulokseen. Vantti käynnisti keväällä yhteistoimintaneuvottelut, jotka johtivat henkilöstön 1–2 viikon mittaisiin lomautuksiin. Lomautuksilla saavutettiin 900 000 euron kustannussäästö ja kassa pystyttiin pitämään positiivisena. Yhtiön liikevoitto oli 767 000 euroa ja liikevaihto 49,1 miljoonaa euroa, mikä oli noin 1,7 miljoonaa euroa budjetoitua vähemmän.

Johtopäätökset:

Talouden ja toiminnan tavoitteista henkilöstöön liittyvät tavoitteet henkilöstötyytyväisyys ja sairauspoissaolot toteutuivat. Jatkossa talouden tavoite toiminnan tehostumisesta korvataan liikevaihtoon sidotulla tulostavoitteella.

Kuluvan vuoden aikana koronaviruspandemia on koetellut yhtiön taloutta. Työvoimavaltaisella alalla kustannusten sopeuttamista haettiin henkilöstön 1–2 viikon mittaisista lomautuksista. Liikevaihto (49,1 miljoonaa euroa) jäi noin 1,7 miljoonaa euroa alle budjetoidun.

Yhtiön tulevaisuudessa on tällä hetkellä nähtävissä monta epävarmuutta aiheuttavaa asiaa. Kaupungilla käynnissä olevan keittiöiden toimintamallien pilotoinnin perusteella tehtävät ratkaisut vaikuttavat voimakkaasti toimintaan. Toinen merkittävä muutos tulee olemaan soteratkaisu, jossa Vantti ei ole hyvinvointialueen sidosyksikkö. Palvelujen tarjoaminen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaille vaarantaisi Vantin in house -aseman. Noin 18 prosenttia yhtiön liikevaihdosta liittyy tällä hetkellä sosiaali- ja terveystoimeen. Yhtiön hinnoittelu ei ole kilpailukykyistä. Henkilöstökulut ovat hie-

man korkeammat kuin yksityisillä kilpailijoilla, joten niiden suunnitelmallinen johtaminen on tärkeää. Hintojen lisäksi haasteita on tuonut asiakastytyvyyden jääminen tavoitellusta.

8 ARVIOINTIKERTOMUSHAVAINTOJEN SEURANTA

Tässä kappaleessa havainnoilla tarkoitetaan sekä suosituksia, kommentteja, tiivistelmää arviointikohteesta tai tilanteesta ja myös myönteisiä arvioita eli kehuja.

Havainnoista käydään vuoropuhelua osapuolten eli arvioijien ja arvioitavien kesken. Lähtökohtana on käsitys arvioinnista, joka ei ole pelkästään tarkastuksen tavoin seurattava ja joka voitaisiin merkitä suoraan toteutuneeksi tai vastaavasti ei toteutuneeksi.

Arviointikertomushavainnoilla voi olla paitsi välitöntä vaikutusta ja konkreettista hyötyä, myös välillisiä vaikutuksia. Kunnan toiminta on usein hidasta ja pitkäjänteistä joutuksen toiminnan ja käsittelyn luonteesta ja tarkoituksesta. Havainto voi toimia muutoksen käynnistäjänä, jonka tulokset näkyvät vasta pitkällä aikavälillä. Arviointiprosessi nähdään usein oppimisen välineenä. Se kehittää argumentointia ja lisää vuorovaikutteisuutta organisaation ja päätöksenteon välillä.

Arviointikertomuksen käsittelyaikataulun avulla on varmistettu, että vuoden 2019 arviointikertomus on voinut vaikuttaa seuraavan talousarvion ja taloussuunnitelman laadintaan.

Vastauksissa toimialat ja lautakunnat ovat antaneet valtuustolle ja muille luottamushenkilöille tietoa toiminnastaan. Tieto on myös kansalaisten luettavissa kaupunginvaltuuston pöytäkirjan liitteenä. Vastausmenettely edistää siten läpinäkyvyyttä ja vuoropuhelua. Tarkastuslautakunta voi todeta, että kaupunginhallituksen hyväksymät ja lautakuntien ja toimialojen antamat vastaukset arviointikertomukseen ovat asialliset. Toimialat ovat suunnanneet kehittämistyötään arviointikertomuksen suositusten suuntaan.

Arviointikertomus vuodelta 2019 valmistui käsiteltäväksi kaupunginvaltuuston seminaariin, jonka pohjalta kaupunginvaltuusto kävi kokouksessaan 18.5.2020 vuoden 2021 budjetin lähetekeskustelun. Kaupunginvaltuusto merkitsi samassa kokouksessaan 18.5.2020 arviointikertomuksen vuodelta 2019 tiedoksi ja lähetti sen kaupunginhallitukselle toimenpiteitä varten. Kaupunginhallitus kokouksessaan 1.6.2020 lähetti valtuuston päätöksen asianomaisille toimialoille toimenpiteitä varten.

Kaupunginhallitus hyväksyi 19.10.2020 kokouksessaan selvityksen vuoden 2019 arviointikertomuksesta aiheutuneista toimenpiteistä ja esitti sen kaupunginhallituksen esityksenä tiedoksi kaupunginvaltuustolle.

Kaupunginhallituksen ja toimialojen vastaukset kaupunginvaltuustolle on kaupunginvaltuuston kokouksen 16.11.2020 § 4 liitteenä.

Seuraavassa käsitellään esimerkkejä toimialojen antamista vastauksista:

Tarkastuslautakunnan suositus suun terveydenhuollon liikelaitokselle:

Tarkastuslautakunta edellyttää, että suun- ja terveydenhuollon liikelaitos ryhtyy mahdollisimman nopeasti kuntalain vaatimiin toimenpiteisiin liikelaitoksen peruspääoman alijäämän kattamiseksi.

Vastaus:

Liikelaitoksen peruspääoman kattamissuunnitelma on laadittu. Vuoden 2020 osalta pandemia tulee merkittävästi lisäämään liikelaitoksen alijäämää. Osana alijäämän kattamista on sovittu merkittäviä hinnankorotuksia painotetun toimenpiteen hintaan vuosittain sekä toimenpiteiden määrän maltillista kasvattamista vastaamaan todellista kustannus ja volyymitasoa. Vuonna 2020 liikelaitos sai kaupungilta 2 miljoonan euron pandemia-avustuksen.

Elinkeinopalveluille **tarkastuslautakunta** suosittelee, että tulosalue etsii keinoja, joilla lukuisissa kehitysprojekteissa saavutetut tulokset ja luodut hyvät käytännöt saataisiin juurrutettua pysyvästi toimintaan.

Vastaus:

Elinkeinopalvelut kertoo vastauksessaan, että tarkoituksena on perustaa yksikön toimintaa tukeva hanketoimisto, jolla tavoitellaan toiminnassa saavutettujen tulosten juurruttamista osaksi kaupungin pysyvää toimintaa.

Tarkastuslautakunta suosittelee 6Aika projektille, että lähdetessä toteuttamaan näin isoja hankkeita varaudutaan toteuttamiseen heti alusta saakka riittävillä resursseilla. Tarkastuslautakunta suosittelee myös kiinnittämään erityishuomiota hankkeen jatkokaudella painopistealueenakin olevaan saavutettujen tulosten tunnistamiseen, hyödyntämiseen ja juurruttamiseen.

Vastaus:

6Aika-hankkeen jatkokaudesta ei ole varmuutta, mutta vertailu muihin suurin kaupunkeihin on silmiä avaavaa ja osoittaa, että Vantaalla voisi olla enemmän hankerahaa, jos olisi resursseja rahan hakemiseen ja hallinnointiin. Kasvupalvelut pyrkii ylläpitämään kaupungin sisäistä keskustelua resurssoinnista, jota palvelualueen laajojen kokonaisuuksien hallinta vaatii.

Tarkastuslautakunta toteaa varikolle, että on suositeltavaa selvittää myös muiden pääkaupunkiseudun varikkojen kanssa, löytyisikö uuden vähäpäästöisen ajoneuvokaluston hankintojen yhteydessä mahdollisuuksia yhteistyöhön (esimerkiksi yhteishankinnat).

Vastaus:

Varikko seuraa tiiviisti ajoneuvokaluston kehitystä ja edistää aktiivisesti vähäpäästöisten ajoneuvojen hankintaa ja käyttöönottoa.

Raskaan kaluston globaaleilta valmistajilta ei toistaiseksi löydy vaihtoehtoisia käytettävää kalustoa tai tarjontaa on hyvin kapea, toisin kuin linja-autojen osalta, mutta lisääntyvän kysynnän uskotaan lisäävän tarjontaa. Syyskuussa 2020 kaupunki on allekirjoittamassa Päästötön työmaa- Kestävien hankintojen green deal-sopimuksen, joka tuo asiaan ryhtiä ja lisää näkyvyyttä.

Tarkastuslautakunta toteaa, että asuntotuotannossa on tärkeä pyrkiä ottamaan huomioon asukkaiden erilaiset asumistarpeet. Asuntotuotannossa pitäisikin aina pyrkiä asuntojen eri hallintamuotojen ja erikokoisten asuntojen mahdollisimman tasaiseen jakaumaan.

Vastaus:

2018 valtuuston hyväksymä Vantaan maa- ja asuntopoliittiset linjaukset on ollut erinomainen lähtökohta toteuttaa kaupungin pitkäjänteistä kehitystä. Näistä linjauksista systemaattisesti kiinnittämien on täysin oleellista jatkossakin, jotta esimerkiksi asuntojen hallintamuotojen tasaisesta jakaumasta voidaan pitää jatkossakin kiinni.

Tavoitteiden osalta **tarkastuslautakunta** kehottaa kiinnittämään huomiota tavoitteiden raportoinnin selkeyteen ja täsmällisyyteen.

Vastaus:

Tavoitteiden raportoinnin selkeyttä ja täsmällisyyttä kehitetään myös jatkossa. Jo tavoitteita ja mittareita valmisteltaessa on syytä myös jatkossa varmistaa, että tavoite, mittari ja siten myös raportointi kohtaavat eli mittari mittaa oikeaa asiaa tavoitteen seurannan kannalta ja raportointi vastaa mittaria.

Tavoitteiden ja tulokorttien valmistelun ja raportoinnin tueksi on otettu käyttöön järjestelmä (Targetor Pro). Strategiatyöväline tukee myös osaltaan tavoitteiden ja mittarien valmistelun yhdenmukaistamista ja se auttaa myös raportoinnin selkeyden ja täsmällisyyden kehittämisessä.

PKS-kaupunkien ja HUSin yhteisessä arvioinnissa terveydenhuollon sähköisten asiointipalveluiden saavutettavuudesta **tarkastuslautakunta** antoi useita suosituksia, jotka koskivat muun muassa palveluiden saavutettavuutta ja neuvonta- ja tukipalveluita sekä selkokieliisyyttä. Sähköisten asiointipalvelujen löydettävyyteen kaupunkien ja HUSin verkkosivuilta tulee kiinnittää huomiota ja perinteisten palvelukanavien käyttö tulee mahdollistaa jatkossakin. Käyttäjien havaitsemiin Apotin ongelmiin on kiinnitettävä erityistä huomiota ja korjattava järjestelmän toiminnan ongelmat.

Vastaus:

Kaupungin tulee huomioida sähköisten palveluiden saatavuus saavutettavuusdirektiivin mukaisesti siten, että kuka tahansa voisi niitä käyttää ja ymmärtää, mitä niissä sanotaan. Kaupungin nettisivu-uudistuksessa saavutettavuuteen ja löydettävyyteen tullessaan kiinnittämään erityistä huomiota.

Apotin Maisan sivustolta löytyy saavutettavuusseloste. Myös Apotin omistajaorganisaatiot pyrkivät takaamaan Maisa-palvelun saavutettavuuden EU:n saavutettavuusdirektiivin ja lain digitaalisten palveluiden tarjoamisesta mukaisesti.

Apottia koskevat palautteet käydään läpi ja analysoidaan ensin Vantaan digitaalisissa palveluissa. Palautteisiin pyritään reagoimaan mahdollisimman ripeästi ja asiakasvastausten selkeyteen panostetaan. Teknistä muutosta edellyttävät havainnot ja ehdotukset käsitellään yhdessä toimittajan kanssa. Toteuttamiskelpoiset ideat päätyvät usein tuotekehitysjonoon.

Perinteisten palvelukanavien, kuten puhelimen tai kirjepostin välityksellä ja kasvokkain tapahtuvien kontaktien mahdollisuutta ylläpidetään terveystalouksissa jatkossakin.

Tikkurilan päiväkodissa kokeillaan kahden johtajan mallia, jonka tavoitteena on luoda suuriin päiväkoteihin vaihtoehtoinen johtamismalli päiväkodinjohtaja – varajohtaja -mallin tilalle. Hallinnollisen työn määrä on suuri, joten on järkevää kokeilla pedagogisen ja asiakkuuksiin liittyvän ja muun johtamisen eriyttämistä.

Vastaus:

Toimialan vastauksessa todettiin, että kahden johtajan mallista saatiin niin hyviä kokemuksia, että toimintamallia voidaan toteuttaa laajemminkin suurissa päiväkodeissa.

Omaishoidon tuesta **tarkastuslautakunta** suositteli asiakaskyselyssä esiin nousseiden asioiden kehittämistä ja näistä erityisesti vammaisten ja pitkäaikaissairaiden lasten lyhytaikaishoidon paikkojen saatavuutta. Omaishoidon tuen tarpeen hyvää ennakointia talousarviovalmistelussa korostettiin myös.

Vastaus:

Toimialan vastauksen mukaan tarpeeseen vastataan lisäämällä omaan toimintaan vammaisten lyhytaikaishoidon paikkoja ja tehostamalla palveluohjausta.

Omaishoidon tuen tarpeen ennakointiin pyritään panostamaan talousarviovalmistelussa, vaikka palvelutarpeen kasvun ennakointi on haastavaa vakavien sairastumisten ja vammautumisten osalta.

9 TARKASTUSLAUTAKUNTA

Tehtävät ja kokoonpano

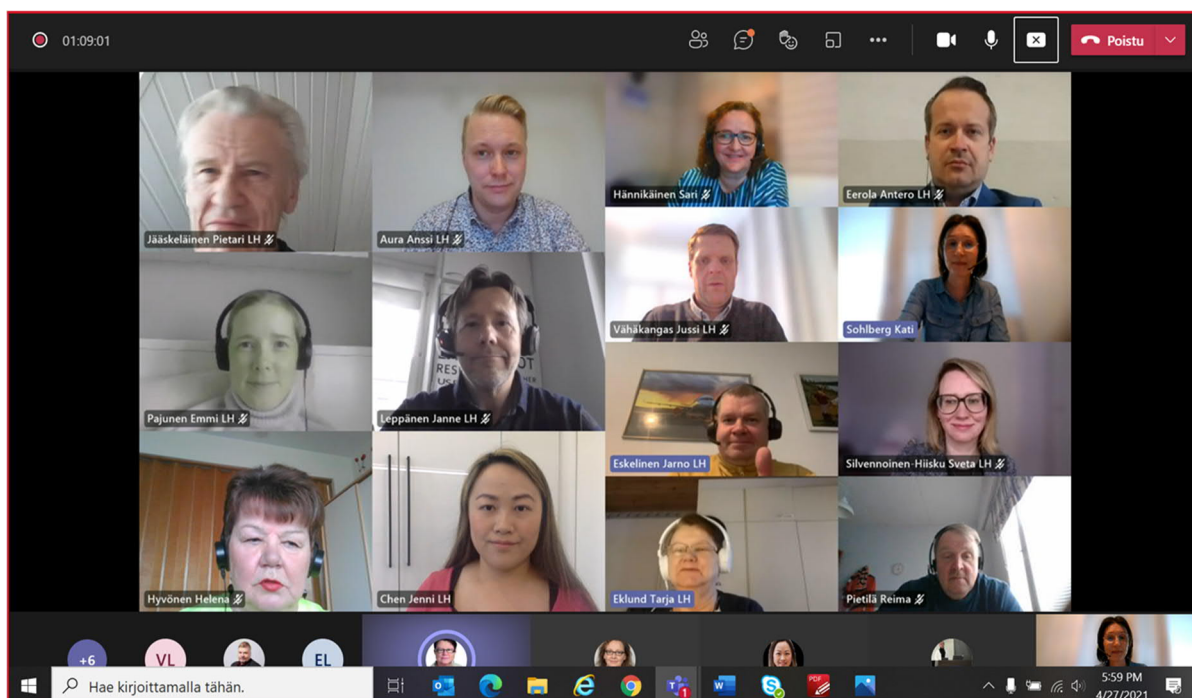
Tarkastuslautakunta on kaupunginvaltuuston alainen lakisääteinen toimielin, jonka tehtävänä on huolehtia Vantaan kaupungin ja kaupunkikonsernin hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämisestä ja kuntalain mukaisen tavoite-, tuloksellisuus- ja taroituksenmukaisuusarvioinnin suorittamisesta. Lautakunta valmistelee kaupunginvaltuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä valvoo kuntalaissa määritellyn sidonnaisuusilmoitusvelvollisuuden täyttymistä.

Kaupunginvaltuusto nimesi 12.6.2017 tarkastuslautakunnan toimikaudeksi 2017–2021. Lautakunnassa on 11 jäsentä ja jokaisella on henkilökohtainen varajäsen.

Tarkastuslautakunnan kokoonpano vuoden 2020 aikana:

Jääskeläinen Pietari, puheenjohtaja	Lundell Kai-Ari
Atiye Minna, varapj. (KV 24.8.2020 saakka)	Anssi Aura (KV 16.11.2020 saakka)
Pajunen Emmi, varapj. (KV 24.8.2020 alkaen)	Linnainmäki Joel (KV 16.11.2020)
Malmberg Piia (KV 16.11.2020 saakka)	
Aura Anssi (KV 16.11.2020 alkaen)	Raja-Aho Maarit
Chen Jenni	Ahokas Siri
Eerola Antero	Jääskeläinen Jari
Eklund Tarja	Letto Pirkko
Eskelinen Jarno	Kiljunen Kimmo
Laakso Päivi	Lindblad-Palo Salla
Leppänen Janne	Åstrand Stefan
Silvennoinen-Hiisku Sveta	Atiye Minna (KV 24.8.2020 alkaen)
Vähäkangas Jussi	Tuomela Tiina

9.1 Tarkastuslautakunnan toiminta

Kuvassa ylhäältä vasemmalta alkaen: Pietari Jääskeläinen, Anssi Aura, Sari Hännikäinen, Antero Eerola, Emmi Pajunen, Janne Leppänen, Jussi Vähäkangas, Kati Sohlberg, Helena Hyvönen, Jenni Chen, Jarno Eskelinen, Sveta Silvennoinen-Hiisku, Tarja Eklund, Reima Pietilä. Kuvasta puuttuu Päivi Laakso.

Arvioinnin suunnittelu ja toteuttaminen

Tarkastuslautakunta hyväksyi arviointisuunnitelmansa 2020 arviointivuodelle kesäkuussa 2020. Tehtävänsä toteuttamiseksi se on kuullut eri tulosalueita ja yksiköjä sekä teemoja toteuttavia virkamiehiä. Tarkoituksena on selvittää sitovien tavoitteiden toteuttaminen sekä koko strategisen ohjauksen toteuttaminen. Samalla se selvittää toiminnan tuloksellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Tarkastuslautakunta perehtyy arviointityössään kaupungin eri toimialojen toimintaan ja palvelutuotantoon hankkimien asiakirjojen avulla, kuulemalla vastuuhenkilöitä sekä käymällä tutustumiskäynneillä toimialoilla sekä haastatteleamalla virkamiehiä. Vuotuinen arviointisuunnitelma on osa valtuustokauden arviointisuunnitelmaa. Valiokuntamallilla toimiva tarkastuslautakunta pystyy jo suunnitteluvaiheessa käymään keskustelua valtuuston ja eri ryhmien kanssa ja turvaamaan siten vuoropuhelun valtuuston ja lautakunnan välillä.

Arviointi on toiminnan ohjausta ja kehittämistä. Vantaalla arviointia hyödynnetään osana taloussuunnittelu-, toiminta- ja strategiaprosessia. Tarkastuslautakunta on strategisen ohjauksen, demokratian sekä tilivelvollisuuden toteutumisen väline.

Rajoittava tekijä arvioinnin suorittamisessa on yleisten tilastojen ja tutkimusten valmistuminen. Arviointikertomus annetaan vuosittain keväällä tilinpäätöksen yhteydessä, jolloin yleisiä tilastotietoja edelliseltä vuodelta ei ole vielä saatavissa. Tähän odotetaan parannusta tilastointijärjestelmän käytettävyyden parantamisessa, kun valtiokonttoriin toimitettavia tietoja voidaan käyttää hyväksi kuntalain 121a pykälän tuloksena.

Tarkastuslautakunnan arviointisuunnitelma on koronaviruksen rajoituksista huolimatta toteutunut suunnitelman mukaisesti. Kokoukset on usein pidetty Teams- tai hybridikokouksina.

Tilintarkastajan työohjelma on toteutunut kalenterivuodelta 2020 annettavaa tilintarkastuskerotmusta varten. Tilintarkastajana on valtuuston päätöksen mukaisesti toiminut konserniyhteisöissä BDO Audiator Oy VAV Yhtymä Oy:tä lukuun ottamatta. Emokaupungin ja VAV Yhtymä Oy:n tilintarkastajana on toiminut KPMG Oy Ab. Päävastuullisena tilintarkastajana on emoyhtiön osalta toiminut JHT, KHT Juha Huuskonen.

Muu toiminta

Vantaan kaupungin tarkastuslautakunta on jatkanut PKS-kaupunkien Helsingin, Espoon ja Kauniaisten sekä HUS-kuntayhtymän kanssa yhteistoimintaa tarkastuslautakunnan puheenjohtajista koostuvan ohjausryhmän puitteissa.

Se on osallistunut 26.11.2020 PKS-kaupunkien järjestämään koulutukseen, jonka järjestäjänä vuonna 2020 toimi HUS-kuntayhtymä. Samoin se on osallistunut tarkastuslautakunnille tarkoitettuihin muihin, esimerkiksi BDO Oy:n ja CGI:n järjestämiin koulutuksiin.

Tarkastuslautakunta antaa erillisen toimintakertomuksen ja laatii toimintasuunnitelman.

Tiedotus

Vantaan kaupungin nettisivuilla osoitteessa www.vantaa.fi/arviointikertomus esitellään kaupungin tarkastuslautakunta ja ulkoinen tarkastus ja sen vuosittaiset arviointikertomukset toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisesta. Tarkastuslautakunnan sivuille päästään myös osoitteessa http://www.vantaa.fi/fi/hallinto_ja_talous/arviointikertomukset/ulkoinen_tarkastus_1

Tarkastuslautakunnan esityslistat ja pöytäkirjat on asetettu verkkoon kaupunkilaisten luettavaksi osoitteessa www.vantaa.fi/paatoksenteko, johon on linkit myös edellä mainituilla sivuilla. Luottamushenkilöille tarkoitettua tietoa löytyy lisäksi osoitteesta <https://vantaa.sharepoint.com/sites/Extranet>. Tarkastuslautakunta raportoi ja tiedottaa tehtäviinsä liittyvistä asioista ensisijaisesti kaupunginvaltuustolle. Tiedotuksessa noudatetaan soveltuvin osin kaupunginhallituksen hyväksymiä yleisiä ohjeita kaupungin tiedottamisen periaatteista. Vuoden 2020 arviointikertomuksen johdosta laaditaan muiden suurten kaupunkien tapaan lehdistötiedote.

Lisäksi tarkastuslautakunta ja ulkoinen tarkastus pyrkivät vuoden 2020 aikana parantamaan sivustojaan helpommin luettaviksi ja havainnollisemmiksi.

10 TARKASTUSLAUTAKUNNAN ESITYS KAUPUNGIN- VALTUUSTOLLE

Tarkastuslautakunta jättää arviointikertomuksen vuodelta 2020 kaupunginvaltuuston käsiteltäväksi ja esittää, että kaupunginvaltuusto pyytää arviointikertomuksessa esitetyistä suosituksista kaupunginhallituksen selvitykset niin, että ne voidaan käsitellä vuoden 2021 aikana.

Vantaalla 27.4.2021
Tarkastuslautakunta

Pietari Jääskeläinen
puheenjohtaja

Emmi Pajunen
varapuheenjohtaja

Anssi Aura

Jenni Chen

Antero Eerola

Tarja Eklund

Jarno Eskelinen

Päivi Laakso

Janne Leppänen

Sveta Silvennoinen-Hiisku

Jussi Vähäkangas

LYHENTEET:

ARA	Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus
ERS	Euroopan sosiaalirahasto
HOKS	Opiskelijoiden henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma
HR	Henkilöstöhallinto
HSY	Helsingin seudun ympäristöpalvelut
HUS	Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri
HYVIS	Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
JHT	Julkishallinnon ja -talouden tarkastaja
ICT	tieto- ja viestintäteknikka
JOPO-luokka	Joustavan perusopetuksen luokka
KOTVA	Kotimaisten kielten keskus
KARVI	Kansallisen koulutuksen arviointikeskus
KHT	Keskuskaupakamarin hyväksymä tilintarkastaja
KOTA-rahoitus	Opetus- ja kulttuuriministeriön koulutuksellisen tasa-arvon rahoitus
KVTES	Kunnallinen yleinen virka- ja työehtosopimus
MAL-sopimus	Maankäytön, liikenteen ja asumisen sopimus
MEK-ohjelma	Vantaan myönteisen erikoiskohtelun ohjelma
OVTES	Kunnallinen opetushenkilöstön virka- ja työehtosopimus
PKS	Pääkaupunkiseutu
TEPPO-luokka	Työelämäpainotteisen opetuksen luokka
VASA	Varhaiskasvatuksen sähköinen asiointipalvelu

Vantaa
Vanda